

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPĆINA ILIJAŠ

2014-2019

SADRŽAJ

<u>1</u>	<u>UVOD.....</u>	<u>4</u>
<u>2</u>	<u>OSNOVNI PODACI O OPĆINI I PROIZVOĐAČIMA OTPADA</u>	<u>4</u>
2.1	POLOŽAJ.....	4
2.2	ODNOS RURALNOG I URBANOG DIJELA OPĆINE.....	5
2.3	BROJ STANOVNIKA I DOMAĆINSTAVA PO MJESNIM ZAJEDNICAMA	9
2.4	PROIZVOĐAČI OTPADA IZ PRIVREDE	10
2.5	PROIZVOĐAČI OTPADA -JAVNE USTANOVE.....	20
<u>3</u>	<u>PRAVNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE OTPADOM.....</u>	<u>22</u>
3.1	PLANSKI DOKUMENTI UPRAVLJANJA OTPADOM	22
3.2	ZAKONSKA REGULATIVA	31
3.3	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	41
<u>4</u>	<u>ADMINISTRATIVNI OKVIR UPRAVLJANJA OTPADOM</u>	<u>44</u>
4.1	INSTITUCIONALNA ORGANIZACIJA	44
4.2	UGOVORI I SURADNJA U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM	48
4.3	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	49
<u>5</u>	<u>POSTOJEĆI KAPACITETI ZA PRIKUPLJANJE I ODVOZ OTPADA</u>	<u>50</u>
5.1	OPREMLJENOST ZA PRUŽANJE USLUGE PRIKUPLJANJA I ODVOZA OTPADA	50
5.2	SAKUPLJANJE OPASNOG OTPADA IZ DOMAĆINSTAVA.....	55
5.3	SAKUPLJANJE SPECIJALNOG OTPADA	55
5.4	PROIZVOĐAČI OTPADA KOJI SAMI ZBRINJAVAJU OTPAD	59
5.5	DRUGI OPERATERI.....	59
5.6	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	60
<u>6</u>	<u>POSTOJEĆA INFRASTRUKTURA ZA UPRAVLJANJE OTPADOM.....</u>	<u>60</u>
6.1	ZELENI OTOCI.....	61
6.2	CENTRI ZA RECIKLAŽU.....	61
6.3	OBJEKTI ZA ODLAGANJE	61
6.4	CENTRI ZA KABASTI OTPAD	62
6.5	DRUGI OBJEKTI.....	62
6.6	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	62
<u>7</u>	<u>NELEGALNA ODLAGALIŠTA</u>	<u>63</u>
<u>8</u>	<u>TRENTNE I BUDUĆE KOLIČINE</u>	<u>72</u>

Plan upravljanja čvrstim otpadom

8.1	UKUPNO PROIZVEDENI OTPAD	72
8.2	PRIKUPLJENI MIJEŠANI OTPAD	72
8.3	PRIKUPLJENI OTPAD ZA RECIKLAŽU	73
8.4	PRIKUPLJENI SPECIJALNI OTPAD	73
8.5	UKUPNO PRIKUPLJENI OTPAD.....	74
8.6	BILANS	74
8.7	PROGNOZE ZA PLANSKI PERIOD	75
8.8	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	76
9	<u>FINANSIRANJE SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM.....</u>	76
9.1	TARIFA ZA DOMAĆINSTVA	77
9.2	TARIFA ZA PRIVREDNI SEKTOR	77
9.3	STEPEN NAPLATE	77
9.4	BILANS STANJA.....	78
9.5	ANALIZA BUDŽETA	78
9.6	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	80
10	<u>INFORMIRANJE JAVNOSTI.....</u>	80
10.1	INFORMIRANJE GRAĐANA O PRUŽENIM USLUGAMA	80
10.2	PROGRAMI PODIZANJA SVIJEŠTI	81
10.3	ANALIZA I ZAKLJUČCI.....	81
11	<u>SPECIFIKACIJA PROBLEMA</u>	81
11.1	INSTITUCIONALNI PROBLEMI	81
11.2	PRAVNI PROBLEMI	82
11.3	INFRASTRUKTURNI PROBLEMI.....	84
11.4	FINANCIJSKI PROBLEMI	84
11.5	JAVNA SVIJEŠTI.....	84
12	<u>CILJEVI UPRAVLJANJA OTPADOM ZA PLANSKI PERIOD</u>	85
13	<u>PROGRAM MJERA (AKCIONI PLAN)</u>	86
13.1	PROGRAM MJERA ZA UNAPRIJEĐENJE SISTEMA ZA PRIKUPLJANJE I ODVOZ OTPADA.....	86
13.2	PROGRAM MJERA ZA UNAPRIJEĐENJE SISTEMA ZA ISKORIŠTAVANJE OTPADA.....	89
13.3	PROGRAM MJERA ZA UNAPRIJEĐENJE SISTEMA ZA TRETMAN OTPADA	94
13.4	PROGRAM MJERA ZA PODIZANJE JAVNE SVIJEŠTI U UPRAVLJANJU OTPADOM	95
14	<u>PLANIRANA SREDSTVA ZA REALIZACIJU AKTIVNOSTI</u>	96
15	<u>ANALIZA RIZIKA.....</u>	98
16	<u>MONITORING IMPLEMENTACIJE</u>	99

1 Uvod

Sa ciljem poboljšanja situacije sa čvrstim otpadom na nivo u BiH, smanjenja posljedica nepravilnog odlaganja otpada po okolinu, te usklađivanjem sa najboljim praksama EU, općina Ilijaš je u okviru projekta "Upravljanje čvrstim otpadom" Švedske agencije za razvoj (SIDA) pristupila izradi Plana upravljanja čvrstim otpadom za period 2014-2019 godina. Jedan od segmenata funkcionalnog sistema jeste i planiranje koje je Zakonom o upravljanju otpadom (Službene novine FBiH br.33/03,72/09) stavljeno u nadležnost entitetskih (član 8.), kantonalnih (član 9.) i općinskih vlasti (član 10.).

Za razliku od nacionalnog i entitetskih planova upravljanja otpadom koji su više strateškog, iako sa utvrđenim ciljevima, općinski plan je akcijski orijentiran. Plan predstavlja operativni plan sa detaljnim opisima postojećeg sistema za upravljanje otpadom (npr. sistem upravljanja otpadom, postrojenja za obradu, i dr.) te mjerama koje teže unapređenju postojećih sistema kako bi se dosegli strateški ciljevi iz dokumenata višeg reda.

Općinsko vijeće Ilijaš na 14. Sjednici održanoj 31.12.2013. godine donijelo je Odluku o izradi „Plana upravljanja čvrstim otpadom“ za područje općine Ilijaš.

Rješenjem Načelnika opštine broj: 01/2-23-1643/13imenovan je Radni tim za izradu Plana upravljanja čvrstim otpadom na području Općine Ilijaš, u sastavu:

1. SadikAlić, općina Ilijaš, vođa tima
2. SulejmanČimpo, općina Ilijaš, član
3. AlanŠerak, KJKP "Rad, općinski vijećnik, član

Plan upravljanja čvrstim otpadom, usvojen je na _____ redovnoj sjednici Općinskog vijeća, održanoj _____ godine.

Plan upravljanja otpadom za općinu Ilijaš definira aktivnosti za uspostavu sistema upravljanja otpadom za period od 5 godina (2014-2019).

2 Osnovni podaci o Općini i proizvođačima otpada

2.1 Položaj

Općina Ilijaš se nalazi sjeverozapadno od Sarajeva i administrativno pripada Kantonu Sarajevo. Površina općine Ilijaš iznosi 308,6 km². Površinom predstavlja jednu od većih općina u Kantonu Sarajevo. Na sjeveru graniči sa općinom Vareš, na istoku sa općinom Olovo, na jugoistoku sa općinom Sokolac, na jugu sa općinama Stari grad, Centar i Vogošća, na jugozapadu sa općinom Novi grad, na zapadu općinom Visoko i na sjeverozapadu sa općinom Breza.

Općinu sačinjava 85 naseljenih mjesta po teritorijalnom principu organizovanih u 14 mjesnih zajednica i to: (1) Dragoradi, (2) Gajevi, (3) Ilijaš Grad, (4) Ilijaš Stari, (5) Kamenica, (6) Luka (7) Lješevu, (8) Ljubina, (9) Ljubnići, (10) Malešići, (11) Mrakovo, (12) Misoča (13) Podlugovi, (14) Srednje.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Prema podacima dobivenih od Savjeta mjesnih zajednica iz 2011. godine, Općinu Ilijaš naseljava 23.107 stanovnika. Po gustini naseljenosti od 74,88 stan/km² jedna je od slabije naseljenih općina Kantona.

U odnosu na geografski položaj, prostor koji zauzima Općina prostire se istok – jugozapad, te se može posmatrati kao dvije cjeline:

- istočni dio ili ruralni (oko 75% općinske teritorije) i
- jugozapadni dio ili uži urbani dio (oko 25% općinske teritorije).

Istočni dio općine Ilijaš ili ruralni koji je smješten na Crnorječkom, Čemerskom, Gajevskom platou i duž rijeka Ljubine i njene pritoke Rače, istočni dio karakterišu reljefno brdovita područja te područja niskih i srednje visokih planina.

Jugozapadni dio ili uži urbani dio je nastao uz dolinu rijeke Bosne i uz njene pritoke Misoču, Gnionicu i Stavnju. Uži gradski dio općine Ilijaš nalazi se na riječnoj terasi rijeke Bosne na nadmorskoj visini od 440 do 454 metra, zapadni dijelovi općine se odlikuju brežuljkasto – brdovitim terenima čije nadmorske visine iznose od 450 do 700 metara.

U cjelini posmatrano 76% teritorije općine Ilijaš spada u planinski rajon iznad 700 m. n. v., 17% pripada brdskom rajonu od 550 do 700 m. n. v., a svega 7% pripada nizinskom rajonu do 550 m. n. v., sa nagibom terena od 0 do 5% 7,5%, od 5 do 10% 6,6%, 10 do 15% 9,0 % preko 15% 76, 10%.

Uzimajući u obzir specifičnost terena, gdje je 76% teritorije općine Ilijaš spada u planinski rejon, pristupačnost sa aspekta prilaza vozila i pružanje usluga je ograničen. U svim mjesnim zajednicama postoji određen broj uskih i slijepih ulica u kojima je onemogućen pristup velikim kamionima.

Odlukom o utvrđivanju lokalnih cesta na području Kantona Sarajevo utvrđene su ceste koje su od interesa za Kanton u dužini od 50,94 km i lokalne ceste od interesa za općinu u dužini od 27,39 km.

Pružanje usluga u zimskom periodu je uslovljeno vremenskim prilikama i u skladu sa prioritetima održavanja dodijeljenim pojedinim putnim pravcima i ulicama. Putevi prema brdskim i planinskim naseljima koja se nalaze van magistralnih, regionalnih i lokalnih pravaca imaju niži prioritet te postoji mogućnost da se odvoz sa zakašnjenjem, prateći dinamiku održavanja tih pravaca.

2.2 Odnos ruralnog i urbanog dijela Općine

Prema podacima iz Strategije održivog razvoja općine Ilijaš do 2017. godine, površina urbanog dijela općine Ilijaš iznosi 186,2649 ha ili 1,862649km² (0,60%). Površina koja je pokrivena Regulacionim planovima do 2011. godine iznosi 178,6 ha ili 1.786 km² (0,58%). S obzirom da ukupna površina općine Ilijaš iznosi 308,6 km², iz ovoga slijedi da je ukupna površina ruralnog dijela 306,81 km² (99,40%).

I pored značajnog teritorijalnog udjela, veoma mali broj stanovnika živi u ruralnom području, samo njih 25 %, dok je najveći dio stanovništva uglavnom skoncentrisan u urbanom području.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Bez obzira na urbaniziranost naselja, usluga prikupljanja i odvoza komunalnog otpada je pružena za 3727 domaćinstava, što iznosi 58,57% od ukupnog broja domaćinstava Općine. Ograničenja u pružanju usluge predstavljaju uske i slijepe ulice u koje nije moguće ući ili izvršiti okretanje većih kamionima, te neasfaltirane ulice u koje se ulazak izbjegava radi očuvanja ispravnosti vozila. Naselja su dosta razbacana po padinskim prostorima i udaljenost između njih je 1 km ili više.

Tabela 1 Odnos ruralnog i urbanog dijela Općine

Red. br.	Naziv MZ	Naseljena mjesta	Da li naselje ima urban oblik ili je rasuto na velikoj površini	Postoji li pristupni put dovoljno dobar za zimski period	Udaljenost od centra Općine KM
1	Dragoradi	Četojevići	Ruralnog oblika, slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini	Ne, makadam	44
		Dragoradi		Da, asfalt	42
		Gajine		Da, asfalt	44
		Podlipnik		Ne, makadam oštećen	45
		Sudići		Da, asfalt	40
		Vladojevići		Da, asfalt	45
2	Gajevi	Donje Selo	Ruralnog oblika, slabo naseljena i rasuta na velikoj površini. Donje Selo i Gornju Čevljanovići imaju urbani oblik srednje naseljeni i rasuti.	Da, asfalt	36
		Draževići		Da, makadam	34
		Gajevi		Da, asfalt	34
		G.Čevljanovići		Da, asfalt	35
		Lipnik		Ne, makadam oštećen	42
		Rakova Noga		Ne, makadam oštećen	45
		Vrutci		Da, asfalt	37
		Vukasovići		Da, asfalt	36
3	Ilijaš Grad	Ilijaš	Urbanog oblika, srednje naseljeno razbacano na velikoj površini, Karašnica ima ruralni oblik slabo naseljena i rasuta na velikoj površini. Dio naselja Kadarići duž autoputa Sarajevo –Zenica ima urbani oblik, ostalo je ruralnog oblika i rasuto na velikoj površini.	Da, asfalt	0,5
		Kadarići			
		Karašnica			
		Novo Naselje			
4	Ilijaš Stari	Ilijaš Stari	Ilijaš Stari ima urbani oblik, uglavnom urbani dio je smješten duž regionalnog puta Sarajevo –Visoko Srednje naseljeno, ostala naselja imaju urbani dio i dio ruralnog oblika razbacana na velikoj površini, slabo naseljena.	Da, asfalt	2
		Karaula		Ne, asfalt	5
		Karaula Donja		Ne, asfalt	5
		Hađići		Da, asfalt	3
		Vlaškovo		Ne, asfalt	3
5	Kamenica	Buljetovina	Naselje Kamenica ima urbani oblik, gusto naseljeno, ostala naselja su ruralnog oblika slabo naseljena i rasuta na velikoj površini.	Da, makadam	40
		Hađići		Da, makadam	40
		Kamenica		Da, asfalt	41
		Krčevine		Da, vidna oštećenja na asfaltu	38
6	Luka	Donja Bioča	Luka i Gornja Luka imaju urbani oblik, gusto naseljena privatne kuće,	Da, asfalt	6,5
		Gornja Bioča		Da, asfalt	7,5

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br.	Naziv MZ	Naseljena mjesta	Da li naselje ima urban oblik ili je rasuto na velikoj površini	Postoji li pristupni put dovoljno dobar za zimski period	Udaljenost od centra Općine KM
		Luka	ostala naselja su ruralnog oblika slabo naseljena.	Da, asfalt	3
		Gornja Luka		Da, asfalt	4
		Ribarići		Ne, makadam	4
7	Lješevo	Lješevo	Urbanog i ruralnog oblika, srednje naseljeno i rasuto na velikoj površini,	Da, asfalt	4
		Odžak		Da, asfalt	4
8	Ljubina	Čemernica	Naselja su ruralnog oblika, slabo naseljena i rasuta na velikoj površini. Iz ove skupine naselja izdvaja se naselje Solakovići sa većim brojem domaćinstava, rasuto po padini. Naselje Ljubina ruralnog oblika, slabo naseljeno, rasuto duž magistralnog puta Sarajevo-Tuzla i rijeke Ljubine	Ne, makadam oštećen	30
		Čemerno		Makadam oštećen	28
		Han Karaula		Ne, šumski	37
		Karačići		Ne, šumski	32
		Koposići		Ne, makadam oštećen	34
		Korita		Ne, makadam	28
		Korita D.		Ne, makadam	28
		Kožlje		Ne, makadam	22
		Ljubina		Da, asfalt	18
		Solakovići		Da, asfalt	21
		Taračin Do		Da, makadam	25
		Tisovik		Da, makadam	21
		Ulištovići		Da, asfalt	21
		Velika Njiva		Ne, šumski	27
		Vidotina		Ne, šumski	24
		Višnjica		Ne, makadam	27
9	Ljubnići	Balbegovići	Urbanog i ruralnog oblika, slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini, privatne kuće.	Da, asfalt	5,5
		Banjer		Ne, makadam	7
		Čifluk		Da, asfalt	5
		Ljubnići		Da, asfalt	4,5
10	Malešići	Malešići 1	Malešići 1 ima urbani oblik, srednje naseljeno rasuto duž regionalnog puta Sarajevo – Visoko, privatne kuće Malešići 2 Ruralnog oblika slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini, privatne kuće i vikendice	Da, asfalt	3
		Malešići 2		Da, asfalt	4
11	Mrakovo	Mrakovo	Mrakovo urbanog i ruralnog oblika, slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini, privatne kuće Popovići urbanog oblika, srednje naseljeno i rasuto na velikoj površini.	Da, asfalt	3
		Popovići		Da, asfalt	4,5
12	Misoča	Donja Misoča	Donja Misoča i Mlini imaju urbanl oblik, gusto naseljena, i rasuta, privatne kuće. Gornja Misoča ima urbanog i ruralnog oblika, slabo naseljeno privatne kuće	Da, asfalt	3
		Gornja Misoča		Da, asfalt	4
		Mlini		Da, asfalt	1,5
13	Podlugovi	Podlugovi	Podlugovi imaju urbani oblika,	Da, asfalt	2,5

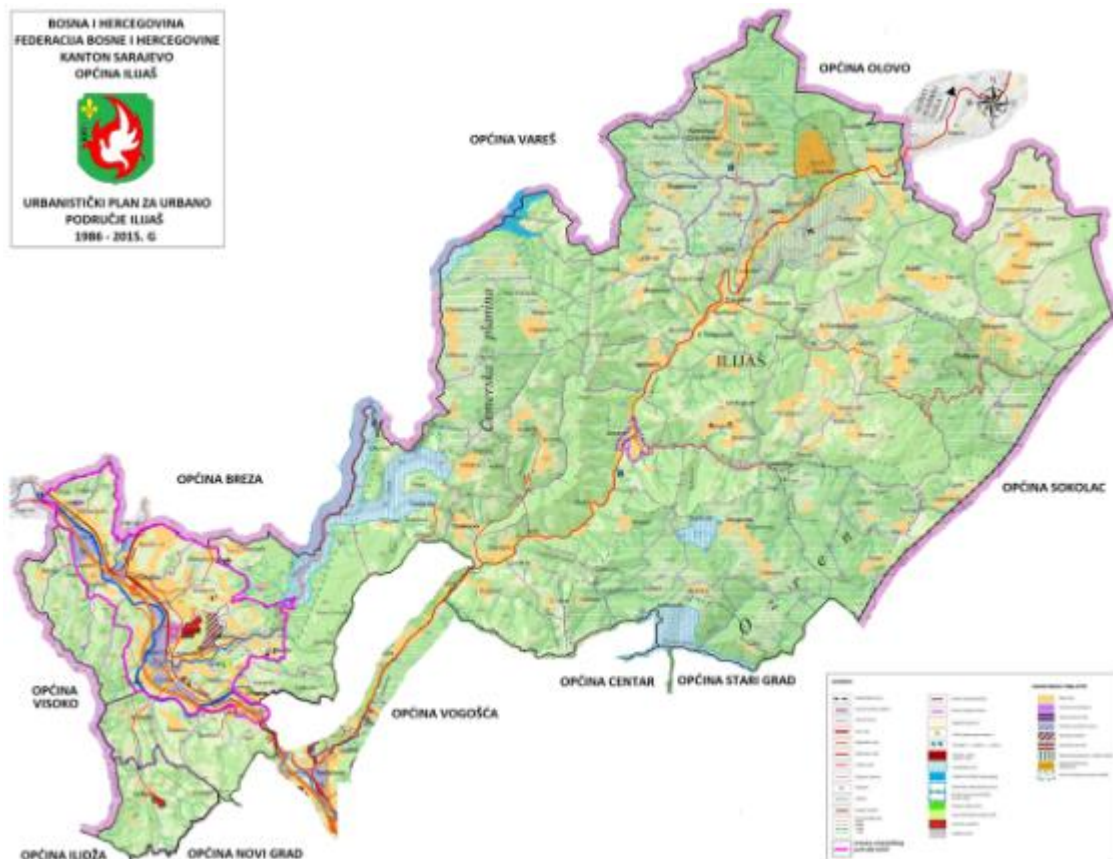

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br.	Naziv MZ	Naseljena mjesta	Da li naselje ima urban oblik ili je rasuto na velikoj površini	Postoji li pristupni put dovoljno dobar za zimski period	Udaljenost od centra Općine KM
		Sovrle	gusto naseljeno i rasuto, osim pet stambenih zgrada u reonu željezničke stanice ostalo privatne kuće. Sovrle imaju više urbanih cijelina, a i dio ruralnog oblika, slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini, privatne kuće.	Da, asfalt	4
14	Srednje	Bokšići	Srednje ima urbani dio smješten pored magistralnog puta Sarajevo- Tuzla i rijeke Rače, srednje naseljeno, ostala naselja su ruralnog oblika slabo naseljeno i rasuto na velikoj površini	Da, makadam	23
		Borak		Da, makadam	36
		D. Čevljanovići		Da, asfalt	28
		Duševine		Ne, šumski	39
		Homar		Ne, makadam	35
		Gojanovići		Da, makadam	31
		Sabanci		Da, makadam	38
		Han Šići		Ne, makadam	34
		Hodžići		Da, makadam	35
		Ivančići		Da, asfalt	28,5
		Ivančići G.		Da, asfalt	36
		Klek		Ne, makadam	30
		Krivajevići		Da, asfalt	41
		Velike Šume		Da, makadam	32
		Lađevići		Da, makadam	32
		Medojevići		Da, asfalt	31
		Moševići		Da, asfalt	26
		Srednje		Da, asfalt	24
		Stomorine		Ne, makadam	31
		Visojevica		Ne, asfalt	40
		Zlotege		Ne, asfalt	39
		Vilić		Ne, asfalt	38

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Slika 1 Mapa Općine sa granicom urbanog područja

2.3 Broj stanovnika i domaćinstava po mjesnim zajednicama

Prema preliminarnim podacima posljednjeg popisa u BiH broj stambenih jedinica na teritoriji općine Ilijaš iznosi 10.638, a broj domaćinstava 6.368. Prema podacima Zavoda za planiranje Kantona Sarajevo ukupna površina stambenog fonda na području Općine je 830.540 m², prosječna površina stambene jedinice iznosi 78,07 m². Iz napred navedenih podataka proizlazi da jedno domaćinstvo raspolaže sa 1,67 stambene jedinice ili 130,42 m². Upoređivanjem raspoložive površine stambenog prostora i broja stanovnika (20.504) koji su popisani na zadnjem popisu prostorni standard po stanovniku (m²/stanovnik) je 40,51 m², ako se uzme procijenjeni broj stanovnika (23.107) koji žive na području Općine taj prostorni standard po stanovniku (m²/stanovnik) iznosi 35,94 m².

Obzirom da se procijenjeni podaci i preliminarni podaci posljednjeg popisa u BiH razlikuju, za izradu Plan upravljanja otpadom za općinu Ilijaš koristi će se objavljeni preliminarni podaci posljednjeg popisa u BiH.

Prema preliminarnim podacima posljednjeg popisa u BiH broj stanovnika na teritoriji općine Ilijaš iznosi 20.504, a broj domaćinstava 6.368. Prosječan broj članova domaćinstva iznosi 3,22 i dobijen je djelenjem ukupnog broja stanovnika sa ukupnim brojem domaćinstava. Procijenjeni broj domaćinstava po mjesnim zajednicama je pomnožen sa prosječnim iznosom članova domaćinstva (3,22), te je dobiven broj stanovnika po mjesnim zajednicama.

Procijenjeni broj stanovnika i domaćinstava u okviru mjesnih zajednica dat je u Tabeli 2.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Tabela 2 Broj stanovnika i domaćinstava po mjesnim zajednicama

Red.	Naziv MZ-e	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Da li MZ koristi usluge?
1	Dragoradi	289	90	Nepokriveni 0%
2	Gajevi	283	88	Djelimično 45%
3	Ilijaš Grad	4252	1320	Djelimično 75%
4	Ilijaš Stari	1397	434	Djelimično 75%
5	Kamenica	412	128	Djelimično 45%
6	Luka	1052	327	Djelimično 75%
7	Lješevo	1101	342	Djelimično 75%
8	Ljubina	244	76	Djelimično 40%
9	Ljubnići	843	262	Djelimično 75%
10	Malešići	1014	315	Djelimično 45%
11	Mrakovo	2398	745	Djelimično 75%
12	Misoča	2237	695	Djelimično 75%
13	Podlugovi	4055	1258	Djelimično 75%
14	Srednje	927	288	Djelimično 45%
	Ukupno	20504	6368	58,57% domaćinstava je uključeno

2.4 Proizvođači otpada iz privrede

Ne postoji jedinstven registar privrednih subjekata i fizičkih lica u općini. Na teritoriji općine Ilijaš je identificirano:

- 2 industrijskih pogona i postrojenja
- 3 pogoni za proizvodnju plastične i aluminijumske stolarije
- 4 pogoni za proizvodnju namještaja
- 4 pilane
- 4 skladišta građevinskog materijala
- 4 reciklaža otpada
- 6 građevinska preduzeća
- 5 zadruge
- 6 mesnice
- 4 knjigovodstveni servisi
- 52 ugostiteljska objekta
- 109 ostali obrt
- 87 poljoprivrede
- 6 supermarketa
- 73 trgovine na malo
- 153 saobraćaj
- 6 benzinskih stanice
- 14 autopraonica, automehaničara i vulkanizera
- 3 banke
- 6 Kameno klesarske radnje
- 3 apoteke
- 1 veterinarska stanica

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Tabela 3 Proizvođači otpada iz privrede

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
1.	Željezara "Ilijaš" d.d. Ilijaš, proizvodnja sivog liva	10 09 otpad od lijevanja željeza i čelika	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
2.	"TRANSPORT" d.o.o, Ilijaš	12 01 Otpad od oblikovanja i fizičke i mehaničke obrade metala i plastike 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakuljeni komunalni ambalažni otpad 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakuljeni komunalni ambalažni otpad 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži 20 03 01 mješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
Pogoni za proizvodnju plastične i alminijumske stolarije			
3.	EURO STOLARIJA " d.o.o. Ilijaš, Podlugovi, ul.	12 01 Otpad od oblikovanja i fizičke i mehaničke obrade metala i plastike	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
4.	“SKALA” Lješevu	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad	
5.	„MINO“ d.o.o Ilijaš	20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
6.			
Pogoni za proizvodnju namještaja			
7.	“EZAM” Industrijska zona Željezara	03 01 otpad od prerade drveta i proizvodnje ploča i namještaja zaštitu drveta	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
8.	“DESING” Industriska zona Željezara	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad	
9.	“KALEA” Ilijaš Stari	20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
10.	“Drvo Produkt” Ilijaš Stari		

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
Pilane			
11.	"HOŽBO I SINOVI" d.o.o. Srednje, Dragoradi-Ilijaš,	03 01 otpad od prerade drveta i proizvodnje ploča i namještaja	JKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
12.	„POBJEDA“ d.o.o. Ilijaš, Luka	03 01 05 piljevina, strugotine, otpaci od rezanja drva, drvo, iverice i furnir koji ne sadrže opasne materije	
13.	„NUSEL“ d.o.o Darajevo, Ilijaš	03 01 99 otpad koji nije specificiran na drugi način	
14.	"XYLON" d.o.o. Podlugovi	03 02 otpad od zaštite drveta 03 02 99 otpad koji nije specificiran na drugi način	
Skladišta građevinskog materijala			
15.	"ARHAZ" d.o.o. Ilijaš, Sarajevo, Ilijaš, ul. Moševićka broj 115	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad	JKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
16.	"HODŽEKS" d.o.o. Ilijaš, Ilijaš, Sarajevo, ul. Moševićka br. 5	17 01 beton, opeka/cigle, crjepovi/pločice i keramika	
17.	"LIŠČEVICA-PROMET"d.o.o.Ilijaš, Ilijaš, Podlugovi,	17 02 drvo, staklo i plastika 17 03 mješavine bitumena, (ugljeni) katran i proizvodi koji sadrže katran	
18.	D-ALFA" export import d.o.o. Ilijaš, Podlugovi	17 04 metali (uključujući njihove legure) 17 06 izolacioni materijali i građevinski materijali koji sadrže azbest 17 08 građevinski materijal na bazi gipsa 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
Reciklaža otpada			
19.	AHSUN d.o.o. Ilijaš, Industrijska zona Željezsra, otkup željeza	19 01 otpad od spaljivanja ili pirolize otpad	JKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
20.	„CIPI“ D.O.O Industrijska zona Željezsra, otkup željeza	19 02 otpad od fiziko/hemijskih obrada otpada (npr. od uklanjanja hroma, cijanida, neutralizacije)	
21.	«CIBOS»D.O.O. SARAJEVO , Ilijaš, Industrijska zona Željezsra, otkup željeza	19 03 stabiliziran/solidificiran otpad 19 10 otpad od mljevenja otpada koji sadrže metal	
22.	«MELTAL» D.O.O. SARAJEVO, Ilijaš, Industrijska zona Željezsra, otkup željeza	19 11 otpad iz regeneracije ulja 19 12 otpad od mehaničke obrade otpada (na pr. sortiranjem, drobljenjem, zbijanjem, paletiranjem / granuliranjem) koji nije specificiran na drugi način	

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
Građevinska preduzeća			
23.	„CITAR KOMERC“ d.o.o Ilijaš	17 00 00 Građevinski otpad i otpad od rušenja objekata (uključujući otpad od izgradnje cesta) 17 01 beton, opeka/cigle, crjepovi/pločice i keramika 17 02 drvo, staklo i plastika 17 03 mješavine bitumena, (ugljeni) katran i proizvodi koji sadrže katran 17 04 metali (uključujući i njihove legure) 17 05 zemlja (uključujući iskopanu zemlju s onečišćenih/kontaminiranih lokacija), kamenje i iskopana zemlja od rada bagera 17 06 izolacioni materijali i građevinski materijali koji sadrže azbest 17 08 građevinski materijal na bazi gipsa 17 09 ostali građevinski otpad i otpad od rušenja	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
24.	„HALILOVIĆ“ d.o.o. Ilijaš		
25.	„PELEX“ d.o.o. Ilijaš, Podlugovi		
26.	„POLET SREBRENICA“ d.o.o. Ilijaš, Sovrle		
27.	FAZUM-GRADNJA d.o.o. Ilijaš, Lješevo		
28.	„BILAL“ d.o.o. Ilijaš, Misoča		
Zadruge			
29.	O.P.Z. "MUJOS" p.o. Ilijaš, Ilijaš, Nišići, ul. Kamenica bb	02 01 otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva 02 02 otpad od pripremanja i prerade mesa, ribe i drugih namirnica životinjskog porijekla 02 03 otpad od pripremanja i prerade voća, povrća, žitarica, jestivih ulja, kaka, kafe, čaja i duhana; konzerviranja; proizvodnje kvasca i ekstrakata kvasca, pripreme i fermentacije melase 02 05 otpad iz mljekarske industrije 02 07 otpad od proizvodnje alkoholnih i bezalkoholnih pića (isključuju i kafu, čaj i kakao) 07 04 otpad od proizvodnje, formulacije, prodaje i primjene proizvoda za zaštitu biljaka (osim 02 01 08 i 02 01 09, agensa za zaštitu drveta (osim 03 02) i drugih biocid 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* florescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad,	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
30.	OPŠTA ZADRUGA "LJEŠEVO" P.O. ILIJAŠ, Ilijaš, Ilijaš, Lješevo broj 532		
31.	PZ "AGROPLOD" sa p.o. Ilijaš, Ilijaš, Ilijaš, Nišićka visoravan-Kamenica bb		
32.	PZ "DOBRI DOMAĆINI" p.o.Ilijaš, Ilijaš, Sarajevo, ul. Hašima Spahića bb		
33.	ZZ"MALEŠIĆANKA" Ilijaš,p.o., Ilijaš, Ilijaš, Malešići bb		

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
		20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način) 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
Mesnice			
34.	Smailović, Ilijaš	02 01 Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad) 20 03 Ostali komunalni otpad (20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
35.	Šehić, Ilijaš		
36.	Brojler, Ilijaš		
37.	P Perutnina Ptuj, Ilijaš		
Knjigovodstveni servisi			
38.	"ANEA COMPANY" d.o.o. Sarajevo-Ilijaš	20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
39.	"BALTA"d.o.o. Sarajevo,Ilijaš, Lješevo		
40.	AS-DUGA SISTEM" d.o.o. Ilijaš, Ilijaš, Ilijaš, Ilijaš, Kakanjska br. 17		
41.	„DŽ&R“ d.o.o Ilijaš		
42.	Ugostiteljski objekti		
43.	Ukupan broj ugostiteljskih objekata 52	20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
Ostali obrt			
44.	Ukupno ostalih obrta 109	20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
Poljoprivreda			
45.	Ukupno registrovanih	02 01 otpad iz poljoprivrede,	KJKP "Rad" Sarajevo -

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
	poljoprivrednih proizvođača 87	vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva 02 02 otpad od pripremanja i prerade mesa, ribe i drugih namirnica životinjskog porijekla 02 03 otpad od pripremanja i prerade voća, povrća, žitarica, jestivih ulja, kaka, kafe, čaja i duhana; konzerviranja; proizvodnje kvasca i ekstrakata kvasca, pripreme i fermentacije melase 02 05 otpad iz mljekarske industrije 02 07 otpad od proizvodnje alkoholnih i bezalkoholnih pića (isključuju i kafu, čaj i kakao) 07 04 otpad od proizvodnje, formulacije, prodaje i primjene proizvoda za zaštitu biljaka (osim 02 01 08 i 02 01 09, agensa za zaštitu drveta (osim 03 02) i drugih biocida 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način) 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	Poslovna jedinica Ilijaš Mještani komunalni otpad
Supermarketi			
46.	Bingo, Ilijaš	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad	"ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo
	Konzum, Ilijaš		
47.	DP market Ilijaš (tri), Ilijaš Stari	20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 01 39 plastika, 20 01 35* odbačena električna i elektronska oprema	"ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo
48.	Edeka, Podlugovi	20 03 Ostali komunalni otpad (20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 02 otpad s pijaca, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način	Sama odvozi ambalažu u Natron Maglaj
49.	Han, Ilijaš		"ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo
50.	Jabuka, Podlugovi		"ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
Trgovine na malo			
51.	Ukupan broj trgovina 73	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 01 39 plastika, 20 01 35* odbačena električna i elektronska oprema 20 03 Ostali komunalni otpad (20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 02 otpad s pijaca, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način	" ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Miješani komunalni otpad
Saobraćaj			
52.	Ukupan broj saobraćajnih djelatnika 153	16 01 stara vozila iz različitih načina prevoza (uključujući necestovna sredstva) i otpad od rastavljanja starih vozila i održavanja vozila (osim 13, 14, 16 06 i 16 08) 16 06 baterije i akumulatori 16 08 istrošeni katalizatori	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
Benzinske stanice			
53.	HASANAL" d.o.o. Ilijaš, (dvije) Ilijaš, Lješevo	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 15 02 Apsorbensi, filterski materijali, materijali za upijanje i zaštitna odjeća 16 06 Baterije i akumulatori 16 07 Otpad od čišćenja spremnika za prijevoz i skladištenje 19 08 Otpad iz uređaja za obradu otpadnih voda koji nije specificiran na drugi način 20 03 Ostali komunalni otpad, (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 99 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
54.	BP MEROL" d.o.o. Podlugovi		
55.	Energopetrol Ilijaš		
56.	INA Srednje		
57.	"Riad" Podlugovi		
Autopraonice, automehaničari i vulkanizeri			
58.	Automehaničar „KOD ŠEHE“ Karašnica bb	12 01 Otpad od oblikovanja i fizičke i mehaničke obrade metala i plastike 13 01 Otpadna hidroulična ulja	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
59.	Auopraonica „KEBA“ Bosanski put bb		

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
60.	Automehaničar „EDELVAJS“ Naselje INA bb	13 02 Otpadna ulja za motore, pogonske uređaje i podmazivanje 13 05 Sadržaj iz odvajča ulje/voda 13 07 Otpad od tekućih goriva 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 15 02 Apsorbenti, filterski materijal, materijal za upijanje i zaštitna odjeća 16 01 Stara vozila iz različitih načina prevoza (uključujući necestovna sredstva) i otpad od rastavljanja starih vozila i održavanja vozila (osim 13, 14, 16 06 i 16 0 8) 16 06 Baterije i akumulatori 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 10 odjeća, 20 01 26* ulja i masti koji nisu navedeni pod 20 01 25, 20 01 30 sredstva za pranje koja nisu navedena pod 20 01 29, baterije i akumulatori obuhvaćeni pod 16 06 01, 16 06 02 ili 16 06 03 i nesortirane baterije i akumulatori koji nisu navedeni pod 20 01 33) 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način) 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
61.	Autoservis-autolakirница „AVDIĆ“ Bosanski put br. 115		
62.	Automehaničar „NURIF“ Makljen br. 29		
63.	Automehaničar „IMŠIR“ Bosanski put br. 156		
64.	Autopraonica „EKO“ Novo Naselje bb		
65.	Auto servis „SNAILBEGOVIĆ“ Moševačka bb		
66.	Automehaničar „GOLF“ Bosanski put bb		
67.	Automehaničar „SPC“ Podlugovi bb		
68.	Vulkanizer Srednje bb		
69.	Autopraonica „GOOD YEAR“ Bosanski put bb		
70.	Autopraonica „ANES“ Bosanski put br. 128		
71.	Autoservis „PAŠAGIĆ“ Hadžići br. 7		
Banke			

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
72.	Raiffaeisen banka (jedna podružnica), Ilijaš Grad	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
73.	Vakufska banka (dvije podružnice), Ilijaš Grad	20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
Kameno klesarskae radnje			
74.	Kameno klesarska radnja "KAMEN" Bosanski put bb	01 04 otpad od fizike i hemijske prerade neželjezonosnih ruda	
75.	Kameno klesarska radnja "DIJAMANT" Naselje INA br. 44	01 05 isplačni muljevi i ostali otpad od bušenja	
76.	Kameno klesarska radnja "HODŽIĆ" Bosanski put br. 103	08 01 otpad od proizvodnje, formulacije, prodaje, primjene i uklanjanja boja i lakova	
77.	Kameno klesarska radnja "GRBO" Solakovići br. 1	08 02 otpad od proizvodnje, formulacije, prodaje i primjene ostalih prevlaka (uključujući keramičke materijale)	
78.	Kameno klesarska radnja "OMIG" Mrakovo, bb	15 01 ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad)	
79.	Kameno klesarska radnja "ONIKS" Donja Luka bb	20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluoroscentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad,	

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
		20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	
Apoteke			
80.	"Viva- 7"	07 05 Otpad od proizvodnje, formulacije, primjene i prodaje farmaceutika 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 18 01 Otpad od njege novorođenčadi, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti kod ljudi 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 01 31* citotoksici i citostatici) 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 Koja sadrži opasne komponente 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
Privatna Veterinarska stanica			
81.	Veterinarska stanica DI-VET d.o.o Ilijaš	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno sakupljeni komunalni ambalažni otpad 15 02 Apsorbeni, filterski materijal, materijal za upijanje i zaštitna odjeća 18 02 Otpad od istraživanja, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti u životinja 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad

Red. br	Proizvođač	Vrsta otpada (šifra, naziv)	Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
Industrijski pogoni i postrojenja			
		koji sadrži živu) 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 Koja sadrži opasne komponente 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu,	

2.5 Proizvođači otpada -javne ustanove

Javne ustanove su također značajni proizvođači otpada kako komunalnog tako i opasnog. Terenskim obilaskom i pregledom raspoloživih web stranica, sačinjen je popis proizvođača otpada – javnih ustanova na području općine Ilijaš.

- 1 opština
- 14 škola
- 2 obdaništa
- 3 pošte
- 2 uprave
- 1 zavod
- 1 policijska stanica
- 1 biro
- 1 centar
- 1 kulturno sportski centar
- 1 autobuska stanica
- 1 željeznička stanica
- 2 javna preduzeća
- 1 zdravstvena ustanova JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo i 5 područnih ambulanti
- 1 apoteka
- 71 grobalja
- 2 veterinarske ambulante
- 71 grobalja
- 1 pijaca

Tabela 4 Proizvođači otpada javne ustanove

Proizvođač otpada	Vrsta otpada (šifra, naziv)		Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
	Opasan otpad	Drugi otpad	
Opština (1), Škole (14j), Obdaništa (2), Odjeljenje za odbranu(1),	08 03 17* otpadni štamparski toner koj i sadrži opasne materije 20 01 21*	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad) 20 01 odvojeno skupljeni	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Proizvođač otpada	Vrsta otpada (Šifra, naziv)		Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
	Opasan otpad	Drugi otpad	
Porezna uprava (1), Pošte (3), Policiska stanica (1), Zavod zdravstvenog osiguranja (1), Centar za socijalni rad (1), Služba za zapošljavanje (1), Kulturno sportski centar (1), Željeznička stanica (1), Autobuska stanica (1), Javna preduzeća (2),	fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente	sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad) 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način) Komunalni otpad	Mješani komunalni otpad
JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo Apoteka (1)	08 03 17* otpadni štamparski toner koj i sadrži opasne materije 18 01 03* ostali otpad čije je sakupljanje i odlaganje podvrgnuto specijalnim zahtjevima radi prevencije Infekcije 18 01 06* hemikalije koje se sastoje od ili sadrže opasne materije 18 01 10* amalgamski otpad iz stomatološke zaštite 18 02 02* ostali otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije Infekcije 18 02 05* hemikalije koje se sastoje od ili sadrže opasne materije 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu 20 01 31* citotoksici i citostatici)	07 05 Otpad od proizvodnje, formulacije, primjene i prodaje farmaceutika 15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad) 15 02 Apsorbensi, filterski materijali, materijali za upijanje i zaštitna odjeća 18 01 Otpad od njege novorođenčadi, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti kod ljudi 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specificiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad
Groblje (71)		20 02 Otpad iz vrtova i parkova (uključujući otpad sa groblja)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mješani komunalni otpad

Proizvođač otpada	Vrsta otpada (Šifra, naziv)		Operator koji preuzima i zbrinjava otpad
	Opasan otpad	Drugi otpad	
Veterinarska ambulanta (2)	08 03 17* otpadni štamparski toner koj i sadrži opasne materije 20 01 35* Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente 20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu,	15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad) 15 02 Apsorbensi, filterski materijali, materijali za upijanje i zaštitna odjeća 18 02 Otpad od istraživanja, dijagnosticiranja, liječenja ili prevencije bolesti u životinja 20 01 odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 01 36 Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 20 03 ostali komunalni otpad (20 01 08 biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina, 20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 07 krupni otpad, 20 03 99 komunalni otpad koji nije specifikiran na drugi način)	KJKP "Rad" Sarajevo - Poslovna jedinica Ilijaš Mještani komunalni otpad
Pijaca (1)		15 01 Ambalaža (uključujući odvojeno skupljani komunalni ambalažni otpad) 20 01 Odvojeno skupljeni sastojci (osim 15 01) (20 01 21* fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu) 20 03 Ostali komunalni otpad (20 03 01 miješani komunalni otpad, 20 03 02 otpad s pijaca)	

3 Pravni okvir za upravljanje otpadom

3.1 Planski dokumenti upravljanja otpadom

Planiranje zaštite okoliša na federalnom i kantonalnom nivou je propisano Zakonom o zaštiti okoliša, (S.N. FBiH 33/03,38/09) a planiranje u oblasti upravljanja čvrstim otpadom je propisano Zakonom o upravljanju otpadom, (S.N. FBiH 33/03, 72/09). Ova dva zakona su propisala donošenje sljedećih planskih dokumenata:

- Federalne strategije upravljanja otpadom koja čini sastavni dio Strategije zaštite okoliša (član 48. Zakonom o zaštiti okoliša, član 8. Zakonom o upravljanju otpadom),
- Federalni plan upravljanja otpadom koji čini provedbeni dokument Strategije (član 6. Zakonom o upravljanju otpadom),
- Kantonalni plan upravljanja otpadom (član 9. Zakonom o upravljanju otpadom FBiH)

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakonom o upravljanju otpadom FBiH u članu 9. propisana je obaveza kantona da donesu propise kojim će se urediti uvjeti za planiranje upravljanja otpadom u općinama, a članom 10. definisano je da se kantonalnim propisima utvrde zadaci općina u izradi općinskih planova upravljanja otpadom i sadržaj tih planova. Kantonalni i općinski Planovi upravljanja otpadom moraju biti usklađeni sa Strategijom upravljanju otpadom Federacije BiH. U kantonu Sarajevo je trenutno u pripremi Zakon o upravljanju komunalnim otpadom kojim će se propisati obaveza općina da donesu planove upravljanja komunalnim otpadom.

Federalnu strategiju zaštite okoliša usvojio je Parlament Federacije BiH 26.10.2009. godine za planski period 2008- 2018. godine čiji sastavni dio čini Strategija upravljanja otpadom. Federalna strategija upravljanja otpadom (2008-2018) definirala je politiku i strateške smjernice zasnovane na općim načelima Europske Unije transponiranim kroz Zakon o upravljanju otpadom FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 33/03, 72/09). Krovni cilj definiran Strategijom je „zaštita okoliša, promocija i poticanje održivog korištenja resursa kroz uspostavu integritanog sustava upravljanja otpadom“. Ostvarenje krovnog cilja planirano je kroz realizaciju mjera predviđenih u sklopu postavljenih strateških ciljeva, a to su:

- Smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integrirano upravljanje otpadom
- Smanjenje količina otpada za finalno odlaganje/zbrinjavanje uz efikasnije korištenje resursa
- Osiguranje provedbe sistema kroz pravni, institucionalni i ekonomski okvir
- Osiguranje sistematskog praćenje parametara za ocjenu stanja okoliša.

Mjere koje proizilaze iz Federalne strategije upravljanja otpadom 2008- 2018, a koje se odnose na općine i komunalna preduzeća, predstavljaju donošenje planova i propisa kojim će se omogućiti uvođenje nekih novih načina prikupljanja o odlaganja, zatim povećanje obima usluga prikupljanja, uvođenje odvojenog prikupljanja otpada i dovođenje ovih poslova u stanje ekonomske održivosti.

Tabela 5 Pregled ciljeva i indikatora iz federalne strategije koji su mjerodavni za općine

Opis cilja		Indikator
1.	Povećati broj stanovnika obuhvaćen organizovanim prikupljanjem otpada	95 % do 2018
2.	Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati područje na kome su se nalazila	95 % do 2018
3.	Prikupiti i reciklirati papir i karton	55 % do 2018
4.	Prikupiti i reciklirati plastičnu ambalažu	15 % do 2018
5.	Prikupiti i reciklirati metalni otpad	65 % do 2018
6.	Prikupiti i reciklirati staklenu ambalažu	40 % do 2018
7.	Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova	70 % do 2018

Imajući u vidu potrebu za uspostavljanjem realnog okvira za planiranje upravljanja otpadom u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu, kao i potrebu za ocjenu provedbe strategije², definirani su operativni ciljevi koji predstavljaju specifične i mjerljive promjene koje će se ostvariti u toku implementacije navedenih mjera iz Strategije i doprinijeti ostvarivanju krovnog cilja i strateških ciljeva.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Tabela 6 Operativni ciljevi za komunalni otpad- Strateški cilj 1

Operativni ciljevi	2013	2014	2018
Povećati broj stanovnika obuhvaćen organizovanim prikupljanjem otpada	70	85	95
Stvoriti uvjete za sanitarno odlaganje kapaciteta za najmanje 5 godina odlaganja u svim regijama	100	-	
Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati područje na kome su se nalazila	50	80	95
Sanirati i zatvoriti postojeća općinska odlagališta	5	100	-

Tabela 7 Operativni ciljevi za komunalni otpad- Strateški cilj 2

Operativni ciljevi	2013	2014	2018
Uspostaviti sistem odvojenog prikupljanja otpada u svim općinama FBiH (% od ukupnog broja općina)	30	60	95
Prikupiti i reciklirati otpad od ambalaže ³ (od ukupno proizvedene količine	8	20	30
Papir i karton	35	45	55
Staklo	4	10	40
Metal	55	60	65
Plastika	3	6	15
Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova	30	50	70
Uspostaviti regionalni centar za upravljanje otpadom u svim regijama sa svim potrebnim sadržajima -% od ukupnog planiranog broja	-	-	100

Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017 pripremljen je u skladu sa članom 6 Zakona o upravljanju otpadom i usvojen Odlukom Vlade objavljenom u „Službenim novinama FBiH“, broj 04/12. Federalni plan upravljanja otpadom čini provedbeni dokument Strategije upravljanja otpadom Federacije BiH. Mjere iz Akcionog plana koji definiše učešće općina je dat u Tabeli 8.

Tabela 8 Obaveze općina u skladu sa Federalnim planom upravljanja otpadom

Mjere	Rok/vrijeme izvršenja	Odgovornost	Iznos	Izvor sredstava
Cilj: Smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integrirano upravljanje otpadom				
Priprema programa povećanja broj stanovnika organizovanim prikupljanjem za svaku općinu u FBiH sa procjenom sredstava otpada	2012-2013	Općine	200.000	Općinski proračun
Realizovati programe povećanja broj stanovnika organizovanim prikupljanjem	U skladu sa operativnim ciljevima	Općine		EU, WB
Sklopiti međuopćinske ugovore o zajedničkom osnivanju i korištenju budućeg RCUO/CUO	2012	Općine		
Pripremiti studije lokalizacije i izvodivosti RCUO u čijem sastavu su odlagališta za pojedine regije, te studije lokalizacije i izvodivosti PS i/ili CU. Upisati lokacije u	2012-2013	Općine, kantonalna ministarstva	1000.000	Općinski i kantonalni proračun, EU, EC, WB

Plan upravljanja čvrstim otpadom

prostorno plansku dokumentaciju				
Izraditi općinske planove upravljanja otpadom i propise kojim se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom	2013-2014	Općine	800.000	Općinski proračun
Napraviti kratkoročni program uklanjanja nelegalnih odlagališta u svim općinama sa procjenom sredstava	2012	Općine	200.000	Općinski proračun
Izraditi Planove aktivnosti za sanaciju općinskih deponija	2012	Općine	50.000 po planu	Općinski proračun WB
Sanirati i zatvoriti općinska odlagališta otpada	2012-2017	Općine	250.000.000	Općinski, kantonalni i federalni proračun, Fond za zaštitu okoliša EU, WB

Kantonalni planski dokumenti

Na nivou Kantona Sarajevo usvojena su slijedeći planski dokumenti koji imaju vezu sa upravljanjem otpadom:

Strategija upravljanja industrijskim i specijalnim otpadom u Kantonu Sarajevo, 2002;

Kantonalni plan zaštite okoliša Kantona Sarajevo (KEAP), 2007-2012;

Plan upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajev, 2008;

Strategija upravljanja industrijskim i specijalnim otpadom u Kantonu Sarajevo i Kantonalni plan zaštite okoliša Kantona Sarajevo predstavljaju strateški okvir za upravljanje otpadom.

Skupština Kantona Sarajevo 2002. Godine (S.N. KS 20/2) je usvojila Strategiju upravljanja industrijskim i specijalnim otpadom. Osnovni ciljevi Strategije su uvođenje kvalitetnog sistema upravljanja otpadom, uključujući i razvijanje postrojenja za tretman otpada, te uspostavljanje nadzora nad skladištenjem i zbrinjavanjem otpada. Akcioni plan u sklopu ovog dokumenta predviđa mjere koje su u nadležnosti kantonalnih ministarstava u saradnji sa naučnim institucijama, specijaliziranim firmama i proizvođačima otpada. Ovom Strategijom općina nema predviđenu svoju ulogu.

Kantonalni plan zaštite okoliša Kantona Sarajevo (KEAP), za planski period 2007-2012; identificirao je probleme, uzroke i posljedice u upravljanju otpadom, te definisao ciljeve i mjere koje je trebalo poduzeti u rješavanju navedenih problema.

- Izgraditi uređaj za prečišćavanje procijedih voda sa odlagališta komunalnog otpada u Sarajevu;
- Na sarajevsko odlagalište odlagati isključivo komunalni otpad;
- Upravljanje deponijom podići na optimalan nivo;
- Razviti zakonodavne i tehničke uvjete za zbrinjavanje opasnog, kao i medicinskog i farmaceutskog otpada;
- Razviti sistem prikupljanja komunalnog otpada i odvojenog prikupljanja otpada na cijeloj teritoriji Kantona Sarajevo;
- Razdvojiti skupljanje otpada i upravljanje deponijom;
- Uspostaviti sistem kontrole i inspekcijski nadzor;
- Uvesti kazne;
- **Razviti reciklažu;**

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- Ranije utvrđen lokalitet za odlaganje materijala iz iskopa i šteta osposobiti i pustiti rad;
- Sanirati divlje deponije;
- Razviti sistem prikupljanja podataka;
- **Odvojeno skupljanje otpada** u skladu sa Planovima o upravljanju otpadom;
- Ostvariti potrebne uvjete za formiranje berze otpada i potom formirati berzu otpada;
- Pristupiti u što kraćem vremenskom periodu savremenim metodama obrade otpada u okviru samoodrživog upravljanja deponijom.

Između aktivnosti koje su predložene 2006. godine KEAP 2010 izdvaja slijedeće prioritete Kantona u cilju poboljšanja upravljanja otpadom

- Povećati broj stanovnika obuhvaćen organizovanim prikupljanjem otpada
- Stvoriti uvjete za sanitarno odlaganje kapaciteta na najmanje 5 godina odlaganja u svim regijama
- Integralno rješavanje upravljanja otpadom, prema specifičnim ciljevima iz federalne strategije za pojedine vrste otpada
- Sanirati postojeća površina pod neadekvatno odloženim miješanim otpadom
- Sanirati postojeća površina pod neadekvatno odloženim opasnim otpadom

Od navedenih prioriteta većina nije realizovana, osim prioriteta koji se odnosi na stvaranje uvjeta za sanitarno odlaganje i sanaciju postojećih površina pod nelegalno odloženim miješanim otpadom.

Koordinacioni odbor za provođenje Kantonalnog plana zaštite okoliša (KEAP), predstavnici Općina i Ministarstvo prostornog uređenja zaštite okoliša kao organizatoru 2011. Godine su izvršili reviziju lokalnih akcionih planova za okoliš (LEAP). Na osnovu izvršenih revizija Koordinacioni odbor na sastanku održanom 29.05.2012. godine je razmatrao usvojio dokument pod nazivom "Usklađivanje LEAP-a sa KEAP-om". Ovim Dokumentom su definisane mjernice za inoviranje i donošenje novih LEAP-a, a sve u cilju usklađivanja LEAP-a sa planovima višeg reda.

Kantonalnog plana zaštite okoliša (KEAP), u dokumentu pod nazivom "Usklađivanje LEAP-a sa KEAP-om" u dijelu koji se odnosi na upravljanje otpadom identifikovao je slijedeće nedostatke:

- uklanjanje i saniranje divljih deponija, odgovornost za ovaj zadatak nosi KJKP RAD. Općine nisu planirale posebna sredstva za tu aktivnost.
- Nepokrivenost teritorije uslugom i infrastrukturuom za upravljanje otpadom, Općina Ilijaš je predviđela nabavku novih kontejnera, bez naznake na koje područje se odnosi ta nabavka i koliko će proizvođača na taj način biti uključeno.
- Problem divljih deponija se ne može riješiti, a da se prethodno ne planira uključivanje preostalih domaćinstava u servis prikupljanja otpadom.
- Tri općine imaju ciljeve za odvojeno prikupljanje i reciklažu, ali ne i konkretne projekte i sredstva.
- Ni jedna od općina nije predviđela odvojeno prikupljanje biootpada.
- Općinski ciljevi nemaju mjerljive indikatore.
- Predviđene mjere nemaju rok izvođenja vezan za mjesec i godinu. Preovlađuju vremenske odrednice tipa: kontinuirano, dugoročno, za tri mjeseca... i sl.

Navedenim Dokumentom preuzeti su strateške ciljevi definisani u Federalnoj strategije zaštite okoliša, te ciljevi i indikatori koji su mjerodavni za općine Tabela 9.

Plan upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo usvojila je Vlada Kantona 14.05.2008. godine. Osnovni cilj Plana upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo je uspostava održivog sistema upravljanja građevinskim otpadom, praćenje količina, vrsta i sastava građevinskog otpada, izbjegavanje i prevencija nastajanja, smanjivanje količina koje se odlažu, reciklaža, donošenje propisa i odvajanje i zbrinjavanje svih vrsta građevinskog otpada koje sadrže opasne materije.

Općina Ilijaš je izradila i usvojila slijedeća planska dokumente koji mogu imati utjecaj na rješenje problema upravljanja otpadom:

- Prostorni plan Kantona Sarajevo, 2003-2023;
- Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) Općine Ilijaš, 2007;
- Strategija održivog razvoja Općine Ilijaš, 2013-2017;

Općinsko vijeće Općine Ilijaš je 31. marta 2005. godine donijelo Odluku za izradu Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP). Kompletan proces izrade LEAP-a je trajao 17 mjeseci (novembar 2005. - april 2007. godine), isti je usvojen 2007. godine. Kroz LEAP su identificirani slijedeći problemi:

Tabela 9 Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP), Općine Ilijaš, 2007; Identifikacija i analiza problema

RB	PROBLEM	UZROCI PROBLEMA	POSLEDICE PROBLEM/MOGUĆI UTICAJ
1.	Nekontrolirano odlaganje pojedinih vrsta otpada (divlje deponije)	JKP "RAD" ne pokriva kompletnu teritorije općine	Zagađenje okoliša i mogućnosti pojave epidemija i opasnost po ljudsko zdravlje
2.	Neuređeno sakupljanje i sortiranje otpada	Nedovoljna broj namjenskih kontejnera i nepostojanje kontrolisane i uređene deponije	Ogromne divlje deponije Zagađenje vodotoka Uticaj na okoliš i zdravlje ljudi
3.	Nepostojanje sistema reciklaže	Skupa tehnologija sistema reciklaže	Pojava divljih deponija
4.	Nepostojanje sistema upravljanja opasnim otpadom	Nepostojanje zakonske regulative i sankcije za upravljanje opasnim otpadom	Direktan uticaj na floru i faunu i ljudsko zdravlje Pojava tehnoloških katastrofa
5.	Neredovno prikupljanje i odvoz čvrstog otpada	Nepostojanje uređene deponije i nedovoljni resursi JKP "RAD"	Stvaranje divljih deponija čvrstog otpada Zagađenje korita rijeka, odnosno bacanje čvrstog otpada u rijeku

U skladu sa analizom navedenih problema, postavljeni ciljevi Općine u upravljanju otpadom su:

- uklanjanje i saniranje divljih deponija,
- uspostaviti sistem redovnog prikupljanja i odvoza čvrstog otpada,
- urediti sortiranje otpada,
- proširiti djelatnost JKP "RAD" – RJ Ilijaš na cijelu teritoriju Općine,
- uspostava baze podataka privrednih proizvođača otpadnih materija po različitim kategorijama na području Općine,
- izrada Strategije upravljanja korisnim otpadom,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- zakonski urediti upravljanje opasnim otpadom-uspostaviti sistem upravljanja,
- edukacija stanovnika i javnog sektora o odlaganju i upravljanju otpadom,

Tabela 10 Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP), Općine Ilijaš, 2007; Ciljiljevi i aktivnosti

AKTIVNOSTI	NOSILAC AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	POTREBNA FINANSIJSKA SREDSTVA	MOGUĆI FINANSIJSKI IZVORI
Cilj: Ukloniti divlje deponije				
Izvršiti lociranje divljih deponija	Općina, JKP "Rad"	3 mjeseca	200	Općinski budžet
Izraditi plan za uklanjanje divljih deponija	Općina, JKP "Rad"	4 mjeseci	/	
Angažovati radnike i obezbijediti mehanizaciju za uklanjanje deponija	Općina, JKP "Rad"	6 mjeseci	5.000	Općinski i kantonalni budžet
Urediti zemljište nakon uklanjanja divljih deponija	Općina	12 mjeseci	3.000	Općinski budžet
Cilj: Kompletano naseljeno područje uvesti u sistem KJKP "Rad"				
Izvršiti popis domaćinstava i utvrditi stanje putnih komunikacija	Općina, JKP "Rad"	3 mjeseca	500	Općinski budžet
Izraditi plan sa lokacijama za prikupljanje smeća	Općina, JKP "Rad"	4 mjeseci	200	Općinski budžet
Uputiti inicijativu nadležnom ministarstvu za proširenje područja na kojima će djelovati KJKP "Rad"	Općina	6 mjeseci	/	
Cilj: Sistemski urediti sakuoljanje i sortiranje otpada				
Utvrditi stanje pokrivenosti Općine kontenjerima	Općina, KJKP "Rad"	3 mjeseca	300	
Odrediti lokacije za postavljanje novih kontenjera	Općina, KJKP "Rad"	4 mjeseci	200	
Izvršiti nabavku novih kontenjera	Općina, Kanton, KJKP "Rad"	6 mjeseci	20.000	
Postaviti kontenjere	Općina, KJKP "Rad"	12 mjeseci	5.000	
Cilj: Uspostaviti sistem reciklaže na kantonalnom nivou				
Uputiti inicijativu nadležnom ministarstvu za uspostavljanje tehnološkog sistema reciklaže	Općina	1 mjesec	/	/
Postaviti kontenjere za odvojeno prikupljanje otpada	Općina, KJKP "Rad", nadležno ministarstvo KS	12 mjeseci	30.000	Kantonalni budžet, KJKP "Rad"

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Bitan preduvjet za implementaciju LEAP-a bio je uspostavljanje Odbora za provođenje LEAP-a čiji su zadaci sljedeći:

- priprema dinamičkog plana implementacije LEAP-a sa jasno definisanim učesnicima, nadležnostima i tokovima;
- osiguranje komunikacije i saradnje između učesnika u procesu provođenja aktivnosti LEAP-a;
- pomoć pri uključivanju građana i ostalih subjekata bitnih za realizaciju LEAP-a;
- analiza završenih aktivnosti i projekata;
- osiguranje unapređenje i dopunjavanje LEAPA-a.

Odbor za provođenje LEAP-a nije uspostavljen, samim tim nisu u potpunosti realizovani ni zadaci. Ostvarena je slaba saradnja sa višim nivoima vlasti, odnosno sa organima uprave nadležnim za pitanja okoliša, na tim nivoima. Slaba saradnja je posebno bila u oblasti upravljanja otpadom. Kako nije bilo Odbora za provođenje LEAP-a tako nije bilo ni nadzora koji podrazumijeva proces stalnog praćenja, analiziranja i sumiranja rezultata provedbe LEAP-a, te redovnog izvještavanja svih zainteresiranih strana. Imajući u da je LEAP-a otvoreni dokument koji podliježe izmjenama i dopunama, potrebno je održavati redovnu komunikaciju i saradnju između učesnika u procesu provođenja aktivnosti definiranih LEAP-om.

Prostorni plan Federacije BiH za period 2008-2028 je prihvaćen u formi nacрта od strane oba doma Parlamenta Federacije BiH (Zaključak Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH broj 01-23-1837/11 od 31.01.2012. godine; Zaključak Doma naroda Parlamenta Federacije BiH broj 02-23-1837/11 od 24.02.2012. godine) i prošao je javnu raspravu. U nacrtu ovog dokumenta navodi da načelo regionalnosti kao jedno od temeljnih načela u Strategije upravljanja čvrstim otpadom u BiH, podrazumijeva da se razvoj tretmana otpada i izgradnja objekata za njegovo odlaganje na način da pokriva potrebe regija i omogućava samoodrživost izgrađenih objekata, te tako predstavlja osnovu za aktivnosti na uspostavi regija za upravljanje otpadom. Zakona o upravljanju otpadom u FBiH ne sadrži smjernice po pitanju razvoja planova za regionalno odlaganje, te su posljedice ovakve nedorečenosti pravne regulative, da općine dobrovoljno pristupaju u sistem regionalnog odlaganja otpadom.

Površine namijenjenamijenjene deponovanju komunalnog, industrijskog i drugog otpada u skladu sa članom 25 Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (S.N. FBiH 63/04, 50/07) definišu se prostornim planom. Sastavni dio prostornog uređenja je prostorno planiranje upravljanja otpadom (lociranje deponija i kontejnerskih mjesta) te se vrši kroz prostorne, urbanističke i regulacione planove. Razvojn timer planovima (prostorni i urbanistički plan) se utvrđuju površinenamijenjenamijenjene deponovanju komunalnog, industrijskog i dr. otpada, za sadašnji i planski period uz definiranje zaštitnog pojasa i usklađivanje rada deponije sa zahtjevima razvoja naselja uvažavajući i zaštitu urbane i prirodne sredine.

Urbanistički plan tretira prostorni razmještaj deponije i pratećih objekata, njihovu funkciju, te uklapanje deponije u planove šireg područja. Razmještaj komunalne infrastrukture planira se kroz Regulacione planove.

Prostorni plan Kantona Sarajevo, usvojen je u avgustu 2006. godine za planski period 2003-2023. godina. Odlukom se propisuju uslovi za lociranje i korištenje deponije komunalnog

Plan upravljanja čvrstim otpadom

otpada. U članu 114. Odluke o provođenju prostornog plana Kantona Sarajevo, navodi se da će se zadovoljenje potreba za odlaganje otpada, realizirati između ostalog.

- smanjenje količine ukupnog otpada,
- recikliranje što veće količine otpada,
- stvaranje uvjeta za diferenciranje otpada po vrstama na nivou potrošačke jedinice (domaćinstva, preduzeća), postavljanje posuda za odlaganje smeća po vrstama i stvaranjem tržišta otpada i recikliranog otpada,
- edukacija stanovništva,
- urbanističkim i provedbenim planovima predvidjeti formiranje reciklažnih dvorišta u svakoj općini i formiranje pretovarne stanice i objekata – niša za smještaj posuda za otpad u svakoj općini,
- Izradom Programa izdvajanja bio-otpada iz domaćinstava u prvom koraku, eksperimentalno, na određenim područjima (mjesnim zajednicama) i stvaranjem tržišta za ovu vrstu otpada,
- priprema i realizacija Kantonalnog plana upravljanja otpadom,
- realizacijom projekta selektivnog prikupljanja otpadom Kantona Sarajevo,
- odvojeno sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava,
- izgradnja deponije građevinskog otpada i dr. s.n. KS 26/06

Komunalni objekti i površine

Planirane površine za komunalnu higijenu (prikupljanje, uklanjanje, deponovanje i upravljanje otpadom) obuhvata je proširenje deponije sa sadašnjih 52,5 ha na 94,5 ha, a što bi zadovoljavalo potrebe za odlaganjem otpadom do 2023. godine. To proširenje obuhvata prostor današnjeg zaštitnog zelenog pojasa, čija granica će se korigovati u odnosu na predviđeno proširenje. Na toj površini unutar granica sanitarne deponije je potrebno planirati lokaciju stočnog groblja, za odlaganje leševa uginulih životinja.

Urbanističkim plan grada Sarajevo za urbano područje Ilijaš za period 1986. do 2015. godine, usvojen je u 2005. godine. Ovim dokumentom je obrađeno urbano područje općine Ilijaš (186,2649 ha).

Veći dio urbanog područja općine Ilijaš (178,6 ha) pokriven je provedbeno – planskom dokumentacijom (urbanističkim projektima i regulacionim planovima) od čega su za prostor od (7,6649 ha) urađeni ili u toku izrada regulacioni planovi, za manji dio površine (pokrivene regulacionim planovima) urađeni su urbanistički projekti (Tabela 11, 12,). To znači da je (96 %) teritorije urbanog područja općine Ilijaš, odnosno 0,58 % cjelokupne teritorije općine Ilijaš pokriveno provedbeno – planskom dokumentacijom. Ocjena je da su određeni planovi rađeni davno, te novonastale potrebe iziskuju izmjenu i dopunu istih ili ponovnu izradu.

Površine namijenjen deponovanju komunalnog, industrijskog i drugog otpada u skladu sa Članom 25 Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (S.N. FBiH 63/04, 50/07) je definisane su tako da se pri izradi regulacionim planovima na odgovarajućem broju tematskih karata prezentira, između ostalog, i komunalna infrastruktura na nivou idejnih rješenja. Odlukama o provođenju regulacionih planova na području općine Ilijaš ne predviđaju se mjesta za odlaganje otpada a ni na grafičkim dijelovima plana (kartama) takva mjesta nisu predviđena što predstavlja ključni problem u pozicioniranju kontejnerskih mjesta i izdavanju odgovarajućih dozvola za ista.

Tabela 11 Usvojeni regulacioni planovi

R.br.	Naziv plana
-------	-------------

Plan upravljanja čvrstim otpadom

1.	UP "Tvornica boje i lakova MEGATI"
2.	UP "HALUGE"

Tabela 12 Propisi od značaja za upravljanje otpadom na nivou BiH

R.br.	Naziv plana	Nadležnost	Odluke o usvajanju plana
1.	RP " Alića Gaj"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine grada Sarajeva» br. 29/84),
2.	RP " Savića Brdo"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine grada Sarajeva» br. 24/84),
3.	RP "Industrijska zona Željezara"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 12/01),
4.	RP "Haluge"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 32/01),
5.	RP "Stari Ilijaš"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 26/02),
6.	RP "Luke"-Ilijaš	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 33/08),
7.	RP "Centar Ilijaš"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 35/10)
8.	RP "Banovac"	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 34/11 i 13/03)
9.	RP „PDI” Bosna	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 15/12)
10.	RP „Srednje”	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 14/13)
11.	RP „Podlugovi I”	Općina Ilijaš	(Broj:01/1-02-1895-4a/13 od 31.10.2013 godine)
12.	RP „Podlugovi II”	Općina Ilijaš	(Broj:01/1-02-1895-5a/13 od 31.10.2013 godine)
13.	RP industrijske zone "Luke"-Ilijaš	Općina Ilijaš	(«Sl. novine Kantona Sarajevo» br. 36/12),

Općinsko vijeće Općine Ilijaš na 43. sjednici održanoj 23. 02. 2012. godine je usvojilo Strategiju održivog razvoja Općine Ilijaš, 2013-2017. godine. Ova strategija predstavlja instrument za unapređenje i upravljanje razvojem općine.

Na osnovu provedenih situacionih i drugih kvalitativnih analiza postojećeg stanja, te pažljive procjene razvojnih mogućnosti, a u skladu sa vizijom održivog razvoja općine Ilijaš, definisani su osnovni parametri strategije tj. razvojni prioriteti u oblasti životne sredine i infrastrukture, u oblasti ekonomskog i ruralnog razvoja, te u oblasti društvenog razvoja.

Prema tome vizija Općine Ilijaš je da to bude perspektivna lokalna zajednica koja održivim i uravnoteženim razvojem obezbjeđuje ugodan i uspješan život svim stanovnicima.

PRIORITET: Razvoj i unapređenje infrastrukture radi bolje zaštite životne sredine, u skladu sa navedenim prioritetom definisan je strateški cilj: Poboljšana zaštita okoliša, stepen važnost ovog cilja ocjenjena je kao visok. Shodno prioritetu i strateškom cilju definisan je program Zaštita okoliša u okviru koga je određen projekat „Unapređenje i proširenje organizovanog prikupljanja kućnog otpada i sanacija divljih deponija“ Za projekat su definisani slijedeći indikatori:

- Ukupna količina zbrinutog kućnog otpada u toku godine
- Broj uklonjenih divljih deponija

3.2 Zakonska regulativa

Pravni okvir za uspostavu sistema upravljanja otpadom, osim za radioaktivni otpad, gasove ispuštene u atmosferu i otpadne vode predstavlja Zakon o upravljanju otpadom FBiH (S.N. FBiH 33/03 i 72/09). Ovim zakonom uređuju se:

- cilj, pojmovi, definicije, kategorije, vrsta i lista otpada,
- načela upravljanja otpadom,
- planiranje upravljanja otpadom,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- podjela nadležnosti između Federacije i Kantona u upravljanju otpadom,
- Izdavanja dozvola za aktivnosti tretmana i odlaganje otpada,
- odgovornost u upravljanju otpadom,
- prekogranični promet otpadom,
- nadzor nad upravljanjem otpadom,
- kazne i naknada štete,

Upravljanje otpadom zasniva se na načelima definisanim u članu 5. Zakona o upravljanju otpadom i to:

- prevencija - izbjegavanje nastajanja otpada ili smanjivanje količine i štetnosti nastalog otpada da bi se smanjio rizik po zdravlje ljudi i okoliš i da bi se izbjegla okolinska degradacija;
- mjere opreznosti- sprečavanje opasnost ili šteta po okoliš koju prouzrokuje otpad, preduzimanje mjera, čak iako nije na raspolaganju potpuna naučna podloga;
- odgovornost proizvođača otpada- proizvođač je odgovoran za odabir najprihvatljivijeg okolinskog rješenja prema karakteristikama proizvoda i tehnologiji proizvodnje, uključujući životni ciklus proizvoda i korištenje najadekvatnije raspoložive tehnologije;
- princip zagađivač plaća- proizvođač ili vlasnik otpada snosi sve troškove prevencije, tretmana i odlaganja otpada, uključujući brigu nakon upotrebe i monitoring. On je ifinansijski odgovoran za preventivne i sanacione mjere zbog šteta po okoliš koje je prouzrokovao ili će ih najvjerovatnije prouzrokovati;
- blizina - tretman ili odlaganje otpada treba se vršiti u najbližem adekvatnom postrojenju ili lokaciji, uzimajući u obzir okolinsku i ekonomsku profitabilnost,
- regionalnost - razvoj tretmana otpada i izgradnja objekata za njegovo odlaganje treba se vršiti na način da pokriva potrebe regiona i omogućava samoodrživost izgrađenih objekata.

Pored federalnog Zakona o upravljanju otpadom na snazi su i drugi sektorski zakoni na nivou BiH i Federacije BiH koji se dotiču problematike upravljanja otpadom. Pregled i zahtjevi koji se odnose na upravljanje otpadom su dati u Tabeli 13.

Prema Zakonu o upravljanju otpadom nadležnost upravljanja otpadom je podijeljena između Federacije BiH i kantona, kantonalnim propisom utvrdit će se zadaci općina u izradi općinskih planova upravljanja otpadom koji trebaju sadržavati najmanje:

- programe o skupljanju opasnog otpada iz domaćinstava;
- programe za korištenje komponenti iz komunalnog otpada;
- programe za smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu;
- programe za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom;
- lociranje postrojenja za upravljanje otpadom;
- saradnja između općina radi postizanja zadatih ciljeva.

U Kantonu Sarajevo je na snazi Zakon o komunalnoj čistoći (" Službene novine Kantona Sarajevo" 11/97) ovim zakonom je uređena komunalna čistoća, utvrđene obaveze preduzeća i drugih pravnih lica i građana u održavanju komunalne čistoće, način finansiranja i druga pitanja od značaja za komunalnu čistoću na teritoriji Kantona Sarajevo. Ovim zakonom je propisano da poslove komunalne čistoće vrše komunalna preduzeća registrovana za obavljanje ove djelatnosti. Održavanje komunalne čistoće na javnim površinama,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

prikupljanje, odvoženje i deponovanje komunalnih otpadaka, uništavanje i prerada komunalnih otpadaka i održavanje deponije pri čemu su ovi poslovi povjereni KJKP "RAD". Općine nemaju nadležnost u oblasti upravljanja čvrstim otpadom osim u dijelu koji se odnosi na određivanje mjesta i vremena odlaganja otpadaka, davanje saglasnosti na godišnji Program i operativni plan održavanja čistoće, davanje saglasnosti kod postavljanja posuda za prikupljanje otpada, te utvrđivanje lokacija za odlaganje zemlje od iskopa sa gradilišta i drugog građevinskog otpada.

Nacrt zakona o održavanju čistoće i upravljanju komunalnim otpadom Kantona Sarajevo dat je na javnu raspravu u 2011. godini i još uvijek nije usvojen.

Na nivou Općine Ilijaš nema usvojenih Odluka koje su od značaja za upravljanje otpadom.

Pregled odredbi iz relevantnih propisa na svim nivoima, a koje na bilo koji način utiču na organizaciju upravljanja otpadom na nivou općine date su u nastavku.

Tabela 13 Propisi od značaja za upravljanje otpadom na nivou BiH

Zakon/Pravilnik	Broj glasnika BiH	Sl. Nadležnosti/Obaveze
Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima	51/11	Pravilnikom se propisuju uslovi u pogledu prostorija, opreme i kadrova, koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica, koja obavljaju promet fitofarmaceutskim sredstvima- FFS. Promet FFS na malo (poljoprivredna apoteka), moraju imati odgovarajući skladišni prostor za čuvanje FFS, prostor za privremeno skladištenje otpada FFS, prodajni prostor i radni prostor za odgovorno lice. Prostor za privremeno skladištenje otpada FFS može se nalaziti i u sklopu skladišnog prostora namijenjenog za čuvanje FFS. Odgovorno lice se brine za skupljanje otpada FFS i otpadne ambalaže u skladu s propisima koji uređuju opasni otpad.
Zakon o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini	88/07	Čl 17: Propise za upravljanje radioaktivnim otpadom donosi direktor Agencije u skladu s međunarodnim standardima. <i>Propis još nije donesen.</i>
Pravilnik o medicinskim sredstvima	04/10	Čl 87: Medicinska sredstva koja više nisu u uporabi zbrinjavaju se o trošku vlasnika odnosno pravne ili fizičke osobe kod koje je medicinsko sredstvo zatečeno.
Pravilnik o zbrinjavanju farmaceutskog otpada	23/11	Čl 3: Definira farmaceutski otpad Čl 6: Definira obavezu proizvođača farmaceutskog otpada da pripremi Plan upravljanja otpadom Čl 7: Proizvođač otpada je dužan prikupljati otpad selektivno u skladu sa dogovorenim budućim tretmanom. Čl 9: Propisuje obavezu razvrstavanja otpada po vrstama Čl 12: Propisuje obavezu sklapanja ugovora radi prenosa obaveza upravljanja otpadom na operatera sistema i sadržaj tog ugovora Čl 13: Transport opasnog otpada mora biti praćen odgovarajućom dokumentacijom.
Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH	48/10, 75/06, 44/07, 6/06	Propisano je da je na javnim putevima zabranjeno podizati objekte, uređaje ili postrojenja, saditi sadnice ili postavljati predmete kojima se umanjuje preglednost puteva, kao i preglednost na raskrsnici, ili vršiti bilo kakve radnje koje bi mogle ugrožavati ili ometati saobraćaj na javnom putu ili

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. glasnika BiH	Nadležnosti/Obaveze
		oštećivati javni put i objekte na njemu.

Tabela 14 Propisi od značaja za upravljanje otpadom u FBiH

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. novina FBiH	Nadležnosti/Obaveze
Zakon o upravljanju otpadom	33/03,72/09	Čl.9: Suradnja sa županijom kod izrade Županijskog plana upravljanja otpadom Čl.10: Izrada općinskog plana upravljanja otpadom Čl.12-13: Obveza dobivanja dozvole za obavljanje aktivnosti tretmana otpada i njegovog odlaganja (komunalna poduzeća) Čl.22: Daje mogućnost da proizvođač i prodavač prenesu obveze upravljanja otpadom na operatera sistema za prikupljanje otpada putem ugovora ili sporazuma Čl.23: Definira uspostavu sistema prikupljanja otpadom od strane operatera za upravljanje otpadom Čl.25-28: Definira vršenje upravljanja komunalnim otpadom, donošenje odgovarajućih propisa i njihovog sadržaja
Pravilnik o kategorijama otpada sa list	09/05	Ovim pravilnikom propisuju se kategorije otpada sa listama prema osobinama otpada i djelatnosti iz koji potječe otpad.
Pravilnik o izdavanju dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanja otpadom	09/05	Ovim pravilnikom uređuje se postupak izdavanja dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom, utvrđuju i aktivnosti male privrede za koje nije potrebno pribavljanje dozvole i uvjeti uz čije ispunjenje nije potrebno pribavljanje dozvole.
Pravilnik o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom	88/11	Čl. 12: Proizvođači, uvoznici, punioci, pakeri distributeri i krajnji snabdjevači moraju organizovati posebno mjesto za preuzimanje, skupljanje, sortiranje i privremeno čuvanje ambalažnog otpada koji je preuzet ili je nastao u njihovoj djelatnosti ako količina u toku kalendarske godine takvog ambalažnog otpada premašuje: 80 t za papir, i/ili 300 t za staklo i/ili 100 t za metal i/ili 30 t za plastiku. Čl. 14: Proizvođači, uvoznici, punioci, pakeri distributeri i krajnji snabdjevači putem ugovora prenese svoje obaveze na operatera sistema koje je dužan da obezbjedi preuzimanje otpada, njegovo ponovno iskorištenje i odlaganje.
Pravilnik o upravljanju otpadom od elektroničkih i elektronskih proizvoda	87/12	Ovim pravilnikom se uređuje način postupak prijave i stavljanja električnih i elektronskih proizvoda na tržište, osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpada od električnih i elektronskih proizvoda i rad tog sistema. Pravilnik propisuje obavezu za krajnjeg korisnika da otpadnu opremu ne smije prepustiti operatoru sistema kao miješani komunalni otpad. Čl. 4: Operator sistema obezbjeđuje, o svom trošku da javnost i krajnji korisnik opreme u domaćinstvu budu obavješteni o svrsi i ciljevima sakupljanja otpadne opreme, pravilnom postupanju sa njom, mogućnošću njene besplatne predaje i prednostima njene ponovne upotrebe i reciklaže. Operator sistema mora krajnjeg korisnik opreme u domaćinstvu obavijestiti o načinu prikupljanja električnog i elektronskog otpada.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. novina FBiH	Nadležnosti/Obveze
		Čl. 5: Krajnji korisnik dužan je otpadnu opremu iz domaćinstava prepustiti ili predati distributeru, komunalnom preduzeću, kao izdvojeno skupljenu frakciju komunalnog otpada u reciklažnom dvorištu ili u dvorištu sakupljača, ovlaštenom od strane operatera sistema. Otpadna oprema koja nije otpadna oprema iz domaćinstava se predaje distributeru opreme ili u dvorište sakupljača, ovlaštenog strane operatera sistema. Čl. 6: Operator sistema obavezan je otpadnu opremu iz domaćinstava besplatno preuzeti od krajnjeg korisnika ili drugih subjekata ukoliko je on želi predati. Operator sistema ili sakupljač otpadnu opremu preuzima besplatno pod uvjetima koji su propisani ovim članom. Komunalno preduzeće mora da preda otpadnu opremu iz domaćinstava sakupljaču ili sakupljačima ovlaštenim od strane operatera sistema bez postavljanja zahtjeva za plaćanje troškova koje je imao zbog preuzimanja kod krajnjih korisnika ili privremenog skladištenja, dok stav 10 ovog člana definira troškove upravljanja otpadom opremom koje operator sistema mora nadoknaditi komunalnom preduzeću. Čl. 7: Distributeri, komunalno preduzeće i sakupljači, moraju odvojeno skladištiti otpadnu opremu i osigurati da se ona ne miješa, ne deformiše ili zagadi. Ovim pravilnikom su dalje definirani ciljevi sakupljanja otpada, privremeno skladištenje otpadne opreme, prijava stavljanja opreme na tržište i naknade, način izdavanja dozvole operatoru sistema i dr.
Zakon o prikupljanju proizvodnji i prometu sekundarnih sirovina i otpadnih materijala	35/98	Čl. 8: Pravne osobe koje obavljaju komunalnu djelatnost prikupljanja otpadaka u gradovima i naseljima dužne su da iz tih otpadaka izdvajaju sekundarne sirovine, da ih razvrstavaju po vrstama i na osnovu ugovora isporučuju poduzećima koja se bave preradom i proizvodnjom sekundarnih sirovina
Pravilnik o postupanju s otpadom koji se nalazi na listi opasnog otpada i čiji je sadržaj nepoznat	09/05	Ovim pravilnikom propisuju se kategorije otpada sa listama prema osobinama otpada i djelatnosti iz kojih potječe otpad.
Uredbu o selektivnom prikupljanju, parkiranju i označavanju otpada	38/06	Cijela uredba se primjenjuje na proizvođače otpada i način prikupljanja, parkiranja i označavanja otpada sa posebnim akcentom na postupanje sa opasnim otpadom. Pravilnik se ne odnosi na kućni otpad ni otpad proizveden u zdravstvenim ustanovama.
Pravilnik o uvjetima za prijenos obaveza upravljanja otpadom sa proizvođača na operatera sustava	9/05	Ovim pravilnikom se propisuju uvjeti pod kojima proizvođač i prodavač mogu prenjeti svoje obaveze upravljanja otpadom putem ugovora ili sporazuma.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. novina FBiH	Nadležnosti/Obveze
za prikupljanje otpada		
Pravilnik o sadržaju Plana prilagođavanja upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje preduzima nadležni organ	9/05	Ovim pravilnikom se uređuje sadržaj Plana prilagođavanja za općinska odlaganja.
Uredba koja regulira obavezu izvještavanja operatora i proizvođača otpada o provođenju programa nadzora, monitoringa i vođenja evidencije prema uvjetima iz dozvole	31/06	Ovom uredbom propisuje se obveza dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uvjeta iz dozvole za upravljanje otpadom ili okolinske dozvole izdate proizvođačima otpada i operatorima postrojenja ili pogona za tretman otpada za upravljanje otpadom (komunalnim poduzećima)
Pravilnik o o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolinsku dozvolu	19/04	Ovaj pravilnik daje popis pogona i postrojenja koji imaju obavezu izrade studije uticaja na okoliš i dobivanje ekološke dozvole na federalnom nivou. Napomena: Isti pogoni i postrojenja su dužni pripremiti Plan upravljanja otpadom koji čini sastavni dio aplikacije za okolišnu dozvolu i čije odredbe se prepisuju kao obaveza u okolišnu dozvolu.
Pravilnik upravljanja medicinskim otpadom	77/08	Čl. 5: Upravljanje medicinskim otpadom vrši se na osnovu Plana upravljanja medicinskim otpadom. Zdravstvena ustanova dužna je donjeti Plan upravljanja medicinskim otpadom u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika. Čl. 6: Zdravstvena ustanova dužna je imenovati referenta za upravljanje otpadom u ustanovi. Čl. 7: Propisuje da je referent za upravljanje otpadom izrađuje i prilagođava Plan upravljanja medicinskim otpadom u ustanovi, vrši nadzor na primjenom, obučava radnike, brine se o odlaganju otpada, vodi evidenciju i pokreće inicijative za smanjenje otpada. Čl. 8: Propisuje da je zdravstvena ustanova koje zapošljavaju više od 50 radnika je dužna uspostaviti odbor za upravljanje otpadom. Čl. 8: Veoma infektivni otpad treba tretirati toplotnom ili hemiskom sterilizacijom prije nego što se isti pomješa sa ostalim infektivnim otpadom. Medicinski otpad potrebno je držati u kutijama ili ambalaži na kojoj su jasno navedene karakteristike i

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. novina FBiH	Nadležnosti/Obveze
		obilježja i kategorija i koje pružaju odgovarajuću zaštitu za osobe iz medicinskih ustanova koje stupaju u kontakt prilikom rukovanja navedenom ambalažom. Čl. 11: Sadržaj Plana upravljanja medicinskim otpadom. Čl. 13: Propisuje da se infektivni otpad odlaze u crvenu burad, ostali medicinski otpad iz člana 10 u žutu burad. Crvenu burad sa infektivnim i biološkim otpadom moraju biti u minusnom režimu. Na buradima treba jasno istaknuti znak opasnosti i natpis "INFEKTIVNI OTPAD"
Pravilnik o životinjskom otpadu i drugim neopasnim materijalima prirodnog porijekla koji se mogu koristiti u poljoprivredne svrhe	08/08	Čl. 3: Životinjske fekalije – otpadne životinjske materije i sadržaj predželudca i crijeva goveda- i drugi neopasni materijali koji nisu kontaminirani opasnim i štetnim materijama, mogu se koristiti u poljoprivredne svrhe kao đubrivo. Zabranjeno je otvorenodlaganje na poljoprivredno zemljište većih komada mesa i drugog životinjskog otpada, koji će vidno narušavati prirodno okruženje te privlačiti lešinare. Čl. 4: Definira visoko rizični otpad i nalaže da se sav proizvedeni životinjski otpad mora neškodljivo ukloniti. Čl. 5-8: Definira da se mulj iz postavljanja za tretman komunalnih voda, iz septičkih jama ili sličnih instalacija može koristiti u poljoprivredi na kontrolisan način propisuje uvjete pod kojima je to omogućeno. Čl. 9: Nalaže da se biorazgradivi otpad može koristiti u poljoprivredi nakon kompostiranja. Čl. 10: Hemikalije koje se koriste u poljoprivredi, a sadrže opasne materije se smatraju opasnim otpadom, prema Pravilniku o kategorijama otpada sa liste ("Službene novine Federacije BiH" broj 09/05) i zbrinjavaju se na način propisan članom 36. Zakona o upravljanju otpadom.
Zakon o apotekarskoj djelatnosti	40/10	Čl. 12: Propisuju da apoteke moraju imati uspostavljen sistem upravljanja farmaceutskim otpadom u skladu sa važećim standardima, kao i posebnim propisima koji regulišu ovu oblast. Čl. 25: Propisi obavezuju blagovremeno zbrinjavanje lijekova koji se smatraju farmaceutskim otpadom, kao imedicinskih sredstava koja više nisu za upotrebu ili su neispravna na način i pod uslovima predviđenim državnim Zakonom, kao i propisima donijetim na osnovu tog zakona.
Pravilnik o bližim uvjetima glede prostora, opreme i kadra, kriterijima za osnivanje i obavljanje ljekarničke djelatnosti u svim organizacionim oblicima, kao i načinu i postupku njihove verifikacije	44/12	Čl. 9: U ljekarni se osigurava odlaganje i zbrinjavanje farmaceutskog i drugog otpada, te uspostavlja sustav upravljanja farmaceutskim otpadom suglasno Pravilniku o zbrinjavanju farmaceutskog otpada ("Službene glasnik BiH", broj 23/11). Čl. 41-43: U postupku utvrđivanja ispravnosti uvjeta prostora, opreme i kadra za rad ljekarne potrebno je dostaviti, između ostalog, okaze o uspostavljenom sustavu upravljanja farmaceutskim otpadom sukladno vcažećim standardima, što podrazumjeva posjedovanje plana upravljanja farmaceutskim otpadom, opreme i ambalaže za zbrinjavanje farmaceutskog otpada ukoliko se isti transportira do druge osobe, kao i, u prilogu, ugovor sa fizičkom ili pravnom osobom koje obavljaju funkciju operatora sustava, a saglasno Pravilniku o zbrinjavanju farmaceutskog otpada.
Zakon o zaštiti okoliša	33/03,38/09	Čl.27: Općinske službe za upravu su dužni pružiti podršku obrazovnim institucijama, vjerskim zajednicama, naučnim

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Zakon/Pravilnik	Broj Sl. novina FBiH	Nadležnosti/Obveze
		institucijama, stručnim organizacijama i udruženjima kako bi mogli djelotvornije provoditi svoje obrazovne i trening aktivnosti u oblasti okoliša
Zakon o cestama	12/10 i 16/10	Propisana je zabrana poduzimanja bilo kakvih radova ili radnji na javnoj cesti i cestovnom pojasu ako bi ti radovi ili radnje mogli oštetiti javnu cestu, povećati troškove održavanja, odnosno ugrožavati ili ometati promet na njoj.
Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH	49/06	Čl. 8: U vlastite nadležnosti jedinice lokalne samouprave posebno spadaju: • utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline; • donošenje prostornih, urbanističkih i privrednih planova, uključujući i zoniranje; • upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture; • prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada; • održavanje javne čistoće.
Zakon o zaštiti okoliša	33/03,38/09	Čl.27: Općinske službe za upravu su dužni pružiti podršku obrazovnim institucijama, vjerskim zajednicama, naučnim institucijama, stručnim organizacijama i udruženjima kako bi mogli djelotvornije provoditi svoje obrazovne i trening aktivnosti u oblasti okoliša

Tabela 15. Kantonalni propisi od značaja za upravljanje otpadom

Naziv odluke	Broj Službenog glasnika Županije	Propisane obaveze
Zakon o komunalnim djelatnostima Kantona Sarajevo	31/04	Čl 6: Propisuje da obavljanje komunalnih djelatnosti obezbjeđuje Kanton, Grad i Općina. Čl 7: Precizira koje su to djelatnosti u nadležnosti Kantona između ostalog: • Prikupljanje i odvoz komunalnog otpada iz stambenih i poslovnih zgrada i poslovnih prostora na deponiju; • Odlaganje komunalnog otpada na glavnu sanitarnu deponiju. Čl 8: Propisuje mogućnosti prijenosa nadležnosti Grada ili općina za potpuno ili djelimično obavljanje komunalnih djelatnosti od strane Kantona. Ostavljena je mogućnost Gradu ili općinama da mogu utvrditi i druge djelatnosti lokalnog značaja koje se smatraju komunalnim djelatnostima. Čl 9: Propisuje nadležnosti općine u pogledu komunalnih djelatnosti, među kojima nije upravljanje otpadom. Čl 10: Kanton, Grad ili općine, u skladu sa utvrđenim nadležnostima, obezbjeđuju obavljanje djelatnosti putem: • Javnog preduzeća komunalnih djelatnosti; • Privrednog društva. Član navodi i da Kanton, Grad ili općina mogu međusobno povjeriti obavljanje komunalnih djelatnosti iz svoje

Naziv odluke	Broj Službenog glasnika Županije	Propisane obaveze
		nadležnosti davaocima komunalnih usluga koje je formirala druga jedinica lokalne samouprave u okviru Kantona ili Kanton. 1: Propisuje da se sredstva za obavljanje komunalnih djelatnosti obezbjeđuju iz cijene za komunalne usluge i komunalne naknade. 23: Cijenu usluge predlaže davalac komunalne usluge određuje i usvaja Vlada Kantonalna. 28-36: Propisuje način utvrđivanja komunalne naknade. 42-43: Propisuje nadležnosti kantonalnog, odnosno općinskog komunalnog inspektora u skladu sa članovima 7, odnosno 9.
Zakon o komunalnoj čistoći Kantona Sarajevo	11/97	Čl 3: Definira da obavljanje poslova komunalne čistoće vrše komunalna preduzeća registrovana za obavljanje ove djelatnosti. Čl 5: Propisuje da mjesto i vrijeme odlaganja otpada određuje kantonalni organ nadležan za komunalne poslove u dogovoru sa općinskim organima nadležnim za komunalne poslove i komunalnim preduzećima. Čl 7: Propisuje da Program održavanja čistoće na području kantona utvrđuje kantonalni organ nadležan za komunalne poslove, a da u njegovoj pripremi učestvuju komunalna preduzeća i općinski organi nadležni za komunalne poslove. Čl 9: Program i operativni plan održavanja čistoće dostavlja se odmah po utvrđivanju općinskim organima nadležnim za komunalne poslove i kantonalnom inspektoratu nadležnom za komunalnu inspekciju. Komunalna preduzeća su dužna najkasnije do 31.12. tekuće godine, za narednu godinu, dostaviti općinskom organu nadležnom za komunalne poslove, kantonalnom inspektoratu nadležnom za komunalnu inspekciju i mjesnim zajednicama na koje se odnosi operativni plan održavanja čistoće sa oznakom odgovornih lica za pojedina područja. Čl 20: Posude za sakupljanje otpada se u stambenim i poslovnim zgradama i prostorijama drže na mjestu predviđenom investiciono-tehničkom dokumentacijom. Čl 22: Tipove posuda određuje komunalno preduzeće. Čl 26: Posude nabavljaju, održavaju i dezinfikuju komunalna preduzeća. Posude za novoizgrađene objekte nabavljaju investitori, a za postojeće poslovne zgrade i prostorije korisnici. Čl 30: U posude je zabranjeno bacati žar, paliti otpatke, sipati vodu i druge tečnosti i stavljati predmete koji se, u smislu ovog, zakona ne smatraju otpatkom. Čl 36: Općinski organ nadležan za poslove prostornog uređenja utvrđuje i odobrava lokacije za odlaganje zemlje od iskopa sa gradilišta i drugog građevinskog otpada.
Zakon o zdravstvenoj zaštiti	46/10	Čl 42: Zdravstvenu djelatnost nivou provode zdravstvene ustanove koje ispunjavaju uslove u pogledu prostora, opreme i kadra, kao i primijenjenih tehnologija za obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističko- konsultativnih i bolničkih zdravstvenih

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Naziv odluke	Broj Službenog glasnika Županije	Propisane obaveze
		djelatnosti, a koje utvrdi federalni ministar posebnim pravilnikom. Čl 108: Zdravstvene ustanove tercijarne zdravstvene zaštite su one zdravstvene ustanove koje ispunjavaju uslove u pogledu prostora, opreme i kadra, kao i primijenjenih tehnologija za obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističko- konsultativnih i bolničkih zdravstvenih djelatnosti, a koje će se bliže urediti pravilnikom iz člana 42 ovog zakona.
Pravilnik o bližim uvjetima prostora, opreme i kadra za osnivanje i obavljanje zdravstvene djelatnosti u zdravstvenim ustanovama	26/12	Ovim Pravilnikom se uređuju bliži uvjeti prostora, opreme i kadra za osnivanje i obavljanje zdravstvene djelatnosti kojima udovoljavaju zdravstvene ustanove. Čl 3: Prostorije moraju udovoljavati svim propisima komunalnim i sanitarnim uvjetima vodoopskrbe i odvodnje sanitarnih i drugih otpadnih voda, električnih i plinovodnih priključaka, te drugih instalacija kao i protupožarne zaštite. U prostorijama se mora osigurati odlaganje medicinskog i drugog otpada u zatvorene i odgovarajuće označene spremnike se moraju redovno prazniti. Čl 10: Lako zapaljive stvari i hemikalije moraju se čuvati u originalnoj ambalaži u zatvorenom prostoru ili u posebnom ormaru u skladu sa posebnim propisima koji regulišu ovu oblast.
Pravilnik o pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad smo ako imaju okolinsku dozvolu	08/11	Ovaj pravilnik daje popis pogona i postrojenja koja imaju obavezu izrade studije uticaja na okoliš i dobivanja ekološke dozvole na kantonalnom nivou. Napomena: Isti pogoni i postrojenja su dužni pripremiti Plan upravljanja otpadom koji čini sastavni dio aplikacije za okolišnu dozvolu i čije odredbe se prepisuju kao obaveza u okolišnu dozvolu.
Zakon o održavanju čistoće i upravljanju komunalnim otpadom <u>provjeriti</u>	Nacrt	Čl 3: Propisano je da poslove upravljanja komunalnim otpadom, uključujući i nadzor nad ovim aktivnostima, obezbjeđuje Kanton, Grad, odnosno općine, svako u okviru svoje nadležnosti. Općine, izvan teritorije Grada, u okviru svoje nadležnosti, obezbjeđuju prikupljanje i odvoz komunalnog otpada i rad reciklažnih dvorišta. Poslove iz svoje nadležnosti Kanton, Grad i općine obezbjeđuju putem javnog komunalnog preduzeća registrovanog za obavljanje ovih djelatnosti. Izuzetno od prethodno navedenog, poslove tretmana otpada koji podrazumjeva razvrstavanje i privremeno skladištenje otpada u okviru reciklažnih dvorišta Grad i općine mogu povjeriti i drugom pravnom licu putem tendera, ako te poslove nisu povjerili javnom komunalnom preduzeću. Isti član nadalje definiše da se odnosi Kantona, Grada, općina i javnog komunalnog preduzeća, odnosno drugog pravnog lica uređuju ugovorom, u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona. Čl 4: Propisuje da su Grad, odnosno općine dužni donijeti planove upravljanja komunalnim otpadom, koji moraju biti usaglašeni sa Kantonalnim planove upravljanja otpadom, te

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Naziv odluke	Broj Službenog glasnika Županije	Propisane obaveze
		definira njihov sadržaj. Čl 7: Propisuje da se mjesta za lokalne punktove za miješani otpad i zelene otoke određuju sa gradskim, odnosno sa općinskim planovima upravljanja otpadom, dok se mjesta za reciklažna dvorišta i Centar određuju prostorno-planskim dokumentima. Ukoliko važećim prostorno-planskim dokumentima nisu određena mjesta za reciklažna dvorišta, određuje ih gradski. Odnosno općinski organ nadležan za komunalne poslove. Čl 12: Javna komunalna preduzeća dužna su najkasnije do 31 decembra tekuće godine, za narednu godinu, dostaviti gradskoj, odnosno općinskoj službi nadležnoj za komunalne i inspekcijske poslove, mjesnim zajednicama na koje se odnosi Operativni plan odvoza otpada sa oznakom odgovornih lica za pojedina područja, te Kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove. Čl 36: Inspekcijski nadzor nad primjenom ovog zakona, kao i propisa donesenih na osnovu njega, iz nadležnosti Grada, odnosno općina, vrši gradska, odnosno općinska komunalna inspekcija, svako u okviru svoje nadležnosti. Čl 37: Žalba na rješenje izjavljuje se Ministarstvu prostornog uređenja i zaštite okoliša, a podnosi se putem prvostepenog organa Grada, odnosno općine.

Tabela 16 Općinski propisi od značaja za upravljanje otpadom

Naziv odluke	Broj Službenog glasnika Općine	Propisane obaveze
Statut Općine Ilijaš	20/09	Čl 23: Općina u okviru samoupravnog djelokruga, a u skladu sa zakonom kojim se uređuju pojedine oblasti obavlja naročito, pored ostalih i sljedeće poslove od značaja za upravljanje otpadom: - vodi urbanističko-stambenu politiku od značaja za općinu i njen razvoj, - obavlja komunalne i druge uslužne djelatnosti, te lokalne infrastrukture, - osigurava korištenje i upravljanje lokalnim građevinskim zemljištem, Obavljanje pojedinih poslova iz samoupravnog djelokruga može se, u skladu sa zakonom, povjeriti ustanovama, privrednim društvima, preduzećima, drugim pravnim licima i samostalnim privrednicima, osnovanim radi obavljanja javnih službi u općini.

3.3 Analiza i zaključci

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Krovnim Zakonom o upravljanju otpadom, (S.N. FBiH 33/03, 72/09) dosta detaljno obrađuje oblast upravljanja otpadom i definiše ulogu svih aktera u njemu. Zakon predstavlja polaznu osnovu koja zajedno sa drugim važećim podzakonskim aktima određuje jasan način na koji se regulira pitanje integralnog upravljanja čvrstim otpadom. Sektorski propisi koji se naslanjaju na njih iz oblasti radijacijske sigurnosti, upravljanja medicinskim otpadom, upravljanja farmaceutskim otpadom, upravljanja otpadom životinjskog porijekla, upravljanje otpadom od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi, upravljanje ambalažnim otpadom, upravljanje elektroničnim i elektronskim otpadom, itd., koji svi zajedno jasno definišu ulogu svih aktera u sistemu, od proizvođača do trećih lica koja se bave sakupljanjem i konačnim zbrinjavanjem otpada. Svi proizvođači identificirani federalnim i kantonalnim pravilnikom o pogonima i postrojenjima, obuhvaćeni ovom zakonskom regulativom mogu biti pušteni u rad samo ako imaju okolišnu dozvolu, te zdravstvene, farmaceutske i fitofarmaceutске ustanove, kojima je propisana obaveza izrade Plana upravljanja otpadom predviđena sektorskim propisima.

Pravilnik o izdavanju dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom (S.N. FBiH 09/05) uređuje postupak izdavanja dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom i utvrđuje aktivnosti male privrede za koje nije potrebno pribavljanje dozvole. Pravilnik i vezani Zakon o upravljanju otpadom nije regulisao način upravljanja otpadom kod obavljanja djelatnosti malih obrtnika, proizvođači specijalnih vrsta otpada kao što su foto laboratorije, hemijske čistionice, autolakireri, benzinske stanice, sa spremnicima manjeg kapaciteta, mesnice i sl., koji ne podliježu procesu izdavanja okolišne dozvole niti se od njih zahtjeva da imaju pripremljen plan upravljanja otpadom. Nedostatak zakona i podzakonskih akata za upravljanje pojedinim vrstama specijalnog otpada (npr. hemikalijama i animalnim otpadom) ostavlja prostor malim proizvođačima otpada da ovu vrstu otpada ne zbrinjavaju na adekvatan način. Ova oblast je uređena jedino u zdravstvenom sektoru gdje se privatnim zdravstvenim ordinacijama koje se registruju na nivou kantona Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo u rješenju o sanitarnoj sigurnosti propisuje uvjete za zabrinjavanje medicinskog otpada u skladu sa propisima koji regulišu ovu oblast.

Važeći propisi koji direktno, odnosno indirektno uređuju pitanja koja se odnose na ambalažu i ambalažni otpad:

- Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH", br.: 33/03, 38/09)
- Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", br.: 33/03 i 72/09)
- Pravilnik o obrascu, sadržaju i postupku obavješćavanja o važnim karakteristikama proizvoda i ambalaže od strane proizvođača ("Službene novine Federacije BiH", br. 06/08)
- Pravilnik o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom ("Službene novine Federacije BiH", br. 88/11).

Ovim propisima je oblast upravljanja otpadom, u zavisnosti od vrste i osobine otpada, uređena, propisane su mjere zaštite okoliša od štetnog djelovanja otpada, a nadležnost podijeljena između Federacije, kantona i općina. Cilj je da se propisi u potpunosti usklade sa zakonodavstvom EU.

U Kantonu Sarajevo problematika komunalnog otpada regulisana je na nivou Kantona u skladu sa članom 7. Zakon o komunalnoj djelatnosti (S.N. KS 31/04 i 21/05), i Zakonom o komunalnoj čistoći ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 11/99). Skupština Kantona Sarajevo na sjednici održanoj dana 24.10.2011. godine, utvrdila je Zakon o čistoći i upravljanju komunalnim otpadom koji ima za cilj da uredi održavanje čistoće, utvrdi obavezu preduzeća i drugih pravnih lica i građana u održavanju čistoće, propiše uslove i način organizovanja poslova upravljanja komunalnim otpadom, način finansiranja i druga pitanja od značaja za

Plan upravljanja čvrstim otpadom

obavljanje ove djelatnosti na području Kantona Sarajevo. Zakon je prošao javnu raspravu ali isti još nije usvojen. Ukoliko se želi oblast upravljanja otpadom regulisati u potpunosti, a ne smo za komunalni otpad, Zakon je potrebno preimenovati u Zakon o upravljanju otpadom te ga uskladiti sa propisima višeg nivoa u dijelu koji se odnosi na obavezu postupanja sa specijalnim i ostalim vrstama otpada. Nacrt Zakon čistoće i upravljanju komunalnim otpadom je u suprotnosti sa Zakonom o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (S.G. BiH 48/10, 75/06, 44/07, 06/06). Nacrtom se navodi da se skupljanje otpada vrši putem tipiziranih posuda za otpad koje su smještene na javnoj površini ili zgradama. Pod javnom površinom, odnosno javnim saobraćajnim površinama, kako je navedeno u definiciji spomenutog nacrta zakona, podrazumijevaju se ulice, kolovozi, pločnici, putevi, prilazi i dr. Što bi značilo, da se posude za skupljanje komunalnog otpada mogu postaviti na trotoare, pješačke staze, pa čak na nekim mjestima i kolovoz, što je u suprotnosti sa odredbama spomenutog zakona.

U okviru samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave (S.N. FBiH 34/06), su između ostalog posebno spadaju:

- utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- donošenje prostornih, urbanističkih i privrednih planova, uključujući i zoniranje;
- upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture;
- prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada;
- održavanje javne čistoće.

U Federalnoj strategiji upravljanja otpadom i Federalnom planu upravljanja otpadom su dati ciljevi koje je potrebno postići u planskom i mjere za dostizanje tih ciljeva, te jasno definirali ulogu općina u tom procesu. Međutim, uzimajući specifičnosti Kantona Sarajevo i nadležnosti Općine Ilijaš, veoma mali dio predloženih mjera je moguće realizovati na općinskom nivou. Mjere koje treba Općina poduzeti uglavnom se svode na ulaganje u infrastrukturu koja će pomoći operateru sistema na teritoriji općine da poboljša uslugu i uspostavi sistem odvojenog prikupljanja i reciklaže otpada, te akcije na uklanjanju divljih deponija. Potrebno je uspostaviti Odbor za provođenje LEAP-a, mjere i ciljeve uskladiti sa planovima višeg reda. Ostvariti bolju saradnja sa višim nivoima vlasti, odnosno sa organima uprave nadležnim za pitanja okoliša, na tim nivoima, a posebno u oblasti upravljanja otpadom. Neizostavna karika u sistemu je i Kantonalni plan upravljanja otpadom koji je potrebno izraditi u što skorijem periodu kako bi se pojedinačne mjere uklopile u kontekst upravljanja otpadom u Kantonu Sarajevo.

Analizom prostornog planiranja u oblasti upravljanja čvrstim otpadom ukazuje da se najveći problemi vezani za postavljanje komunalne infrastrukture za prikupljanje otpada javljaju zbog toga što u prostorno-planskoj dokumentaciji ni u tekstualnom a pogotovu u grafičkim dijelovima plana (kartama) ne predviđaju mjesta za kontejnere. To predstavlja ključni problem u pozicioniranju kontejnerskih mjesta/niša za kontejnere i izdavanje odgovarajućih dozvola za ista. Problem se javlja i kasnije kod prikupljanja otpada, jer vlasnici objekata ne obezbjeđuju kontejnere za odlaganje. Problem se javlja i kod određivanja mjesta za kontejnere van užeg urbanog dijela Općine, jer je zemljište uglavnom u privatnoj svojini.

Međutim bez obzira na sve negativnosti, probleme gore iznesene i suprotnostima koja se pojavljuju u određenim zakonskim rješenjima u ovoj oblasti se trebalo i moralo učiniti više.

4 Administrativni okvir upravljanja otpadom

4.1 Institucionalna organizacija

Državni nivo

Analizom Poglavlja 3.2 (Tabela 13 i 14) u skladu sa zakonskom regulativom na nivou Države BiH je uređena oblast upravljanje specijalnim vrstama otpada uključujući otpad od fitofarmaceutskih sredstava, farmaceutske otpad i radijacijski otpad kroz

- Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica za promet fitofarmaceutskim sredstvima (S.G. BiH 51/11),
- Pravilnik o zbrinjavanju farmaceutske otpada (S.G. BiH 51/11),
- Zakon o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini (S.G. BiH 51/11).

Nadležnost za nadzor nad upravljanjem otpadom iz poljoprivrednih apoteka i zdravstvenih apoteka prenesene su na niži nivo.

Državna regulatorna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost nadležna je za provedbu Zakona o radijacijskoj i nuklearnoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Članom 17. ovog Zakona predviđeno je donošenje pravilnika za upravljanje radioaktivnim otpadom, međutim, još uvijek nije donesen odgovarajući pravilnik, te u tom smislu i nije precizno definirana nadležnost na praćenju i inspeksijski nadzor nad ustanovama koje generiraju radioaktivni otpad.

Federalni nivo

Upravljanje čvrstim otpadom je detaljno uređeno propisima na Federalnom nivou koji propisuju obavezu svih aktera koji su dio sistema.

Federalni Zakon o upravljanju otpadom i pravilnici reguliraju obaveze proizvođača (vlasnika otpada) i sakupljača otpada, odnosno operatora koji se bave prikupljanjem svih vrsta otpada. Federalno ministarstvo okoliša i turizma ima obavezu praćenja ispunjavanja obaveza proizvođača ili vlasnika otpada koji su u njihovoj nadležnosti, da pripreme Plan upravljanja otpadom i razdvajaju i pravilno skladište nastali otpad od trenutka predavanja otpada operatoru sistema. Ministarstvo je nadležno za izdavanje dozvola za tretman i odlaganje otpada operatorima sistema na koje proizvođači ili vlasnici otpada prenese obaveze upravljanja otpadom. Ovo ministarstvo je nadležno za planiranje u oblasti upravljanja čvrstim otpadom te nadzor nad uspostavljanjem sistema regionalnog odlaganja otpada i zatvaranje lokalnih odlagališta.

Federalna uprava za inspeksijske poslove, odnosno inspektorat urbanističko- ekološke inspekcije je nadležan u vršenju inspeksijskog nadzora iz domena provedbe Zakon o upravljanju otpadom. Ovaj inspektorat je nadležan i za nadzor provedbe odredbi iz Pravilnika o uslovima koje moraju ispunjavati pravna i fizička lica za promet farmaceutske sredstvima (S.G. BiH 51/11), a koje se odnose na upravljanje otpadom iz poljoprivrednih apoteka u skladu sa članom 9. ovog Pravilnika i Uredbom o selektivnom prikupljanju, pakiranju i označavanju otpada (S.N. FBiH 38/06),

Federalno ministarstvo okoliša i turizma je donijelo Pravilnik o životinjskom otpadu i drugim neopasnim materijama prirodnog porijekla koji se mogu koristiti u poljoprivredne svrhe (S.N.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

FBiH 08/08), međutim, nadležnost za nadzor nad primjenom odredbi iz ovog Pravilnika je dana Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i inspektorata poljoprivredne inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove. Inspekcijski nadzor nad primjenom odredbi iz Pravilnika o upravljanju medicinskim otpadom (S.N. FBiH 77/08), dat u nadležnost inspektorata sanitarno-zdravstvene-farmaceutske inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove.

Kanton Sarajevo

Okvir za rad nadležnih organa na kantonalnom nivou predstavljaju i Federalni propisi, te su u tom smislu određene nadležnosti iz federalnog Zakon o upravljanju otpadom i pravilnika donesenih u skladu sa ovim Zakonom prebačene na Kantonalno ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša, Sektor zaštite okoliša i Inspektorat za urbanizam, građevinarstvo, komunalnu djelatnost i ekologiju Kantonalne uprave za inspekcijske poslove. Ovo Ministarstvo je zaduženo za planiranje upravljanja otpadom na kantonalnom nivou, praćenje ispunjavanja obaveza proizvođača i vlasnika otpada koji su u njihovoj nadležnosti, te izdavanje dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom u skladu sa Pravilnikom o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom (S.N. FBiH 09/05).

Pravilnik o bližim uvjetima glede prostora, opreme i kadra, kriterijima za osnivanje i obavljanje ljekarničke djelatnosti u svim organizacionim oblicima, kao i načinu i postupku njihove verifikacije (S.N. FBiH 44/12) nadzor nad provođenjem ovog federalnog Pravilnika prebačena je na Kantonalno ministarstvo zdravstva koje, prema Pravilniku, ima nadležnost da prati provedbu obaveza iz Pravilnika o zbrinjavanju farmaceutskog otpada (S.N. FBiH 23/11) a koje se odnosi na uspostavljanje sistema upravljanja farmaceutskim otpadom u apotekama. Inspekcijski nadzor po ovom pitanju obavlja Inspektor za sanitarne, zdravstvene i farmaceutske poslove Kantonalne uprave za inspekcijske poslove.

Kantonalnim propisima uređena je komunalna djelatnost za čiju provedbu je zaduženo Kantonalno ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša, Sektor komunalnih poslova. Inspekcijski nadzor nad provedbama odredbi propisanim u članom 7. Zakon o komunalnoj djelatnosti (S.N. KS 31/04 i 21/05), je u nadležnosti Kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Inspektorata urbanističko-građevinske, ekološke i komunalne inspekcije.

Općina Ilijaš

Statutom Općine Ilijaš ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 20/09 (prečišćeni tekst), u skladu sa ustavom i zakonom bliže su uređena pitanja, pravo na lokalnu samoupravu, ostvarivanje i zaštita ljudskih prava, samoupravni djelokrug općine, neposredno učestvovanje građana u odlučivanju, organi općine, mjesna samouprava, saradnja sa drugim općinama, imovina općine i finansiranje lokalne samouprave, propisi i druga opća akta, nadzor i zaštita lokalne samouprave, javnost rada i donošenje i promjena Statuta općine.

Općinsko vijeće (zakonodavna vlast) i Općinski načelnik (izvršna vlast) kao organi vlasti u općini funkciju vlasti vrše u skladu sa ustavom, zakonom i statutom općine. Za obavljanje i drugih stručnih poslova iz samoupravnog djelovanja Općine, osnivaju se službe za upravu. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa i ostalih službi Općine Ilijaš u skladu sa zakonom i drugim propisima, utvrđena je unutrašnja organizacija Jedinstvenog općinskog organa uprave i ostalih općinskih službi općine Ilijaš

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Poslove i zadatke lokalne samouprave iz izvorne nadležnosti Općine, kao i upravne poslove koji se federalnim i kantonalnim zakonom stave u nadležnost Općine, vrši Jedinstveni organ uprave, putem slijedećih službi za upravu i to:

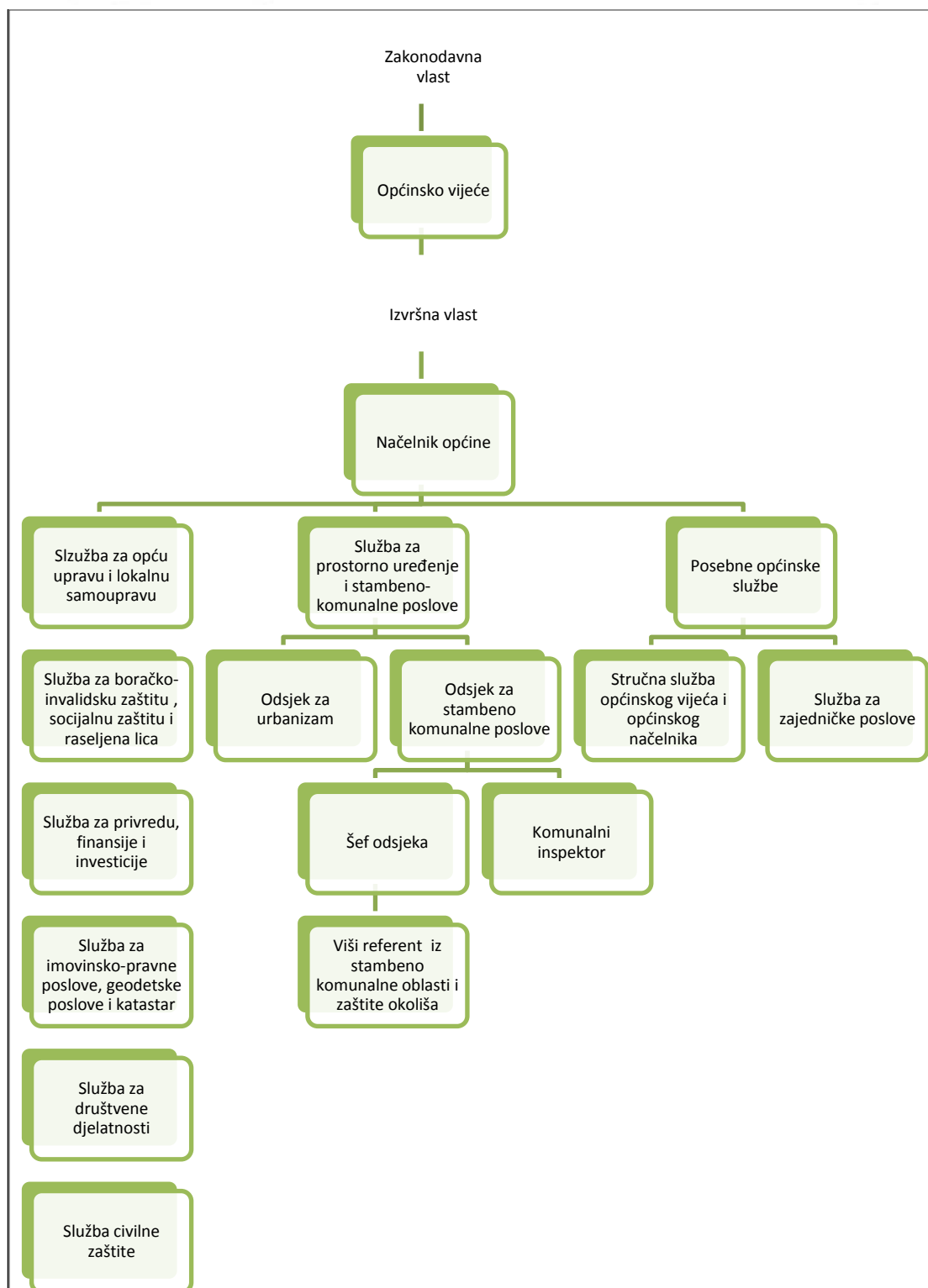
- Služba za opću upravu i lokalnu samoupravu
- Služba za boračko-invalidsku zaštitu , socijalnu zaštitu i raseljena lica
- Služba za privredu, finansije i investicije
- Služba za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove
- Služba za imovinsko-pravne poslove, geodetske poslove i katastar
- Služba za društvene djelatnosti
- Služba civilne zaštite

POSEBNE SLUŽBE OPĆINE

1. Stručna služba općinskog vijeća i općinskog načelnika
2. Služba za zajedničke poslove

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Shema općinske administracije

Služba za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove organizovana je u dva odsjeka, odsjek za urbanizam i odsjek za stambeno komunalne poslove . U okviru odsjek za stambeno komunalne poslove Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa i ostalih službi Općine Ilijaš predviđen je šef odsjeka , stručni suradnik za upravno pravno rješavanje iz stambeno komunalne infrastrukture, viši referent iz stambeno komunalne oblasti i zaštitu okoliša i komunalni inspektor.

Šef odsjeka između ostalog (trenutno nema službenika na mjestu šefa odsjeka)

- obavlja poslove praćenja i funkcionisanja komunalnih poslova u interesu za Općinu, posebno na realizaciji projekata komunalne infrastrukture.

Viši referent iz stambeno komunalne oblasti i zaštitu okoliša zadužen je da:

- koordinira sa nadležnim ministarstvima i institucijama Kantona Sarajevo za stambeno komunalnu oblast i oblast zaštite okoliša, kao i sa
- koordinira rad i sarađuje sa nadležnim komunalnim organizacijama, javnim preduzećima,
- priprema pisane obavijesti za fizička ili pravna lica i državne institucije i druge subjekte o činjenicama i podacima kojim raspolaže Služba,
- sastavlja izvještaje, informacije i obavijesti, koji se odnose na poslove iz nadležnosti Odsjeka.

Komunalni inspektor obavlja kontrolu poslova iz sljedećih komunalnih djelatnosti:

- snabdijevanje pitkom vodom iz vodotoka lokalnog značaja,
- odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda kanalizacijom lokalnog značaja, te crpljenje, odvoz, zbrinjavanje fekalija iz septičkih jama,
- snabdijevanje toplotnom energijom van centralnog daljinskog upravljanja,
- obavljanje pogrebnih poslova,
- održavanje grobalja lokalnog značaja,
- kafilerijske usluge,
- dekorisanje,
- održavanje javnih česmi i fontana, javnih kupatila i javnih nužnika,
- održavanje javnih satova,
- primjena Odluke o kućnom redu,
- primjena odluke o uslovima i načinu postavljanja firmi, informacionih oznaka, objava i uređaja komunikacijskih i drugih sistema na građevinama i fasadama zgrada na području općine Ilijaš,

Statutom Općine Ilijaš u članu 92 propisane su nadležnosti mjesne zajednice. Mjesna zajednica nadležna je za:

1. izgrađivanje i održavanje puteva, kanalizacije, vodovoda i drugih komunalnih potreba,
2. uređenja naselja, izgrađivanje i održavanje parkova, dječjih igrališta, sportskih objekata i sl.,
3. čišćenje javnih površina, odvoz smeća i zaštita okoline, izgradnja i održavanje grobalja,
4. obavljanje i drugih lokalnih poslova od interesa za život i rad građana u mjestu stanovanja.

4.2 Ugovori i suradnja u oblasti upravljanja otpadom

Način na koji je uređeno upravljanje čvrstim otpadom u Kantonu Sarajevo, ugovori i saradnja po ovom pitanju se ostvaruju na nivou kantona. U skladu sa članom 18. Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 31/04) prava i obaveze između davaoca i korisnika komunalnih usluga regulišu se ugovorom.

Općina Ilijaš do sada nije imala saradnju sa drugim lokalnim zajednicama u oblasti upravljanja otpadom. Saradnju sa nevladinim organizacijama uglavnom je imala u jednodnevnim aktivnostima koje su nevladine organizacije provodile na području Općine. Saradnja sa pravnim licima uglavnom se odnosila na poslove čišćenja i održavanje javnih površina i uklanjanja divljih deponija, a ne na upravljanje otpadom.

4.3 Analiza i zaključci

Nadležnosti u upravljanju čvrstim otpadom administrativno gledano podijeljena je između administrativnih tijela FBiH i Kantona Sarajevo. Zakonskim propisima, upravljanje svim vrstama otpada je regulisano propisima na federalnom nivou. Nadležnosti za planiranje i uspostavljanje sistema upravljanja čvrstim otpadom na federalnom nivou su data Federalnom ministarstvu okoliša i turizma. Ovo ministarstvo izdaje dozvole za izvoz otpada, licence za operatere sistema upravljanja otpadom, te okolišne dozvole za pogone i postrojenja koji su dužni pripremiti Plan upravljanja otpadom i osigurati da se njihovim otpadom upravlja na način propisan zakonom. Inspekcijski nadzor iz oblasti provedbe Zakona o upravljanju otpadom je u nadležnosti Inspektorata urbanističko – ekološke inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove.

Određene nadležnosti za kontrolu postupanja sa različitim vrstama otpada su date u nadležnost inspekcijskim organima na federalnom i kantonalnom nivou.

Inspekcijskim organima na federalnom i kantonalnom nivou nadležnosti za kontrolu postupanja sa različitim vrstama otpada i to:

- za kontrolu upravljanja otpadom od fitofarmaceutskih sredstava, Inspektorata urbanističko – ekološke inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove.
- za kontrolu upravljanja medicinskim otpadom, Inspektorat sanitarno–zdravstveno-farmaceutske inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove.
- za kontrolu odredbi iz pravilnika o životinjskom otpad, Inspektorat poljoprivredne inspekcije Federalne uprave za inspekcijske poslove, i
- za kontrolu upravljanja farmaceutskim otpadom, Inspektorat za sanitarne, zdravstvene i farmaceutske poslove Kantonalne uprave za inspekcije poslove.

Kako Kanton Sarajevo ima svoju specifičnost u smislu organizovanja komunalnog servisa, gdje je većina komunalnih djelatnosti regulisana na nivou Kantona. Sve nadležnosti za planiranje i provedbu politike upravljanja komunalnim otpadom su date Kantonalnom ministarstvu prostornog uređenja i zaštite okoliša, a inspekcijska nadležnost Inspektoru za urbanizam, građevinarstvo, komunalnu djelatnost i ekologiju Kantonalne uprave za inspekcijske poslove. Međutim općinska administracija je mogla i trebala više uraditi na prikupljanju, sistematizaciji i izradi efikasne baze podataka iz ove oblasti.

U skladu sa Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH (S.N. FBiH 51/06), Zakon o komunalnoj djelatnosti (S.N. KS 31/04 i 21/05), Zakonom o komunalnoj čistoći ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 11/99), te Statutom Općine Ilijaš ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 20/09 (prečišćeni tekst), i drugim zakonskim propisima iz oblasti upravljanja otpadom, Općina Ilijaš nije nadležna za organiziranje obavljanja komunalnih djelatnosti, ali jeste za:

- planiranje upravljanja otpadom u okviru svojih nadležnosti,
- donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje, te izdavanje odobrenja za lociranje kontejnera na javnim površinama,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture,
- određivanje lokacije za odlaganje građevinskog otpada i zemlje iz iskopa,
- učestvuje u procesu donošenja godišnjeg Operativnog plana rada KJKP „Rad“,
- izrađuje Plan zimskog čišćenja puteva na području Općine i obezbjeđuje njegovo provođenje
- izrađuje Plan ljetnjeg održavanja puteva na području Općine i obezbjeđuje njegovo provođenje, i
- edukaciju.

Općina ima Službu za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove a u okviru ove službe je odsjek za stambeno komunalne poslove i komunalni inspektor. Oni se u svom krugu djelovanja vrlo malo bave problematikom otpada.

- Planiranje se vrši u saradnji sa mjesnim zajednicama koje iskazuju svoje potrebe u vidu dodatnih kontejnera.
- Određivanje mjesta za kontejnere vrši se komisijski sa predstavnikom mjesne zajednice i predstavnikom KJKP „Rad“-a.
- Služba se ne bavi uređenjem kontejnerskih mjesta i pored konstatacije da ista ni položajem ni uređenošću ne odgovaraju potrebama stanovništva.
- Ulaganja u infrastrukturu u ovoj oblasti nije bilo. Mjesne zajednice nisu iskazivale potrebu i kada su to činile mjesta na kojima bi bili postavljeni kontejneri lokalno stanovništvo bi osporavalo. Odobrenja za postavljanje kontejnera na javnim površinama se uglavnom ne izdaju zbog manjkavosti prostorno-planske dokumentacije, te ne postojanja javnih površina u većini naselja.
- Služba ne učestvuje u procesu donošenja godišnjeg Operativnog plana rada komunalnog preduzeća.
- Lokacije za odlaganje građevinskog otpada i zemlje iz iskopa nije određena.

Komunalni inspektor nema nadležnost da postupa po predmetima iz oblasti otpada, te žalbe građana u vezi ovih pitanja proslijeđuje Kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove.

Edukacija u ovoj oblasti se ne provodi, nema predviđenih grantova nevladinim organizacijama koje bi vršile edukaciju.

Skupština Kantona Sarajevo je osnivač kantonalnih komunalnih preduzeća KJKP „Rad“. KJKP „Rad“ pruža usluge prikupljanja i odvoza komunalnog otpada u svim općinama u Kantonu Sarajevo. Preduzeće nema dozvolu za obavljanje aktivnosti tretmana otpada i njegovog odlaganja u skladu sa članom 12-13 Zakona o upravljanju otpadom (S.N. FBiH 33/03, 72/09). KJKP „Rad“ u općini Ilijaš pruža, između ostalog, usluge održavanja javnih površina i zbog prirode posla dužno je da upravlja zelenim (bio) otpadom i komunalnim i životinjskim otpadom koji zatekne na javnim zelenim površinama.

5 Postojeći kapaciteti za prikupljanje i odvoz otpada

5.1 Opremljenost za pružanje usluge prikupljanja i odvoza otpada

Poslove prikupljanja i odvoza komunalnog otpada na području Općine Ilijaš obavlja Kantonalno javno komunalno preduzeće „Rad“ Sarajeva RJ „Ilijaš“.

Komunalni otpad od domaćinstava i poslovnih subjekata prikuplja iz:

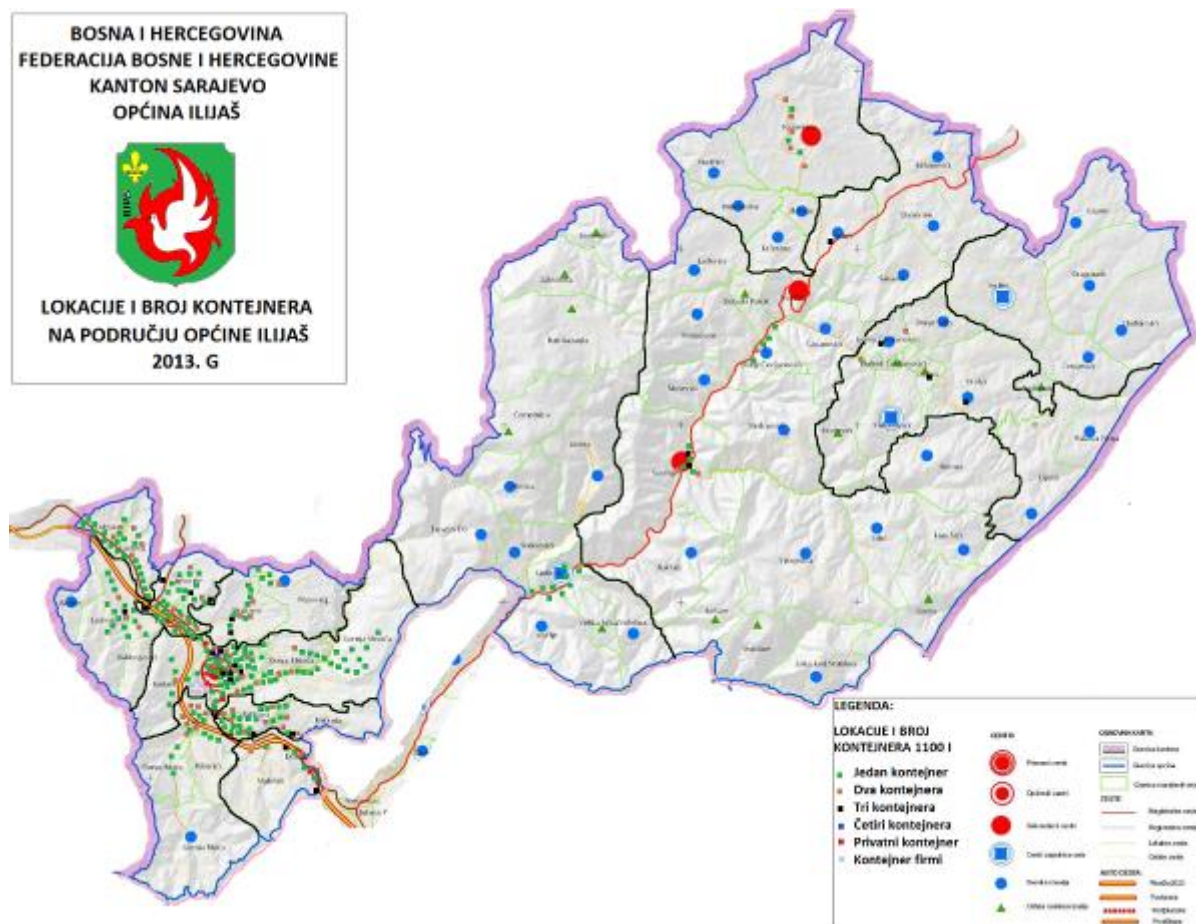
- cca 492 kontejnera od 1,1 m³, od toga
- cca 464 kontejnera od 1,1 m³ za domaćinstva,

- cca 23 kontejnera od 1,1 m³ za firme i
- cca 5 kontejnera od 1,1 m³ se vodi kao privatni kontejneri.

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
OPĆINA ILIJAŠ**

**LOKACIJE I BROJ KONTEJNERA
NA PODRUČJU OPĆINE ILIJAŠ
2013. G**

Od 492 postojeća kontejnera 340 ili 69% je devastirano i nije za upotrebu, a 152 ili 31% kontejnera su ispravni ili sa manjim nedostacima koji se mogu lako popraviti. Ukupan broj pravnih i fizičkih lica registrovanih u službi za naplatu KJKP „Rad“ je 499 od ovog broja svega njih 16 ima kontejnere, što znači da privredni subjekt ne poštuju odredbe člana 26.), Zakonom o komunalnoj čistoći ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 11/99) kojim se nalaže nabavka kontejnera za vlastite potrebe i obezbjeđivanje adekvatne lokacije gdje će biti omogućen pristup vozilima KJKP „Rad“.

Ukupan broj lokacija na kojima se nalaze kontejneri za odlaganje otpada je 359 od toga 325 nalazi se na ulici na kojima ima 441 posuda, 25 mjesta je na trotoarima na kojima se nalazi 31 kontejnera, te 9 mjesta su niše koje su usječene i izbetonirane u iste je smješteno 20 posuda. Sve posude koje se služe za potrebe firme i one koje se vode kao privatne su smještene na ulicu. Na 74 lokacije smještena su po dva kontejnera, na 28 lokacija smještena

Plan upravljanja čvrstim otpadom

su po tri kontejnera na jednoj lokaciji nalaze se četiri kontejnera i na 277 lokacija je smješten po jedan kontejner za odlaganje komunalnog otpada. Lokacije i broj kontejnera za odlaganje komunalnog otpada na njima prikazan je na Slici 2.

Uglavnom su kontejneri postavljeni na glavnim putevima (na neuređenim mjestima) unutar naselja. Broj posuda na lokacijama kreće se od jedne do četiri posude. Pojedina mjesta na kojima su postavljeni kontejneri udaljeni su od korisnika usluga i do 1000 metara. Dodatni problem predstavlja određivanje novih lokacija za kontejnere, jer u novim ulicama ne postoje javne površine, a teško je ubijediti korisnike usluge da se kontejner postavi u blizini njihovog stambenog ili poslovnog prostora.

Odvoz prikupljenog komunalnog otpada se vrši sa tri autosmećara, kapaciteta 7,1 tona, 7,4 tone i 9 tona, te jednim kamionom sandučarom i jednim traktorom. Starost vozila je nepoznata kao i broj radnih sati koja su ta vozila ostvarila. Prema izvještaju KJKP „Rad“ Sarajeva vozila su često u kvaru zbog starosti i eksploatacionih uslova

Odvoženje komunalnog otpada iz užeg urbanog dijela Općine Ilijaš vrši se svakodnevno tj. iz prigradskih naselja tri puta sedmično a dvaputa sedmično iz naselja koja se nalaze u istočnom dijelu Općine. Način prikupljanja i broj odvoza u sedmici prikazan je u Tabeli 17.

Upravljanje otpadom koji nastaje u naseljenim mjestima predstavlja složen sistem planskih mjera kako bise taj otpad neutralizovao. Prikupljanje i deponovanje otpada sa područja Na području općine Ilijaš je postavljeno 492 posuda za odlaganje kućnog otpada (tzv. Hajfiši) i to: MZ Kamenica Crna rijeka (broj kontejnera 15), MZ Ljubina (broj kontejnera 8), Gajevi (broj kontejnera 11), Ilijaš Grad (broj kontejnera 106), Srednje (broj kontejnera 30), Ilijaš Stari (broj kontejnera 67), Luka (broj kontejnera 24), Lješevu (broj kontejnera 31), Ljubnići (broj kontejnera 26), Malešići (broj kontejnera 7), Mrakovo (broj kontejnera 28), Podlugovi (broj kontejnera 69), Misoča (broj kontejnera 37).

Odvozom i prikupljanjem otpada su obuhvaćena slijedeća naselja: Crna rijeka, Čevljanovići, Donji Ivančići, Dedići, Gornji Čevljanovići, Gornji Ivančići, Gajevi, Hadžići, Ilijaš grad, Kadarići, Karašnica, Lokve, Luka, Lješevu, Ljubina, Malešići, Misoča, Mrakovo, Naselje INA-Makljen, Nišići, Novo naselje, Odžak, Podlugovi, Popovići, Salkanov Han, Sovrle, Šepača, Vlaškovo, Vratuša i Vrutci, Bioča, dok je naseljima, Obala, Solakovići, Korita i naseljima u sastavu MZ Dragoradi kao i dijelovi navedenih naselja van glavnih saobraćajnica i dalje je uskraćena ova usluga. Sa druge strane, iako na određenim mjestima postoje posude za odlaganje kućnog otpada, polazeći od prisutne prakse, na većem dijelu navedena mjesta su veoma neuredna, jer se smeće često odlaže van posuda što omogućava rasipanje istog i stvara veoma ružnu sliku urbanog ambijenta a potencijalno predstavlja izvor zagađenja prostora i zaraze ljudi. Pored nastojanja svih učesnika u rješavanju ove problematike, za proširivanje sistema za prikupljanje smeća i dodatno uključivanje gore navedenih naselja potrebno je da postoji i ekonomska opravdanost za realizaciju ovog pitanja.

Tabela 17 Dinamika i način odvoza i prikupljanja otpada

Mjesna zajednica	Naselje	Način prikupljanja	Odvoz	Pokrivenost uslugama
Dragoradi (broj kontejnera 0)	Četojevići	Nepoznat	0	0%
	Dragoradi	Nepoznat	0	0%
	Gajine	Nepoznat	0	0%
	Podlipnik	Nepoznat	0	0%

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Mjesna zajednica	Naselje	Način prikupljanja	Odvoz	Pokrivenost uslugama
	Sudići	Nepoznat	0	0%
	Vladojevići	Nepoznat	0	0,00%
Gajevi (broj kontejner 11)	Donje Selo	Nepoznat	0	10%
	Draževići	Nepoznat	0	0%
	Gajevi	Kontejneri (5)	2	100%
	G. Čevljanovići	Kontejneri (3)	2 x sedmično	100%
	Lipnik	Nepoznat	0	0%
	Rakova Noga	Nepoznat	0	0%
	Vrutci	Kontejneri (3)	2 x sedmično	100%
	Vukasovići	Nepoznat	0	0%
Ilijaš Grad (broj kontejner 106)	Ilijaš	Kontejneri (78)	6 x sedmično	95%
	Kadarići	Kontejneri (8)	3 x sedmično	65%
	Karašnica	Kontejneri (9)	1 x sedmično	70%
	Novo Naselje	Kontejneri (11)	3 x sedmično	70%
Ilijaš Stari (broj kontejner 67)	Ilijaš Stari	Kontejneri (47)	5 x sedmično	90%
	Karaula	Kontejneri	0	0,00%
	Karaula Donja	Kontejneri (8)	3 x sedmično	60,00%
	Hađići	Kontejneri (4)	3 x sedmično	100%
	Vlaškovo	Kontejneri (8)	3 x sedmično	50,00%
Kamenica (broj kontejner 15)	Buljetovina	Nepoznat	0	0%
	Hađići	Nepoznat	0	0%
	Kamenica	Kontejneri (15)	2 x sedmično	100%
	Krčevine	Nepoznat	0	0%
Luka (broj kontejner 24)	Donja Bioča	Kontejneri (2)	3 x sedmično	90%
	Gornja Bioča	Kontejneri (3)	3 x sedmično	90%
	Luka	Kontejneri (8)	3 x sedmično	90%
	Gornja Luka	Kontejneri (8)	3 x sedmično	90%
	Ribarići	Kontejneri (3)	3 x sedmično	10%
Lješevo (broj kontejner 31)	Lješevo	Kontejneri (18)	3 x sedmično	75%
	Odžak	Kontejneri (13)	3 x sedmično	75%
Ljubina (broj kontejner 8)	Čemernica	Nepoznat	0	0%
	Čemerno	Nepoznat	0	0%
	Han Karaula	Nepoznat	0	0%
	Karačići	Nepoznat	0	0%
	Koposići	Nepoznat	0	0%
	Korita	Nepoznat	0	0%
	Korita D.	Nepoznat	0	0%
	Kožlje	Nepoznat	0	0%
	Ljubina	Kontejneri (8)	1 x sedmično	100%
	Solakovići	Nepoznat	0	0%
	Taračin Do	Nepoznat	0	0%
	Tisovik	Nepoznat	0	0%
	Ulištovići	Nepoznat	0	0%
	Velika Njiva	Nepoznat	0	0%
	Vidotina	Nepoznat	0	0%
	Višnjica	Nepoznat	0	0%
Ljubnići (broj kontejner 26)	Balbegovići	Kontejneri (5)	3 x sedmično	80%
	Banjer	Nepoznat	0	0%
	Čifluk	Kontejneri (5)	3 x sedmično	90%

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Mjesna zajednica	Naselje	Način prikupljanja	Odvoz	Pokrivenost uslugama
	Ljubnići	Kontejneri (16)	3 x sedmično	90%
Malešići (broj kontejner 7)	Malešići 1	Kontejneri (7)	3 x sedmično	90%
	Malešići 2	Nepoznat	3 x sedmično	0%
Mrakovo (broj kontejner 28)	Mrakovo	Kontejneri (22)	3 x sedmično	75%
	Popovići	Kontejneri (6)	3 x sedmično	75%
Misoča (broj kontejner 37)	Donja Misoča	Kontejneri (10)	3 x sedmično	70%
	Gornja Misoča	Kontejneri (17)	3 x sedmično	70%
	Mlini	Kontejneri (10)	3 x sedmično	80%
Podlugovi (broj kontejner 69)	Podlugovi	Kontejneri (10)	3 x sedmično	90%
	Sovrle	Kontejneri (10)	3 x sedmično	60%
Srednje (broj kontejner 30)	Bokšići	Kontejneri (1)	2 x sedmično	80%
	Borak	Nepoznat	0	0%
	D. Čevljanovići	Kontejneri (4)	2 x sedmično	100%
	Duševine	Kontejneri (1)	2 x sedmično	60%
	Homar	Nepoznat	0	0%
	Gojanovići	Kontejneri (1)	2 x sedmično	60%
	Sabanci	Nepoznat 3?	0	0%
	Han Šići	Nepoznat	0	0%
	Hodžići	Nepoznat	0	0%
	Ivančići	Kontejneri (2)	2 x sedmično	100%
	Ivančići G.	Kontejneri (5)	2 x sedmično	100%
	Klek	Nepoznat	0	0%
	Krivajevići	Nepoznat	0	0%
	Velike Šume	Nepoznat	0	0%
	Lađevići	Nepoznat	0	0%
	Medojevići	Nepoznat	0	0%
	Moševići	Nepoznat	0	0%
	Srednje	Kontejneri (12)	2 x sedmično	100%
	Stomorine	Kontejneri (1)	2 x sedmično	20%
	Visojevica	Nepoznat	0	0%
	Zlotege	Nepoznat	0	0%
	Vilić	Nepoznat	0	0%

Čišćenje gradskih površina

Održavanje čistoće na urbanim površinama u općini Ilijaš je riješeno sistemski tako da se održavanje vrši redovno na svim javno-prometnim površinama koje se nalaze u užem gradskom jezgri dok se površine na centralnom dijelu naselja Srednje čiste dva puta u toku mjeseca. Pored ručnog čišćenja, površine se čiste i mašinski pomoću namjenskih vozila koje usisavaju sva zagađenja koja se nalaze na urbanim površinama, dok se u ljetnom periodu u vrijeme velikih vrućina, radi zagađenosti zraka i poboljšanja mikroklimata ulica, vrši njihovo pranje radi snižavanja nivoa prašine u zraku. Radi efikasnijeg održavanja čistoće na javnim površinama koje u prosjeku dnevno iznosi cca 150.000 m² površine, na istim je izvršeno postavljanje 68 uličnih korpi za prikupljanje otpada sitne ambalaže. Kućni i drugi čvrsti otpad se redovno odvozi sa lokaliteta grada Ilijaša i prigradskih naselja i odlaze na gradskoj deponiji u Sarajevu, kojom upravlja KJKP „Rad“ Sarajevo.

5.2 Sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava

Najveći nedostatak u zbrinjavanju opasnog otpada je što nema firmi koje bi se bavile tretmanom opasnog otpada u okviru BiH. Budući da nemamo deponija za opasni otpad, niti postrojenja za tretman opasnog otpada, trenutno je jedini način zbrinjavanja izvoz u inostranstvo. Pošto to zahtijeva značajna materijalna sredstva, trebalo bi uložiti dodatne napore u saradnji sa Federalnim ministarstvom dugoročnijeg planiranja zbrinjavanja opasnog otpada.

Podaci o produkciji opasnog otpada su naročito značajni sa aspekta mogućeg uticaja na okoliš i ljudsko zdravlje. Najvažniji zahtjev u postupanju sa opasnim otpadom je odvajanje na mjestu nastanka. Ako se otpad ne odvaja, onda se ukupna količina otpada smatra opasnim otpadom, što povećava troškove zbrinjavanja. Trenutno dio opasnog otpada završava na deponiji, bez ikakvog odvajanja. Uticaj na zdravlje koji može imati opasni otpad nameće obavezu da se izrade uputstva za postupanje s opasnim otpadom i potrebu zaspecijalističkim firmama koje se bave zbrinjavanjem opasnog otpada.

Najčešće vrste opasnog otpada u Kantonu Sarajevo su otpad iz površinske obrade metala, otpadna ulja, akumulatori, medicinski otpad, te u zadnje vrijeme jako zastupljeni elektronski otpad. Neke vrste otpada kao npr. pesticidi nisu stavljeni pod kontrolu, i zahtijevaju posebno definisanje načina provjere.

Količine opasnog otpada koje potiču iz domaćinstava, ne izdvajaju se posebno i uobičajeno završavaju na deponiji.

Opasni otpad koji potiče iz domaćinstava, ne izdvaja se posebno i isti je pomiješan sa ostalim kućnim otpadom, te kao takav završava u kontejnerima, a zatim na deponiji. Kabasti otpad iz domaćinstava se dva puta godišnje prikuplja pored kontejnera, odakle ga preuzima KJKP „Rad“ iz Sarajeva i odvozi na deponiju. Metalni otpad građani individualno odvoze i prodaju ovlaštenim operatorima, po trenutno utvrđenim cijenama.

Upravljanje otpadom koji nastaje u naseljenim mjestima predstavlja složen sistem planskih mjera kako bise taj otpad neutralizovao. Prikupljanje i deponovanje otpada sa područja Kantona Sarajevo, uključujući i općinu Ilijaš, je povjereno Kantonalnom javnom komunalnom preduzeću „Rad“ iz Sarajeva i isti ovu vrstu aktivnosti vrši od 1997. godine do danas.

5.3 Sakupljanje specijalnog otpada

Otpad koji ima svoju vrijednost trgovci i operateri organizuju sami prikupljanje i odvoz bez ikakvog uticaja lokalne zajednice. Otpad koji se zbrinjava na ovaj način je otpad:

- životinjske fekalije koje se koriste u poljoprivredi,
- slupana i stara vozila i metalni otpad,
- akumulatori,
- ambalažni otpad,
- električni i elektronski otpad,
- iskoristivi građevinski otpad,

Otpad od životinjskih leševa

Jako malo podataka o životinjskom otpadu govori o činjenici da se u ovoj oblasti mora puno raditi na informisanju i edukaciji. KJKP „Rad“ u svom sastavu ima Radnu jedinicu „Kafilerija“ koja je zadužena da uklanja otpad od životinjskih leševa sa javnih površina. Za potrebe Kafilerije, na sanitarnoj deponiji Smiljevići su izgrađene jama u koje se na odgovarajući način,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

vrši odlaganje leševa životinja. Ova komunalna djelatnost je u nadležnosti Općine i kao takvu treba je urediti općinskom Odlukom. Međutim ova je oblast na neki način uređena na nivou kantona Po potencijalnim količinama i nivou mogućeg zagađenja, ovaj otpad treba biti jedan od prioriteta u uspostavljanju sistema upravljanja otpadom, bez obzira da li se radi o otpadu iz industrije mesa, zaraženim životinjama ili životinjskim fekalijama koje se koriste u poljoprivredi.

Medicinski otpad

Dio otpada koji nastaje u medicinskoj djelatnosti je izuzetno opasan. Medicinske ustanove kantonu dostavile podatke o proizvodnji medicinskog otpada. Prijavljene količine medicinskog otpada u 2007 godini su godišnje količine 366,80 m³ i 191,12 t, akumulirane količine 2,00 m³. Iz prikupljenih podataka može se zaključiti značajno poboljšanje, budući da je dosad ovaj otpad bez ikakvog tretmana ili odvajanja završavao na deponiji Smiljevići.

U skladu sa prioritetima definisanim Strategijom upravljanja industrijskim i specijalnim otpadom, Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo je pripremio Plan upravljanja medicinskim otpadom u Kantonu Sarajevo. Kao rješenje za infektivni otpad, koji je bio najveći problem, nabavljeni su uređaji za dezinfekciju, i to jedan za Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i dva za Opću bolnicu.

Farmaceutski

U skladu sa članom 6. Pravilnika o upravljanju farmaceutskim otpadom (S.N. BiH 23/11), proizvođač ove vrste otpada je dužan da pripremi Plan upravljanja farmaceutskim otpadom, da vrši njegovo selektivno prikupljanje i razvrstavanje, te predaje otpad ustanovi ovlaštenoj za prikupljanje i neškodljivo uništavanje farmaceutskog otpada.

Građevinski otpad

Građevinski i demolijski otpad predstavlja oko 25% čvrstog otpada. Od toga, opasni otpad je oko 0.5%. To se odnosi uglavnom na azbest i boje i lakove. Veliki dio ovog otpada se može eliminisati ili reciklirati. Materijali kao željezo su se i dosada djelimično izdvajali i iskorištavali, ali za ostale materijale nije tako. Ne postoje firme koje prikupljaju azbest, jer nije nikad postojala obaveza da se azbest posebno prikuplja kao opasni otpad.

Vrste građevinskog otpada su beton, opeke, keramika, zatim drvo, asfalt, metali, katran, bitumen, zemlje i kamen.

Prijavljene količine građevinskog otpada (šifra 17 00 00) u 2007. godini su: godišnja količina 143.878,20 m³ i 129.048,66 t; akumulirana količina 36.557,90 m³ i 471,39 t. Građevinska djelatnost nije dosad imala interesa da se bavi reciklažom, ali sa smanjenim kapacitetom deponija moraju da razmišljaju o reciklaži. Dosta materijala sada ide na deponiju. Konstatovano je da građevinske firme obično ne vode podatke o količinama i vrstama otpada. Sigurno je da je količina građevinskog otpada daleko veća od one koja je u bazi podataka. Uzimajući u obzir veliki broj objekata kod kojih je vršena demolicija ili rekonstrukcija, već je poznato da gradska deponija ne može podnijeti sve te količine, iako se do određene mjere taj otpad koristi kao pokrivka na deponiji. Problem je što se velike količine građevinskog otpada nelegalno odlažu i time ugrožavaju okoliš. Na više mjesta u Kantonu Sarajevo je uslijed odlaganja građevinskog otpada došlo do formiranja divljih deponija. Ovaj problem se ne može riješiti samo provedbom propisa iz zaštite okoliša, nego i uključivanjem nadležnih organa iz oblasti prostornog uređenja i građenja. Pravilno postupanje je prevencija i iskorištavanje, dok je odlaganje zadnja opcija. U novoj direktivi EU

Plan upravljanja čvrstim otpadom

zahtijeva se od zemalja članica da povećaju do 2020.godine pripremu za reciklažu i druge vrste iskorištavanja građevinskog otpada u procentu od 70%. Planom upravljanja građevinskim otpadom u Kantonu Sarajevo, koji je usvojila Vlada Kantona 14.05.2008.godine, definisane su prioritetne aktivnosti na unapređenju stanja upravljanja građevinskim otpadom. Mjere za poboljšanje stanja odnose se na planiranje lokacije za odlaganje građevinskog otpada, te unaprjeđenje reciklaže. Razdvajanje reciklabilnih frakcija na mjestu nastanka je jedna od obaveza proizvođača građevinskog otpada. Posebna pažnja u okviru ovih aktivnosti treba biti posvećena zbrinjavanju otpada od azbesta. Ova vrsta otpada može biti veoma opasna za zdravlje, a u realnosti joj se ne posvećuje nikakva pažnja, niti ima lokacija za odlaganje, a ni stručnih institucija za detekciju ovog otpada u čitavoj BiH.

Slupana i stara vozila ,

Podaci o ovom otpadu uglavnom nisu dostupni. Najveći dio ovog otpada završava na «Auto otpadima» gdje se prodaju dijelovi. Demontaža najčešće nije organizovana, već je pretežno bazirana na zadovoljenju pojedinačnih zahtjeva kupaca za određenim rezervnim dijelovima sa starih vozila.

Trenutno, ovaj otpad ne predstavlja problem, na području Općine Ilijaš. , jer postoje dva preduzeća koja vrše otkup i sakupljanje sekundarnih sirovina („Cibos“, „Meltal“), te vlasnici automobila iste prodaju u dijelovima tim preduzećima.

Gume

Još nema dovoljno podataka o količinama starih automobilskih guma, jer se zamjena vrši u automehaničarskim radnjama koje ne prijavljuju uvijek tu vrstu otpada. Automobilske gume ne spadaju u opasni otpad, ali su problematične sa aspekta zbrinjavanja, budući da se ne mogu odlagati na deponiji. Automobilske gume se mogu reciklirati i spaljivati u cementarama, čemu mora prethoditi izdavanje dozvola za ovakav način tretmana. Ako se nekontrolisano spaljuju na otvorenom i na niskim temperaturama, izvor su jako kancerogenih supstanci. Trenutno se gume izvoze u inostranstvo gdje se spaljuju u cementarama, budući da cementare u BiH još nisu dobile dozvolu za spaljivanje otpadnih guma. Ovaj način zbrinjavanja otpadnih guma je jako skup, te je neophodno naći rješenje za ovu vrstu otpada.

Ulja i masti

Količine otpada pod šifrom 13 00 00 – otpadna ulja i otpad od tekućih goriva, u 2007.godini su: godišnja količina 2,60 m³ i 43,55 t; akumulirana količina 9,20 m³ i 165,04 t.

Otpadna ulja su vrsta otpada koja za sve godine za koje je vršeno prikupljanje podataka najviše zastupljena u Kantonu Sarajevo, kad se radi o broju firmi i količinama, a i o potencijalnom negativnom uticaju na okoliš, ako se ne zbrinjava na adekvatan način. Kako je prikupljanje podataka ovaj put bilo na način da firme prijavljuju podatke, za razliku od ranijih godina kad je prikupljanje podataka vršio stručni tim, mnoge firme su propustile da prijave ovu vrstu otpada i stvarne količine su sigurno daleko veće od prijavljenih količina. Kad se uzme u obzir količina ulja za motore koja se prodaju, za koje bi vjerovatno moglo provjeriti koliko se proda, 50% završi kao otpadno ulje.

Zato je važna kontrola ilegalnog odlaganja starih ulja. Prvi najvažniji korak je prikupljanje na pravi način otpadnih ulja, a zatim iskorištavanje bilo rerafinacijom ili iskorištavanjem kao gorivo u postrojenjima koja za to imaju dozvolu, budući da ova ulja imaju veliku kaloričnu moć.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Otpadna ulja u Kantonu Sarajevo nisu na pravi način stavljena pod kontrolu. Postoje saznanja u okviru prikupljanja podataka da veliki dio starih ulja preuzimaju firme ili fizička lica, i da se ona nekontrolisano spaljuju u fabričkim i kućnim pećima. Ovakav način spaljivanja otpada, bez propisanih dozvola, izaziva značajno zagađenje zraka u Kantonu Sarajevo. Nedostaci postojeće regulative o spaljivanju otpada doveli su do ove situacije. Nije definisano koju dozvolu trebaju pribaviti firme koje se bave spaljivanjem otpada, niti se pridaje dovoljno pažnje kod kažnjavanja prekršilaca. Prema našim saznanjima nijedna firma nije dosad dobila dozvolu za spaljivanje, a kroz prikupljanje podataka o otpadu dobili smo saznanja da je to praksa.

Imaoci otpadnih ulja, umjesto da plate cijenu za zbrinjavanje ovog otpada, koja je dosta visoka, još zarade, jer ulja prodaju za nekontrolisano spaljivanje. Tamo gdje smo dobili informacije da se otpadna ulja spaljuju u postrojenjima koja nemaju dozvolu, zatraženo je da se ova aktivnost obustavi i uključena je inspekcija za nadležno postupanje.

Elektronski i električni otpad

Ova vrsta otpada obuhvata kućne uređaje kao frižideri, mašine za pranje, TV aparati, zatim elektronski uređaji, kao računari. Uslijed naglog razvoja elektronske opreme, sve veći je problem zbrinjavanja, posebno računarske opreme. Prijavljene količine za 2007.godinu su 29,49 t. Prema procjenama, tipična godišnja proizvodnja ovog otpada iznosi 15 – 20 kg godišnje po glavi stanovnika. Ako se ovo stavi u odnos sa bruto nacionalnim proizvodom u BiH koji je vezan za kupovnu moć stanovništva, onda je to u prosjeku 4kg elektronskog otpada po glavi stanovnika, ili ukupno 1.600 t godišnje. Distribucija WEEE otpada je približno: 25% kućni i kancelarijski elektronski i električni aparati 75% veći aparati kao frižideri, mašine za pranje itd. Ako je ova distribucija validna i za Kanton Sarajevo, približne godišnje količine su 1200 t kućanskih aparata (frižideri, mašine za pranje itd.) 4 00 t kućne i kancelarijske elektronike (TV, kompjuteri, kancelarijski aparati, mobilni telefoni i ostali elektronski i električni aparati) Sarajevska deponija ne prima otpadne kompjutere, pa se ovaj otpad zbrinjava izvozom putem firmi registrovanih za opasni otpad. Osnovni zahtjev za zbrinjavanje ovog otpada je uklanjanje opasnih komponenti, kao kadmij, olovo i živa, posebno iz monitora i CFC komponenti iz uređaja za hlađenje. Naša zemlja postaje mjesto gdje sve više dolaze stari kompjuteri, koje nakon isteka životnog vijeka treba odložiti. Mobiteli također imaju opasne komponente. Kadmijum iz baterije mobitela može zagaditi 600.000 litara vode, što je veličina 1/3 olimpijskog bazena. Direktiva EU daje kriterije za prikupljanje i reciklažu elektronskog otpada, a finansiranje sistema je odgovornost proizvođača. Većina ovog otpada kod nas završava na deponiji. Postoje firme koje se bave reciklažom tonera.

Baterije i akumulatori

Baterije se uglavnom odlažu u posude sa ostalim komunalnim otpadom, iako neki tipovi baterija i akumulatora imaju veliki sadržaj teških metala. Oni mogu sadržavati cink, kadmij, olovo. Akumulatore sami građani odvoze i prodaju operaterima ili vraćaju trgovinama pri kupnji novog, te za to dobivaju 10% nižu cijenu novog akumulatora. Metalni otpad građani individualno odvoze i prodaju ovlaštenim operatorima, po trenutno utvrđenim cijenama.

Za akumulatore postoji trenutno i potražnja i tržište, s tim što je potrebno da se obrati pažnja na okolinski prihvatljiv način prikupljanja i skladištenja. Baterije nemaju tržišnu vrijednost i njihovo prikupljanje može biti organizovano samo u slučaju da je subvencionirano.

Otpad po šifrom 16 06 – prijavljeno za 2007.godinu godišnja količina 58 t i 1,00 m³; akumulirana količina 2,01 t.

Kabasti otpad ,

Kabasti otpad u toku godine se prikuplja dva puta (jesen i proljeće) koji se odlaže u blizini lokacija posuda. Prikupljanje odvoženje i deponovanje kabastog otpada vrši Kantonalno javno komunalno preduzeće „Rad“ iz Sarajeva.

Otpadna ambalaža

Prikupljanje ambalažnog otpad vrši se od većih trgovina od strane operatora koji su dogovorno postavili svoje posude za ambalaže i ambalažnog otpada. Općina nema potpisane ugovore sa ovim operatorima i nepoznato je kolika količina otpada se zbrine na ovaj način.

Mulj iz septičkih jama i uređaja za pročišćavanje, itd

Mulj iz septičkih jama po iscrpavanju istih ispušta se u kanalizacioni sistem, kao i mulj iz uređaja za prečišćavanje vode.

5.4 Proizvođači otpada koji sami zbrinjavaju otpad

Proizvođači otpada u skladu sa Pravilnikom o uvjetima za prijenos obaveza upravljanja otpadom sa proizvođača i prodavača na operatera sistema za prikupljanje otpada ("Službene novine Federacije BiH" broj 09/05) su dužni prenijeti obaveze upravljanja otpadom na operatera ovlaštenog za zbrinjavanje specijalnog otpada sklapanjem odgovarajućeg ugovora ili sporazuma. Najveći broj proizvođača na području Općine Ilijaš svoj komunalni otpad predaju KJKP „RAD“, RJ Ilijaš operatoru koji je osnovan sa ciljem prikupljanja i zbrinjavanja komunalnog otpada na području Općine Ilijaš. U skladu sa navedenim Pravilnikom za sve ostale vrste specijalnog otpada, proizvođači su dužni odabrati jednog od ovlaštenih operatera i sa njima sklopiti ugovor o neškodljivom zbrinjavanju (medicinski otpad, stare lijekove, otpadna ulja itd.)

Ne postoje pravna i fizička lica koja putem ugovora, sporazuma ili putem usmenog dogovora sa općinom učestvuju u upravljanju otpadom.

Navedite sva pravna i fizička lica proizvođači otpada, koja putem ugovora, sporazuma ili usmenog dogovora sa općinom učestvuju u upravljanju otpadom.

5.5 Drugi operateri

Na osnovu Zakona o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH" broj 45/09 Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša izdalo je 9 dozvola za upravljanje otpadom:

- SIMA OTPAD D.O.O (metali)
- HAREX d.o.o (metali)
- AIDA COMMERCE d.o.o (metali)
- «CIBOS»D.O.O. SARAJEVO (metali)
- "PAPIR SERVIS" d.d. Sarajevo (papir)
- AUSUN d.o.o. (metali)
- «MELTAL» D.O.O. SARAJEVO (obojeni metali)
- KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU (infektivni otpad)

Firme koje sakupljaju i tretiraju manje količine neopasnog otpada nisu obavezne pribaviti dozvolu, ali se moraju registrovati u Ministarstvu su:

- OIKOS d.o.o.
- "ALBA" Zenica d.o.o, Podružnica Sarajevo

S obzirom da gore navedene firme imaju odobrenje za obavljanje navedenih djelatnosti iste se pojavljuju kao ovlašteni operatori i na području Općine Ilijaš.

5.6 Analiza i zaključci

Trenutno broj kontejnera, njihov raspored i njihovo stanje se ne može smatrati zadovoljavajućim. Na broj povećanja kontejnera moglo bi se uticati kada bi pravni subjekti poštivali obavezu nabavke posuda za otpad, već svoj otpad odlažu u kontejnere namijenjene za otpad iz domaćinstva ili kontejnere prisvajaju kao svoje. Zbog toga na pojedinim lokacijama dolazi do gomilanja otpada pored kontejnera. Do pretrpanosti komunalnim otpadom kontejnerima dolazi i zbog malog broja kontejnera na pojedinim lokacijama ili mali broj lokacija u odnosu na prostor i broj stanovnika koji žive na tom prostoru.

Oštećivanje kontejnera, paljenjem otpada u njima, prevrtanje, pomijeranje ili njihovo oštećenje na drugi način neophodno je sankcionisati.

Potrebno je iznaći modalitet da privatni investitori u novogradnji i pravni subjekti vrše nabavku vlastitih kontejnera. Oko 69% kontejnera je zastarjelo i nalazi se u stanju u kome nebi trebali ni da se koriste pa je pravo vrijeme za razmišljanje o uvođenju selektivnog prikupljanja komunalnog otpada na mjestu nastanka u domaćinstvima tako bi došlo i do izdvajanja opasnog otpada iz preostalog komunalnog otpada.

Izdavanje dozvola firmama koje se bave sakupljanjem otpada je kvalitetan pomak naprijed u sistemu upravljanja otpadom u Kantonu Sarajevo. Ove firme su prepoznale dobivanje dozvole i uložile i finansijska sredstva i napore u cilju usaglašavanja sa propisima iz oblasti zaštite okoliša.

Kako se može vidjeti iz dozvola, u Kantonu Sarajevo postoji interes za odvojeno sakupljanje papira, plastike i metala.

6 Postojeća infrastruktura za upravljanje otpadom

Recikliranje komunalnog otpada

U BiH je pokrenut ograničen broj inicijativa za razvrstavanje otpada. U Kantonu Sarajevu, naprimjer, u okviru EU CARDS projekta, koji je počeo 2007. godine, Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša i Kantonalno javno komunalno preduzeće RAD su podijelili kontejnere za prikupljanje papira i kartona, PET ambalaže i limenki u odabranim područjima tri općine. Do sada je u ovakvom prikupljanju otpada učestvovalo oko 85.000 stanovnika i 30.000 studenata. KJKP „RAD“ je nabavio i koristi hidrauličku presu za baliranje otpada na sarajevskoj deponiji kapaciteta 10 tona bala otpada na dan. Troškovi prikupljanja i sabijanja razdvojenog otpada manje-više se pokrivaju njegovom prodajom preduzećima radi dalje prerade.

6.1 Zeleni otoci

Predloženim Nacrtom zakona o održavanju čistoće i upravljanju komunalnim otpadom u Kantonu Sarajevo, definisano je da su zeleni otoci mjesta na javnoj površini, na koja se postavljaju posude za selektivno prikupljanje komunalnog otpada (zeleni otoci). Prostornim planovima, urbanističkim planovima i regulacionim je trebalo predvidjeti lokacije za izgradnju zelenih otoka to nije učinjeno. Razlog za ovakvo stanje vjerovatno leži u nedovoljnom shvatanju ovoga problema. Obilaskom terena i uvidom na licu mjesta mali broj sadašnjih lokacija bi mogao se pretvoriti u zelene otoke, uz uslov izmjena postojećih regulacionih planova.

6.2 Centri za reciklažu

Nacrt zakona o održavanju čistoće i upravljanju komunalnim otpadom u Kantonu Sarajevo predviđa Centar za upravljanje otpadom. Centar za upravljanje otpadom u smislu ovog zakona je sistem građevina i uređaja za tretman, povrat komponenti i/ili zbrinjavanje otpada. Ovim Nacrtom zakona predviđeno je da se Reciklažno dvorište organizuje unutar Centra za upravljanje otpadom, a mogu se organizovati i izvan Centar za upravljanje otpadom na područjima općina.

Na području Općine Ilijaš ne postoji Centar za upravljanje otpadom ni reciklažno dvorište kao ni lokacije predviđene za tu namjenu.

Na sanitarnom odlagalištu u Smiljevićima nalazi se sortirnica otpada. U sortirnici se odvaja papir i karton, plastika (PET) i najlon (PE). Sortirnica je namijenjena za sekundarno sortiranje odvojeno prikupljenog otpada, kao i za jedan dio sortiranja miješanog kućnog otpada.

6.3 Objekti za odlaganje

U periodu od 1996. do 2009. godine, sarajevska deponija je prošla niz radikalnih promjena, kako u tehnologiji zbrinjavanja otpada tako i u odnosu Kantona Sarajevo prema ovom 40 godina starom problemu. U okviru procesa sanacije i modernizacije, izvršeni su brojni infrastrukturni i građevinski radovi neophodni da bi se, nekada nekontrolirano odlagalište, pretvorilo u sanitarnu deponiju.

Sadašnja situacija na deponiju je opisana sljedećim činjenicama:

- Deponija je zaštićena ogradom, tako da svi faktori prijenosa infekcije (životinje, ljudi) nemaju slobodan kontakt sa otpadom kao što je to bio slučaj ranije,
- Prilikom odlaganja, otpad se sabija i istovremeno prekriva slojem zemlje,
- Otpad se odlaže u etažama čime je spriječena mogućnost pojave klizišta,
- Na odlagalištu je formirano 100 bušotina radi otplinjavanja. Postavljeni su gasni kanali u tijelu deponije kojima se gas odvodi do energetske postrojenja, te je na ovaj način izbjegnuta opasnost od eksplozija i zagađenja okoline.
- Postrojenje za proizvodnju električne energije koje koristi deponijski plin proizvodi električnu energiju.
- Regulisan je odvod površinskih i procjednih otpadnih voda,
- Instalirana je meteorološka stanica koja daje podatke za praćenje parametara bitnih za planiranje eksploatacije gasa,
- Instaliran je uređaj za prečišćavanje procjednih voda.

Rekultivacija odlagališta se odvija prema planu i oko 50 000 m² već liči na teren za golf, a voćnjak sa 2.000 sadnica jabuka, krušaka, šljiva i trešanja odlično napreduje i daje rezultate.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

KJKP „Rad“ još uvijek nema okolinsku dozvolu za rad sanitarne deponija u Smiljevićima. Plan aktivnosti je pripremljen i podnesen u Federalno ministarstvo okoliša i turizma ali isti još uvijek nije procesuiran.

6.4 Centri za kabasti otpad

Nacrtom Zakona o održavanju čistoće i upravljanju komunalnim otpadom u Kantonu Sarajevo definisano da se kabasti otpad sakuplja sa lokacija koje se nalaze na javnim površinama, a određuje ih javno komunalno preduzeće uz suglasnost općinskog organa nadležnog za komunalne poslove.

U krugu KJKP „RAD“ PJ Ilijaš postoji prostor u kome se sakuplja kabasti otpad koji se nađe u toku godine na javnoj površini ili odložen pored kontejnera.

6.5 Drugi objekti

U krugu industrijske zone“ Željezara“ postoje dvorišta, objekti i postrojenja koja pripadaju firmama «CIBOS» D.O.O. (etali), «MELTAL» D.O.O. (metali), AUSUN d.o.o. (metali) i "CIPI" D.O.O (papir, karton i plastika). Pored supermarketa postoje posude za odlaganje kartona kao i kod trgovina na malo.

6.6 Analiza i zaključci

U užem dijelu Općine postoji 9 usječenih i izbetoniranih lokacija za smještaj kontejnera, od toga u ulici Ivana Franje Jukića je njih 6 . Na dvije lokacije su smještene tri kontejnera, a na jednoj lokaciji dva. Postoje i tri lokacije sa po jednim kontejnerom. U ulici Kakanjska su 3 usječene i izbetonirane lokacije sa po tri kontejnera.

Sadašnje stanje ukazuje na činjenicu da su kontejneri postavljeni uglavnom na lokacije koje su pristupačne građanima a ujedno i vozilima i radnicima KJKP "Rad". Na cesti je postavljen 441 kontejner , na trotoarima 31, u neuređenim nišama 20 kontejnera.

Kontejneri su raspoređeni na 380 lokacija, na lokacijama se nalazi jedan do četiri kontejnera što u cijelosti ne zadovoljava potrebe domaćinstava u određenim područjima.

Kroz postojeće regulacione i urbanističke planove nije planirana infrastruktura koja je vezana za prikupljanje otpada. Planovi ne obrađuju aspekt pozicioniranja posuda za otpada. Navedena činjenica onemogućava proces izdavanja dozvola za izgradnju zelenih otoka (objekata) za smještaj posuda za otpad (niša, odnosno nadstrešnica za kontejnere) i odgađanje rješavanja uređenja mjesta za odlaganje otpada.

Drugi problem se odnosi na poštivanje odredbi člana 26. Zakona o komunalnoj čistoći (S.N. KS 11/97) kojim se investitorima u novogradnji nalaže planiranje prostora za smještaj kontejnera koji će biti dostupan vozilima KJKP „RAD“ te nabavku istih za potrebe stanara i/ili poslovnih prostora.

Pravna i fizička lica zanemaruju i zakonsku obavezu nabavke novih kontejnera (posuda) za odlaganje otpada, kod tehničkog prijema objekata ovi propusti nisu sankcionisani.

Kontejneri su postavljeni neplanski i to uglavnom na neadekvatnim lokacijama koje u većem broju slučajeva ometaju odvijanje pješačkog i motornog saobraćaja.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Određeni broj naselja, poput naselja Vratuša u MZ Podlugovi, nemaju postavljene kontejnere niti su određeni prostori za postavljanje istih, te svoj otpad odlažu u posude postavljene na sobračajnici Mrakovo-Sovrle ili u obližnje šumarke. Prikupljanje otpada se vrši u kontejnere bez razvrstavanja po vrstama otpada.

Kontejneri su često pretrpani otpadom koji širi neugodan miris što čini stanovnike koji žive u neposrednoj blizini lokacija na kojima se odlaže otpad nezadovoljnim.

Upravljanje otpadom treba vršiti na način tako da se poduzmu sve mjere za transport i odlaganje otpada bez ugrožavanja zdravlja ljudi i bez stvaranja štete po prirodu i okoliš. Naprijed navedeno podrazumijeva izgradnju adekvatne infrastrukture za odlaganje, prikupljanje, transport i tretman otpadom. Infrastruktura predviđena za upravljanje otpadom treba rješavati u skladu sa zakonom i ostalim propisima koji regulišu ovu oblast. Prema broju devastiranih posuda (340 ili 69%), lokacijama na koje su postavljene te neriješenom planskom dokumentacijom treba razmišljati o novom načinu prikupljanja otpada.

7 Nelegalna odlagališta

Na području Općine Ilijaš identifikovano je 25 divljih deponija otpada i oko 700 porušenih objekata u 13 mjesnih zajednica prikazanih u narednoj tabeli Divlja deponija koja se nalazila u mjesnoj zajednici Misoča a bila je locirana u starom kamenolomu je sanirana u 2011. godini. U 2012. godini uklonjene su i dvije divlje deponije u užem urbanom djelu Općine Ilijaš jedna u ulici Hašima Spahića i druga u blizini pijačnog prostora.

U tabeli 17 je dat prikaz lociranih divljih deponija po Mjesnim zajednicama i naseljima. Kartografski prikaz je dat na Slici 3.

Tabela 18 Lokacije i broj divljih deponija

Naziv naselja i udaljenost od centra Općine, (km)	Da li je organizirano sakupljanje otpada i u kojem %	Broj divljih deponija
MZ Dragorad, Dragoradi, 45 km	Ne, 0%	1
Udrabi, 44 km	Ne, 0%	1
Vladajevići, 45 km	Ne, 0%	1
MZ Gajevi, Vrutci 36 km	Da, 45%	1
MZ Ilijaš Grad, Kadarići 1, 2,5 km	Da, 65%	1
Kadarići 2, 2,5 km	Da, 65%	1
MZ Ilijaš Stari, D. Karaula 2 km	Da, 60%	1
Ilijaš Stari 1,5km	Da, 90%	1
MZ Kamenica, Drinčići, 40 km	Da, 45%	1
MZ Luka, D. Bioča, 6,5 km	Da, 90%	1
D. Luka, 3 km	Da, 90%	1
MZ Lješevo, Do, 5 km,	Da, 75%	1
Lješevo, 5 km	Da, 75%	1
MZ Ljubina, Solakovići, 21km	Ne, 0%	1
MZ Ljubnići, Ljubnići, 4,5 km	Da, 80%	1
Čifluk, 5 km	Da, 90%	1
MZ Malešići, D. Vogošća, 4 km	Da, 80%	1
Berovići, 3,5 Kkm	Ne, 0%	1

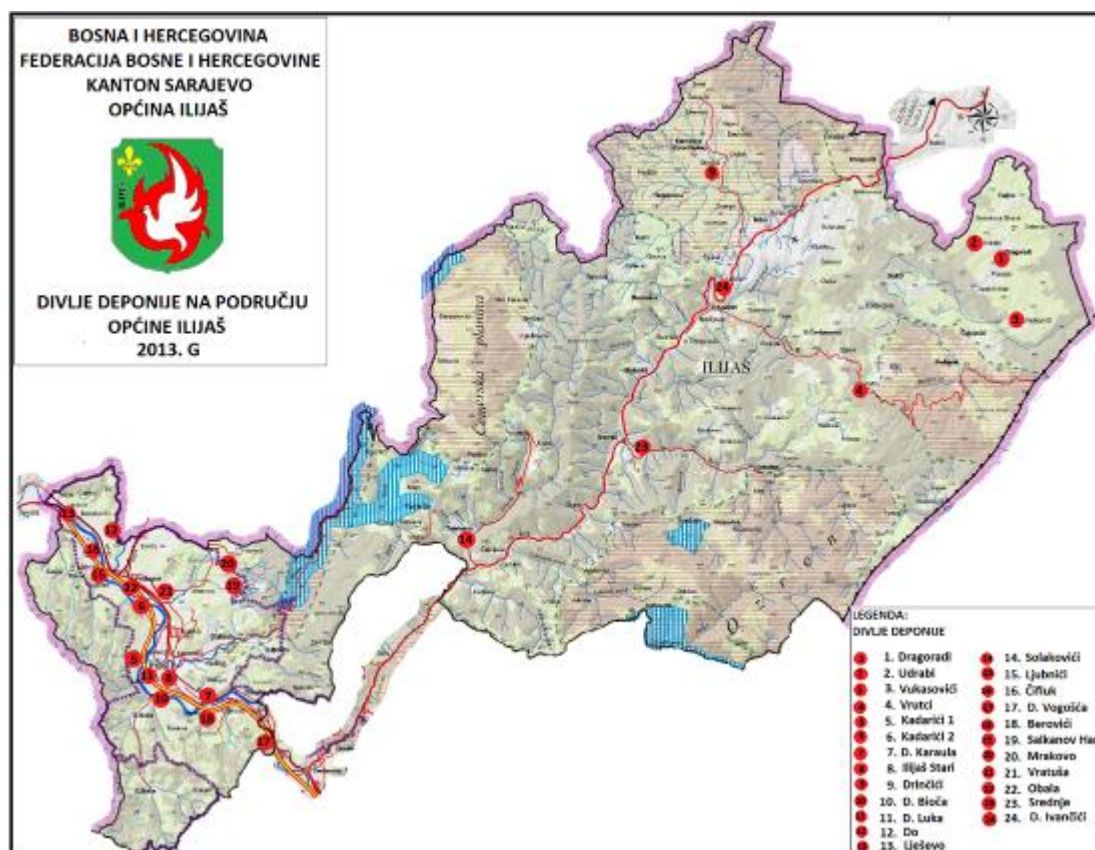

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Naziv naselja i udaljenost od centra Općine, (km)	Da li je organizirano sakupljanje otpada i u kojem %	Broj divljih deponija
MZ Mrakovo, Mrakovo, 3 km	Da, 75%	1
Salkanov Han, 3,5 km	Da, 75%	1
MZ Podlugovi, Obala, 3 km	Da, 75%	1
Vratuša, 2,5 km	Da, 75%	1
MZ Srednje, G. Ivančići, 36 km	Da, 100%	1
Srednje, 24 km	Da, 100%	1

Usluge prikupljanja i odvoza komunalnog otpada pružena je za 59% građana u općini Ilijaš, te vremenske prilike ne onemogućavaju već samo odlažu pružanje usluga u planinskim i brdskim dijelovima grada. Međutim određen broj građana koji živi u rubnim dijelovima naselja, blizu rijeka, potoka, šumskih predjela a dalje su od mjesta na kojima su postavljeni kontejneri svoj otpad odlažu na navedene površine gdje se vremenom formiraju divlje deponije, takve deponije za sada ne predstavljaju problem ali će u budućnosti predstavljati ako se na adekvatan način ne obezbjedi pravilno prikupljanje komunalnog i drugog otpada.

Oko mjesta na kojima su postavljeni kontejneri bez obzira na neuređenost prostora oko njih nema razbacanog komunalnog otpada jer radnici JKP „Rad“ počiste po pražnjenju kontejnera.

Slika 3 Lokacije divljih deponija

MZ Dragoradi

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Centralno naselje ove mjesne zajednice je naselje Dragoradi (zaseoci: Udrabi, Poratak, Dabovići i Spahin Hani) pored ovog naselja mjesna zajednica Dragoradi obuvata još pet naseljenih mjesta i to: Četojevići, Gajine (zaseok Smreka Strana), Podlipnik, Sudići, i Vladojevići. Na ovom području locirane su tri (3) divlje deponije i oko 130 ruševnih objekata, dvije divlje deponije u naselju Dragoradi jedna, druga u zaseok Udrabi i treća divlja deponija u naselju Vladajenići (Bunar). Vrsta otpada na ovim deponijama je pretežno građevinski otpad nastao od čišćenjem porušenih kuća u toku rata, otpad nastao od prerade drveta i miješani otpad koji ubacuje lokalno stanovništvo i vlasnici vikend objekata.

Ova mjesna zajednica nije obuhvaćena prikupljanjem i odvozom komunalnog otpada.

Divlja deponija - Dragoradi

Divlja deponija - Udrabi

MZ Gajevi

MZ Gajevi obuhvata 9 naselja i to: Gajevic (centralno naselje), Donje Selo, Draževići, Gajevi, G.Čevljanovići, Lipnik, Rakova Noga, Vrutci, Vukasovići. Na prostoru ove mjesne zajednice locirana je divlja deponija u naselju Donje Selo, te 80 ruševnih objekata. Otpada na ovoj deponiji je pretežno građevinski otpad nastao od čišćenjem porušenih kuća u toku rata, otpad od prerade drveta i miješani otpad koji ubacuje lokalno stanovništvo i vlasnici vikend objekata.

Odvoz komunalnog otpada se vrši jednom sedmično iz određenih naselja. Lokalno stanovništvo je kućni otpad odlagalo u šumu kojom gazduje KJP "Sarajevo šume". Da bi spriječili ovakav način odlaganja kućnog otpada, KJP "Sarajevo šume" moralo je uključiti kaznene sankcije u skladu sa Zakonom, čime se stanje popravilo.

Divlja deponija - Vrucici

Divlja deponija - Vrucici

MZ Ilijaš Grad

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Ova mjesna zajednica zauzima prostor užeg urbanog dijela Općine Ilijaš i tri naselja: Kadarići, Karašnica i Novo Naselje. Na području mjesne zajednice evidentirane su divlje deponije u naselju Kadarići. Jedna divlja deponija locirana je ispod mostova D. Luka- Kadarići, na obali rijeke Bosne (autoput Sarajevo- Zenica), a druga divlja deponija locirana je ispod mosta Kadarići- Podlugovi, na obali rijeke Bosne (autoput Sarajevo- Zenica). Vrsta otpada je građevinski otpad formin od ostataka srušenih objekata i ostataka materijala koji se koristi za renoviranje objekata, evidentirana je veća količina komunalnog, kabastog otpada, otpada iz bašti i vrtova i otpada životinjskog porijekla. Ovi lokaliteti su i danas aktivni. U 2012. i 2013. godini uklonjene su ruševne garaže iz užeg centra grada koje su predstavljale svojevrsne divlje deponije. U užem dijelu grada imaju tri objekta koja nisu privedena svojoj namjeni, dio industrijske zone "Željezara" , kao i manji broj ruševnih objekata u ostalim naseljima.

Divlja deponija - Kadarići 1 (most D.Luka- Kadarići)

Divlja deponija -Kadarići 2 (most Kadarići- Podlugovi)

MZ Ilijaš Stari

Ova mjesna zajednica obuhvata naselja Ilijaš Stari, Karaulu, Karaulu Donju Hađić i Vlaškovo. Locirane su tri divlje deponije. Jedna je u locirana u šumi na Vlaškovu pored puta Donja Vogošća – Ilijaš Stari, sa komunalnim otpadom i otpadom iz vrtova i bašti, te manjim količinama građevinskog otpada koji ubacuje lokalno stanovništvo. Divlja deponija u Donjoj Karauli je više puta do danas sanirana i aktivna je idanas, a nalazi se na desnoj obali rijeke Bosne oko 100 metara od mosta u Malešićima. U naselju D. Karaula nemaju posude za odlaganje kućnog otpada. Najveći dio otpada na ovu deponiju odlažu građevinska preduzeća koja po povratku iz Sarajeva bacaju neupotrijebljeni materijal i stari otpad od rekonstrukcije objekata. Navedeni lokalitet sadrži građevinski otpad nastao od renoviranja objekata, otpad iz klaonice, vrtova i bašti i kućni otpad koga ubacuje lokalno stanovništvo i prolaznici. Deponija na prostoru željezničke stanice u Ilijašu Starom formirana od građevinskog otpada, otpada iz vrtova i bašti i kabastog otpada. U ovom naselju je riješeno prikupljanje i odvoz komunalnog otpada.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Divlja deponija - Donja Karaula (desna obala rijeke Bosne)

Divlja deponija - Ilijaš Stari (prostor željezničke stanice)

MZ Kamenica

Mjesnu zajednicu Kamenica pored Kamenice čine još 3 naselja: Buljetovina, Hadžići i Krčevine. Na ovom prostoru ima 60 ruševnih objekata, a locirana je jedna divlja deponija u zaseoku Drinčići (naselje Kamenica). Ova deponija je više puta sanirana ali se ponovo aktivira, sadržaj otpada je kabasti (razne vrste namještaj i električnih uređaja), autogume, otpaci od drveta (pilota), otpad iz vrtova, manje količine građevinskog, plastičnog i staklenog otpada. Odlaganje otpada obezbjeđeno je u naselju Kamenica svakodnevno u kontejnere od 1,1 m³ postavljene duž puta, a pražnjenje i odvoz se vrši dvaput sedmično.

Divlja deponija - Drinčići (raskrsnica puteva)

Divlja deponija - Drinčići (drugi dio)

MZ Luka

Mjesna zajednica Luka obuhvata naselja Donja Bioča, Gornja Bioča, Luka, Gornja Luka i Ribarići. Naselje Ribarići nije obuhvaćeno prikupljanjem i odvozom kućnog otpada. Na prostoru mjesne zajednice locirane su dvije divlje deponije na obali rijeke Bosne (još uvijek aktivne), . Deponija kod mosta za Donju Bioču nalazi se i na lijevoj i na desnoj obali rijeke Bosne. Na lijevoj obali uspjelo se zaustaviti odlaganje otpada, dok se na desnoj strani otpad još uvijek odlaže (Slika Most za Bioču). Lokacija druge deponije je ispod mosta na rijeci Bosni, Donja Luka- Kadarići u naselju Donja Luka. Deponije su formirane odlaganjem građevinskog otpada od porušenih objekata, otpad od vrtova i bašti i miješani otpad. Pored lokalnog stanovništva otpad se odlaže i sa šireg područja Općine.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Most za Bioču

Donja luka (most D. Luka-Kadarići)

MZ Lješevu

MZ Lješevu čine dva naselja Lješevu i Odžak. Na području ove mjesne zajednice postoje dvije divlje deponije. Divlja deponija Do nalazi se u uvali prema Općini Breza i skladištu naftnih derivata INA u Podlugovima. Na ovu deponiju prije rata se odlagao otpad sa područja Općine Ilijaš, a u toku rata je minirana. Poslije rata lokalno stanovništvo je odlagalo građevinski i miješani otpad na ovaj lokalitet. Trenutno je ova deponija zatvorena ali se desi da pojedini neodgovorni građanin baci određene količine miješanog komunalnog otpada. Na ovu deponiju se odlaže miješani komunalni otpad, građevinski i metalni otpad. Za njeno saniranje potrebna je izrada projekta sanacije. Druga deponija je identifikovana na obali rijeke Bosne preko puta muslimanskog groblja. Deponija je nastala odlaganjem građevinskog otpada, a lokalno stanovništvo trenutno pretežno odlaže miješani komunalni otpad. U ovom dijelu, naselja nemaju postavljene posude za odlaganje otpada.

Do (stara lokalna deponij)

Lješevu (pored muslimanskog groblja)

MZ Ljubina

Ovu mjesnu zajednicu čini 17 naselja, centralno naselje Ljubina i još 16 naselja: Čemernica, Čemerno Han, Karaula, Karačići, Koposići, Korita, Korita, D.Kožlje, Kožlje, Ljubina, Solakovići, Taračin Do, Tisovik, Ulištovići, Velika Njiva, Vidotina, Višnjica, veći dio naselja je ne naseljen. Na prostoru MZ Ljubina ima oko 170 ruševnih objekata, a locirana je jedna divlja deponija u naselju Solakovići. Vrsta otpada na ovoj deponiji je građevinski i komunalni otpad. Ovo naselje nema riješen odvoz komunalnog otpada, te je to razlog zbog kojeg lokalno stanovništvo odlaže komunalni otpad na taj prostor. Obzirom da su sva naselja u toku rata porušena i kada bi se ovi objekti smatrali divljim deponijama tada bi istih bilo koliko je prije rata bilo objekata. Međutim naselje Solakovići sa najvećim brojem stanovnika nema riješen odvoz komunalnog otpada te se nastavlja odlaganje komunalnog i drugog otpada na divlju

Plan upravljanja čvrstim otpadom

deponiju koja se formirala od otpada pri obnovi porušenih kuća. Na ovoj mjesnoj zajednici veliki je broj ruševnih objekata.

Solakovići (okuka puta za Solakoviće)

Solakovići (iznad džamije)

MZ Ljubnići

Naselja Balbegovići, Banjer, Čifluk i Ljubnići čine mjesnu zajednicu Ljubnići u kojoj su evidentirane dvije divlje deponije. U naselju Čiflu identifikovana je divlja deponija kod podputnika između autoputa Sarajevo-Zenica i rijeke Bosne. Na ovoj deponiji su se odlagale velike količine otpada od ostataka životinja pri klanju (Slika Čifluk prije)). Taj otpad je uklonjen uz pomoć Kafilerije KJKP „Rad“ Sarajevo, po rješenju općinskog komunalnog inspektora, a deponija je djelimično sanirana. Preostali otpada na deponiji je građevinski otpad i mješani komunalni otpad. Druga deponija je u naselju Ljubnići pored lokalnog puta u blizini doma MZ, i na nju se odlaže građevinski otpad.

Čifluk prije

Čifluk sada

Čifluk (obala rijeke Bosne)

Ljubnići (dom MZ)

Plan upravljanja čvrstim otpadom

MZ Malešići

Mjesnu zajednicu čine dva naselja Malešići 1, desno od autoputa Sarajevo –Zenica i Malešići 2, lijevo od autoputa Sarajevo – Zenica. U Malešićima 1 postoje kontejneri za prikupljanje kućnog otpada. Ovdje su evidentirane dvije aktivne divlje deponije i to jedna pored mosta na rijeci Bosni u Donjoj Vogošći, a druga ispod mosta autoputa Sarajevo – Zenica, na lokalnom putu za zaseok Beroviće. Otpad na ovim deponijama je građevinski, plastika i mješani komunalni otpad, a odlaže ga lokalno stanovništvo.

Donja Vogošća (pored mosta)

Malešići (ispod mosta autoputa)

MZ Mrakovo

Mjesna zajednica Mrakovo obuhvata dva naselja Mrakovo, Popoviće i Salkanov Han. Na teritoriji ove MZ evidentirane su dvije divlje deponije. Jedna divlja deponija na koju se odlagao građevinski otpad je sanirana. Međutim, postoje dvije divlje deponije koje još nisu sanirane. (jedna u Salkanovom Hanu i druga u naselju Mrakovo). Otpad na ovim deponijama je građevinski, plastika i mješani komunalni otpad, a odlaže ga lokalno stanovništvo.

Salkanov Han (sanirana divlja deponija)

Salkanov Han (kod groblja)

Mrakovo (Stari put)

MZ Misoča

Na području mjesne zajednice Misoča nema aktivnih divljih deponija. Divlja deponija u starom kamenolomu je sanirana.

MZ Podlugovi

Ovu mjesnu zajednicu čine dva naselja: Podlugovi i Sovrle. Na području mjesne zajednice evidentirane su dvije deponije: jedna ispod mosta na autoputu Sarajevo – Zenica, naselje Kadarići-Podlugovi i druga u naselju Vratuša. Deponija na Obali djelimično je aktivna, a deponija na Vratuši je djelimično sanirana i neaktivna. Na ove dvije deponije uglavnom se odlaže građevinski otpad, kućni mješani otpad i otpad iz vrtova i bašti. Otpad na ove deponije odlaže lokalno stanovništvo.

Obala

Vratuša

MZ Srednje

MZ Srednje obuhvata 22 naselja i prostorno je najveća mjesna zajednica u Općini Ilijaš. Na prostoru mjesne zajednice ima oko 180 ruševnih objekata, a evidentirane su dvije divlje deponije ispod naselja Gornji Ivančići sa veoma slabim prilazom. Divlja deponija se formirala od građevinskog otpada ruševnih objekata, komunalnog otpada, otpada iz vrtova i njiva te je i pored riješenog odvoza komunalnog otpada deponija i danas aktivna. Divlja deponija locirana u blizini OŠ „ Srednje“ u Srednjem, na lijevoj obali rijeke Rače, nije aktivna i zarasla je šibljem i travom, Vrste otpada na ovoj deponiji su građevinski otpad, metalni i mješani komunalni otpad

Gornji Ivančići (porušeni objekat)

Srednje (obala rijeke Rače)

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Gornji Ivančiči (Slika 1)

Gornji Ivančiči (Slika 2)

8 Trenutne i buduće količine

8.1 Ukupno proizvedeni otpad

Proračun ukupno proizvedene količine otpada izvršen je na osnovu broja stanovnika koji žive na području Općine. Prema preliminarnim podacima posljednjeg popisa u BiH broj stanovnika na teritoriji općine Ilijaš iznosi 20.504, a broj domaćinstava 6.368. Za proračun je uzeta količina deponovanog miješanog otpada na deponiju "Smiljevići", po izvještaju KJKP "Rad" a ona iznosi za 2011. godinu 8.492,00 tona. Pokrivenost prikupljanjem i odvozom miješanog otpada je 59% (3727 domaćinstava). Obzirom da u izvještaju KJKP "Rad" nema odvijeno prikazano kolike su količine miješanog otpada iz domaćinstava, privrednih i javnih subjekata a da je količina deponovanog otpada uzeta kao osnova od 59% ukupne količine miješanog otpada. Izračunato je da građani, privreda i javna administracija Općine proizvedu oko 14.393,00 tona godišnje miješanog komunalnog otpada. Od ukupne količine proizvedenog miješanog komunalnog otpada je procijenjeno da domaćinstva proizvedu 10.938,68 tona ili 76%, privreda 3.310,39 tona ili 23% i javne ustanove 143,93 tona ili 1%. U količinu otpada nije uračunat otpad koji pravna i fizička lica predaju drugim operaterima kao što je papir, karton, željezo i metal, staklo, plastika i ostali materijali za reciklažu. Ukupna proizvodnja otpada prikazana je u Tabeli 19.

Tabela 19 Ukupna proizvodnja otpada

Zapremina u tonama /godinu	2011	2012	2013
Otpad iz domaćinstava	10.938,68	10.938,68	10.938,68
Otpad iz privrede	3.310,39	3.310,39	3.310,39
Otpad iz javnih ustanova	143,93	143,93	143,93
Ukupno	14.393,00	14.393,00	14.393,00

8.2 Prikupljeni miješani otpad

Ukupna količina prikupljenog i deponovanog miješanog otpada za 2012. godinu iznosi 8.854,00 tona. Iz izvještaja KJKP "Rad" nije vidljivo kako je došlo do povećanja prikupljanja

Plan upravljanja čvrstim otpadom

miješanog otpada za 462,00 tone u odnosu na 2011. godinu. Prema ovom izvještaju isti je broj domaćinstava i pravnih subjekata koji su obuhvaćeni prikupljanjem, odvozom i zbrinjavanjem miješanog otpada na deponiju "Smiljevići". U izvještaju se navodi da je 3.727 domaćinstava (1200 stanovnika) obuhvaćeno komunalnom uslugom ili 59% od ukupnog broja domaćinstava. Procjenjuje se da bi u 2013. godini trebalo da se prikupljanjem i odvozom miješanog otpada obuhvati 3821 domaćinstvo (12302 stanovnika), što bi iznosilo povećanje za 1%, time bi ukupna količina prikupljenog miješanog otpada iznosila 8.645,00 tona a 60%. Količine prikupljenog miješanog otpada date su u Tabeli 18.

U planskom periodu od 2014-2019 cilj je povećati broj stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanjem otpada sa 59% u 2012. godini na 90% u 2019. godini. Povećanjem broja stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanjem otpada povećati će se količine prikupljenog miješanog otpada. Količine prikupljenog miješanog otpada i procjena za planski period su prikazane u Tabeli 20.

Tabela 20 Količine prikupljenog miješanog otpada

Zapremina u tonama /godinu	2012	2013	2018	Procjena 2019
Otpad iz domaćinstava	5.399,68	5.190,68	8.645,00	8.645,00
Otpad iz privrede	3.310,39	3.310,39	3.310,39	3.331,00
Otpad iz javnih ustanova	143,93	143,93	143,93	143,93
Ukupno	8.854,00	8.645,00	11.110,00	11.110,00

8.3 Prikupljeni otpad za reciklažu

Operateri koji prikupljaju otpad namijenjen reciklaži i proizvođači otpada koji proizvode taj otpad nisu obavezni dostavljati podatke lokalnoj zajednici. Zbog navedenog problema lokalna zajednica ne raspolaže ovim podacima prikaz Tabela 21.

Tabela 21 Količine odvojeno prikupljenog otpada namijenjenog reciklaži

Zapremina u tonama /godinu	2012	2013	Procjena 2019
Zeleni otpad	0	0	2.222,00
Papir, karton	0	0	1.111,00
Željezo i metal	0	0	222,00
Staklo	0	0	333,00
Plastika	0	0	444,00
Ostali materijal za reciklažu	0	0	111,00
Ukupno	0	0	4.443,00

8.4 Prikupljeni specijalni otpad

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Kako za otpad namijenjen reciklaži tako i za prikupljanje specijalnog otpada operateri i proizvođači otpada koji proizvode taj otpad nisu obavezni dostavljati podatke lokalnoj zajednici. Zbog navedenog problema lokalna zajednica ne raspolaže ovim podacima.

Tabela 22 Količine prikupljenog specijalnog otpada

Zapremina u tonama /godinu	2012	2013	Procjena 2019
Životinjski otpad	0	0	0
Opasni otpad iz domaćinstava	0	0	0
Medicinski	0	0	0
Građevinski	0	0	0
Elektronički	0	0	0
Kabasti	0	0	0
Auto otpad (gume i vozila)	0	0	0
Kontaminirano tlo	0	0	0
Mulj iz uređaja za pročišćavanje	0	0	0
Ukupno	0	0	0

8.5 Ukupno prikupljeni otpad

Ukupno prikupljeni otpad na području Općine Ilijaš za 2012. godinu iznosi 8.854,00 tone. Sva prikupljena količina je miješani otpad. Međutim je izvjesno da se određene vrste otpada prikupljaju odvojeno ali količina tako prikupljenog otpada je nepoznata.

Tabela 23 Ukupne količine prikupljenog otpada

Zapremina u tonama /godinu	2012	2013	Procjena 2019
Miješani otpad	8.854,00	8.645,00	6.667,00
Otpad prikupljen odvojeno	0	0	4.443,00
Specijalni otpad	0	0	0
Ukupno	8.854,00	8.645,00	11.110,00

8.6 Bilans

Procijenjene količine proizvedenog a neprikupljenog otpada na području Općine Ilijaš u 2012. Godinu iznose 5.539,00 tona. Ove količine ne prikupljenog miješani otpad se odlože na divlje deponije, u navedenu količinu ne prikupljenog otpada nisu uračunate količine građevinskog otpada i iskopa zemlje.

Tabela 24 Količine otpada koje se ne prikupe

Zapremina u tonama /godinu	2011	2013	Procjena 2019
Ukupno proizvedeno	14.393,00	14.393,00	14.393,00
Ukupno prikupljeno	8.854,00	11.110,00	11.110,00
Razlika	5.539,00	3.283,00	3283,00

8.7 Prognoze za planski period

Prognoze su da u planskom periodu od 2014- 2018 ukoliko natalitet i mortalitet budu ravni nuli količina proizvedenog otpada će biti ista. Međutim količina prikupljenog otpada treba da se poveća sa 8.854,00 tone koliko je prikupljeno u 2012. godini na 11.110,00 u 2018. godini. Da bi se povećala količina prikupljenog otpada neophodno je povećati broj stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanjem otpada sa 59% u 2012. godini na 90% u 2018. godini. U 2012. godini organizovanim prikupljanjem otpada obuhvaćeno je 3727 domaćinstava ili 12.000 stanovnika planira se do 2018. godine organizovanim prikupljanjem otpada obuhvatiti 5.732 domaćinstva ili 18.454 stanovnika Općine Ilijaš. U navedenom planskom periodu kroz odvojeno prikupljen otpad namijenjenog reciklaži i specijalnog otpad smanjiti će se količina miješanog otpada za 40%. Prognoze za navedeni period date su u Tabeli 25. Povećanjem broja stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanjem otpada povećati će se količine prikupljenog miješanog otpada.

Tabela 25 Prognoze za planski period 2014. - 2019. godina

Općina Ilijaš	Broj	%
Stanovništvo u općini	20.504	
Stanovništvo obuhvaćeno uslugom prikupljanja otpada	12.000	59%
Stvarno prikupljanje (g /osoba/dan)	1.939	2012
Osoba koja stvara najmanje otpada	100	g/o/d

	količina	%
Godišnje prikupljeno otpada 2011	8.492	t/g

Planirano prikupljanje otpada	Godina	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupno stanovništvo	stanovnici	20.504	20.504	20.504	20.504	20.504	20.504
Pokrivenost prikupljanjem %	%	70%	75%	80%	85%	90%	90%
Pokrivenost stanovništva	stanovnici	14.353	15.378	16.403	17.428	18.454	18.454
Količina otpada koja se treba prikupiti	tona/godina	10.012	10.458	10.868	11.241	11.579	11.579

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Cilj: 90% prikupljenog otpada = 10.491 tona = 81,1 % stanovništva

Maksimalna količina otpada koja se može prikupiti za recikliranje ton/godina		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zeleni otpad za kompostiranje	20%	1.921	2.006	2.085	2.157	2.222	2.222
Suhi papir i karton za recikliranje	10%	960	1.003	1.043	1.079	1.111	1.111
Metali za recikliranje	2%	192	201	209	216	222	222
Staklo za recikliranje	3%	288	301	313	324	333	333
Plastika za recikliranje	4%	384	401	417	431	444	444
Ostali materijal za recikliranje	1%	96	100	104	108	111	111

8.8 Analiza i zaključci

Proračunata količina ukupno nastalog otpada na području općine Ilijaš iznosi 14.393,00 tona godišnje. Prema podacima operatora sistema za komunalni otpad, KJKP „Rad“ sa područja općine Ilijaš je u 2012. Godine prikupljeno 8.854,00 tona miješanog komunalnog otpada. U ovu količinu najvjerojatnije ulazi ne samo miješani komunalni otpad od evidentiranih već i od dijela ne evidentiranih domaćinstava koji svoj otpad odlažu u postojeće kontejnere, te određene vrste specijalnog otpada. Uzimajući u obzir da je Općina 59% pokrivena uslugama prikupljanja komunalnog otpada, može se zaključiti da se 41% otpada ne prikupi i ne odveze na sanitarnu deponiju u Smiljevićima.

Kada je riječ o prikupljanju specijalnog otpada, mali broj privrednika i javnih ustanova dostavlja podatke Ministarstvu prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo o količinama otpada koje predaju ovlaštenim operaterima. Zbog takvog odnosa nije moguće utvrditi količine specijalnog otpada koje se prikupe odvojeno. Neophodno je uvesti izmjene u zakonskoj regulativi i pojačati nadzor nad proizvođačima otpada, te nadzor nad ovlaštenim operaterima koji bi morali voditi svoj registar o preuzetom otpadu i nadležnom ministarstvu redovno dostavljati podatke o količinama otpada koji se prikupe na teritoriji Kantona. Potrebno je ponovo aktivirati postojeći Registar u kantonalnom ministarstvu i izvršiti ažuriranje količina i vrsta otpada uz pomoć inspekcijских organa.

9 Finansiranje sistema upravljanja otpadom

Izvori prihoda KJKP "Rad" u sektoru prikupljanja i odvoza komunalnog otpada jesu prihodi koji se ostvare naplatom od građana, pravnih i fizičkih lica. Manji dio prihoda se ostvari prodajom reciklažnog materijala. Kanton Sarajevo i Općina Ilijaš ne subvencioniraju rad KJKP "Rad".

Cijene usluga se formiraju na prijedlog KJKP "Rad" koji se dostavljaju Nadzornom odboru i Skupštini preduzeća na odobravanje i usvajanje. Cjenovnik se dostavlja neovisnom stručnom tijelu Vlade Kantona koje utvrđuje validnost kalkulacije i konačan prijedlog cijene komunalne usluge, a stvarnu cijenu komunalne usluge određuje i usvaja Vlada Kantona Sarajevo.

Vlada Kantona Sarajevo svojim zaključkom u 1996. godine odobrila je cjenovnik usluga prikupljanja, odvoza i deponovanja smeća za domaćinstva (Tabela 26) i privredu (Tabela 27). Cjenovnik svake godine za narednu godinu potpisuje i odobrava direktor preduzeća, a isti je usklađen sa odlukama Vlade KS iz 1996 i 1998 godine.

9.1 Tarifa za domaćinstva

Tabela 26 Cjenovnik usluga KJKP "Rad" - Domaćinstva

Kategorija - domaćinstva	Cijena
Redovan odvoz - stanovništvo	
• Usluge odvoza	0,0905 KM/m ² +PDV
• Odvoz kabastog smeća - mjesečno	1,06m KM/m ² + PDV
Deponovanje smeća	
• deponovanje šuta, zemlje i građevinskog materijala	15 KM+PDV
• deponovanje otpada koje dovoze treća lica	90 KM+PDV

9.2 Tarifa za privredni sektor

Tabela 27 Cjenovnik usluga KJKP "Rad" - Privredni sektor

Kategorija - privreda	Cijena
Redovan odvoz - privreda	
• poslovni prostori, ugostiteljske i trgovinske djelatnosti	1,2820 KM/m ² + PDV
• poslovni prostori ostalih djelatnosti	0,90 KM/m ² + PDV
• administrativni poslovi	0,20 KM/m ² + PDV
• poslovni prostori humanitarnih djelatnosti	0,10 KM/m ² + PDV
• kiosci - mjesečno	15,00 KM+ PDV
• ljetne bašte - mjesečno	20,00 KM + PDV

9.3 Stepen naplate

Stepen naplate u 2011. godini iz kategorije domaćinstva je iznosio 59%, za 2012. godinu 58%, na mjesečnom nivou je iznosio 48%. Stepennaplate od privrede je iznosio u 2011. godini 66%, a u 2012. godini 70%, na mjesečnom nivou iznos naplate je bio 58%.

Uvidom u informaciju dostavljenu od strane KJKP „Rad“ nije moguće tačno utvrditi prihode preduzeća koji se ostvaruju na području Općine Ilijaš. U izvještaju se navodi da je 3.727 domaćinstava obuhvaćeno komunalnom uslugom iz čega nije moguće zaključiti koliko je to ukupno kvadratnih metara sa kojim raspolažu ova domaćinstva. Do prihoda se došlo na sledeći način:

- 3.727 domaćinstava obavezan je da plati po 0,905 KM odvoz kabastog otpada što na godišnjem nivou iznosi 40.475,22 KM,
- 3.727 domaćinstava procjenjuje se da u prosjeku raspolaže sa 60 m² stambenog prostora, ukupna površina stambenog prostora iznosi 223.620 m² puta cijena 0,094 KM jeste 21.020.28 KM mjesečno na godinu to iznosi 252.243,36 KM,

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- 499 poslovnih subjekata uzeto je da u prosjeku raspolažu sa 70 m², što ukupno iznosi 34.930 m² poslovnog prostora puta cijena 1,282 KM iznosi 44.780,26 KM na mjesečnom nivou, godišnje je to 537.363,12 KM.

Iz izvještaja KJKP „Rad nije bilo moguće zaključiti koliko od 499 poslovnih subjekata su poslovni prostori ostalih djelatnosti, administrativnih poslova, poslovni prostori humanitarnih djelatnosti, kioska i ljetnih bašti. Bilans poslovnog uspjeha prikazan je u Tabeli 28.

Više puta KJKP „Rad“ je pokretalo inicijativu za povećanje cijene na 0,23 KM/ m², međutim prijedlog nije usvojen od strane Vlade KS. Kalkulaciju ekonomske cijene usluga u funkciji prikupljanja, odvoza i deponovanja otpada treba da obuhvati sve troškove nastale u ovom procesu (plate i naknade radnika, gorivo, održavanje sredstava rada, administrativne troškove itd.).

9.4 Bilans stanja

Tabela 28 Bilans poslovnog uspjeha

Prihodi	2012	2013
Naknade iz domaćinstva ekonomskog sektora	830.081,70	830.081,70
Prodaja recikliranog materijala	0,00	0,00
Drugi prihod	0,00	0,00
Ukupan prihod	830.081,70	830.081,70.
Rashodi		
Osoblje	337.168,00	337.168,00
Materijal i sredstva	110.400,00	110.400,00
Drugi troškovi	1.900,00	1.900,00
Vanjske usluga	132.977,00	132.977,00
Državne takse	23.305,00	23.365,00
Provizija	0,00	0,00
Amortizacija	206.365,00	206.365,00
Ukupno rashodi	812.115,00	812.115,00
OPERATIVNI REZULTAT	830.081,70	830.081,00.
FINANSIJSKI TROŠKOVI	812.115,00	812.115,00
REZULTAT	17.966,70	17.966,70

9.5 Analiza budžeta

U ovom poglavlju se analizira dosadašnje izdvajanje za: komunalnu infrastrukturu (u koju spada i infrastruktura za otpad), poslove upravljanja otpadom, finansijska zaduženja Općine po ovom pitanju (kredit), sredstva za programe podizanje javne svijesti u oblasti upravljanja otpadom .

U periodu od 2009 do 2012. godine u općinskom budžetu nisu planirana sredstva za razvoj komunalne infrastrukture koja bi bila u funkciji poboljšanja upravljanja otpadom ili prikupljanju, odvozu i zbrinjavanju komunalnog otpada. U navedenom periodu nisu bili

Plan upravljanja čvrstim otpadom

planirani ni grantovi za preduzeća koja se bave održavanjem infrastrukture za otpad prikaz Tabela 29.

Tabela 29. Realizirana sredstva iz općinskog budžeta na razvoju komunalne infrastrukture za period 2009-2013. godina

Godina	Ukupan budžet Općine KM	Ukupan iznos za kapitalna ulaganja KM	Ukupan iznos za održavanje komunalne infrastrukture KM	Ukupan iznos za održavanje infrastrukture za otpad KM
2009.	5.608.709,00	922365	380.295,00	0
2010.	6.178.448,00	1.224.406,00	336.711,00	0
2011.	6.679.418,00	1.865.711,00	459.804,00	0
2012.	6.460.696,00	1.448.494,00	640.197,00	0
2013.	8.552.670,00	2.491.202,00	1.293.144,00	

Tabela 30. Realizirana sredstva iz općinskog budžeta na tekućem održavanju javne higijene za period 2009-2013. Godina

Godina	Rashodi za usluge održavanja javnih zelenih površina KM	Usluge čišćenja ulica i parkova KM	Mjesec čistoće	Održavanje lokalne deponije KM	Deratizacija
2009.	0	0	0	0	0
2010.	0	0	0	0	0
2011.	0	0	0	0	0
2012.	0	0	0	0	0
2013.	0	0	0	0	0

Tabela 31. Sredstva dodijeljena za aktivnosti civilnog sektora na podizanju javne svijesti za period 2009-2013. godina

Godina	Ukupno tekući grantovi transferi (KM)	Grant sredstva za rad NVO (KM)	Grant sredstva za akcije na zaštiti okoliša
2009.	0	0	0
2010.	0	0	0
2011.	0	0	0
2012.	0	0	0
2013.	00	0	0

Tabela 32. Sredstva dodijeljena za aktivnosti civilnog sektora na podizanju javne svijesti u upravljanju otpadom za period 2009-2013. Godina

Godina	Ukupno tekući grantovi transferi (KM)	Grant sredstva za rad NVO (KM)	Grant sredstva za akcije na zaštiti životne sredine
2009.	0	0	0
2010.	0	0	0
2011.	0	0	0
2012.	0	0	0
2013.	0	0	0

9.6 Analiza i zaključci

Uvidom u informaciju dostavljenu od strane KJKP „Rad“ nije moguće tačno utvrditi prihode preduzeća koji se ostvaruju na području Općine Ilijaš. U izvještaju se navodi da je 3727 domaćinstava obuhvaćeno komunalnom uslugom iz čega nije moguće zaključiti koliko je to ukupno kvadratnih metara sa kojim raspolažu ova domaćinstva.

10 Informiranje javnosti

10.1 Informiranje građana o pruženim uslugama

Informisanje građana o pruženim uslugama vrši davalac komunalnih usluga prikupljanja komunalnog otpada KJKP "Rad". KJKP "Rad" u svojoj organizaciji nema posebnu službu za informisanje javnosti niti službenika koji je isključivo zadužen za ove poslove. Informacije se planiraju preko glasnogovornika koji građane informira o radu KJKP "Rad" putem elektronskih štampanih medija u formi saopćenja, apela izjava itd.

Građanima Općine Ilijaš dostupna je i kantonalna televizija TVSA i ostali printani i mediji, te web stranica KJKP "Rad" koja pruža informacije građanima o svom radu.

Građani mogu dojaviti probleme vezane za odlaganje otpada putem Eko telefona KJKP "Rad", te se informisati o svim uslugama Rada. Preko web stranice općine i šifre svakog korisnika koja se nalazi na računima koji se dostavljaju građani, građani mogu provjeravati stanje sa plaćanjem računa i eventualna dugovanja prema KJKP "Rad". Ovo je moguće napraviti koristeći sms poruku na mobilnom telefonu u koji se ukuca šifra korisnika.

Općina Ilijaš u okviru Služba za društvene djelatnosti ima službenicu za informisanje koja je zadužena za informisanje građana o svim pitanjima koja se odnose na rad Općine. Općina ima i svoju radio stanicu i web stranicu koja ima kapacitet da omogući kvalitetno prenošenje informacija građanima koji koriste Internet.

Informacije kao što su termini za odlaganje i prikupljanje kabastog otpada se u pisanoj formi dostavljaju služba za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove Općine Ilijaš, ova služba preko službe za opću upravu i lokalnu samoupravu odnosno koordinatora mjesnih zajednica obavještava predsjednike Savjeta mjesnih zajednica koji obavještavaju građane. Ova vrsta obavještenja kao i duge informacije koje se odnose na upravljanje otpadom se dostavljaju i Radio Ilijašu.

Služba za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove Općine Ilijaš, radi godišnju informaciju o stanju u stambeno – komunalnoj oblasti, obnovi stambenog fonda i komunalne infrastrukture na području Općine Ilijaš. Navedena informacija pored ostalog obrađuje i oblast Prikupljanja i odvoz komunalnog otpada i ista je preko web stranice dostupna građanima.

Kontakte sa građanima Općina ostvaruje putem mjesnih zajednica i njihovih predsjednika savjeta. U fazi formiranja općinskog budžeta za tekuću godinu, mjesne zajednice dostavljaju Službi za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove svoje pismene prijedloge Zborova građana za poboljšanjem života u zajednici, između ostalog poboljšanja komunalne infrastrukture. Uvidom u prijedloge mjesnih zajednica može se zaključiti da građani iskazuju

Plan upravljanja čvrstim otpadom

potrebu za dodatne kontejnere i uređenja kontejnerskih mjesta pisanih inicijativa nije bilo u pogledu postavljanja zelenih otoka.

10.2 Programi podizanja svijesti

U Strategiji održivog razvoja Općine Ilijaš, 2013-2017, u okviru programa Zaštita okoliša planiran je projekat Jačanje ekološke svijesti, realizacija ovog projekta predviđena je u periodu 2014 – 2017. godina. Projekat je u početnoj fazi, drugi projekat u okviru istog programa je Unapređenje i proširenje organizovanog prikupljanja kućnog otpada i sanacija divljih deponija.

Na području Općine je slabo razvijen nevladin sektor koji u svojim programskim aktivnostima ima za cilj razvijanje i podizanje javne svijesti iz oblasti zaštite životne sredine, iz navedenog razloga teško je i provesti Program podizanja javne svijesti koji bi bio usmjeren ka oblasti upravljanja otpadom. Ovom problemu se malo ili nikako nije posvećivala pažnja. Da bi se program realizovao neophodno je utemeljiti finansijsku podršku Općine Ilijaš koja bi bila usmjerena ka programskim aktivnostima nevladinih organizacija, te obezbijediti transparentan pristup javnim sredstvima, njihovoj raspodjeli, utrošku i kontroli.

10.3 Analiza i zaključci

Općina Ilijaš i KJKP "Rad" imaju adekvatne mehanizme putem kojih može plasirati informacije o uslugama koje pružaju građanima. Međutim ovi mehanizmi nisu dovoljno iskorišteni tako da malo doprinose podizanju javne svijesti u oblasti zaštite okoliša a samim time i u oblasti upravljanja otpadom.

Uglavnom do sada su plasirane informacije, koje se odnose na akcije odlaganja i prikupljanja kabastog otpada. Prenosnici ovih informacija su bili predsjednici Savjeta mjesnih zajednica.

Problemi sa odlaganjem otpada bi se mogli riješiti intenziviranjem komunikacije sa građanima, poput problema u pristupu razdvajanja otpada na mjestu nastanka samog otpada. Da bi se ovom problemu pristupilo na adekvatan način neophodno je izgraditi određenu infrastrukturu koja bi bila preduslov za stvaranje samoodgovornosti kod građana.

U proteklom periodu nisu provedeni projekti na podizanju javne svijesti, te je kod građana prisutno uvjerenje " bitno je otpad skloniti iz svog dvorišta, a nebitno gdje" . Građani prikupljanje i odvoz kućnog otpada shvataju kao da to mora neko raditi u ime njih a plaćanje komunalnih usluga kao dodatni namet na životni standard.

Edukaciju građana treba provoditi kroz projekte podizanja svijesti u saradnji sa nevladinim organizacijama i Savjetima mjesnih zajednica. KJKP "Rad" nema budžet za projekte podizanja javne svijesti. Općina kroz strateška i druga dokumenta predviđa finansijska sredstva za projekte podizanja javne svijesti ali nema organizacija koje imaju projekte i pokazuju interes u za implementaciji istih. Intenzivna kampanja na temu neadekvatnog odlaganja otpada, ili kampanje usmjerene na razdvajanje otpada na mjestu nastanka mogle bi uticati na svijest građana o stvaranju divljih deponija na području Općine.

11 Specifikacija problema

11.1 Institucionalni problemi

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Općina Ilijaš nije nadležna u skladu sa Zakon o komunalnoj djelatnosti (S.N. KS 31/04 i 21/05), Zakonom o komunalnoj čistoći ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 11/99) i Statutom Općine Ilijaš ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 20/09 (prečišćeni tekst), za organiziranje obavljanja komunalnih djelatnosti iz oblasti upravljanja otpadom, ali jeste za:

- planiranje upravljanja otpadom u okviru svojih nadležnosti,
- donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje, te izdavanje odobrenja za lociranje kontejnera na javnim površinama,
- upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture,
- određivanje lokacije za odlaganje građevinskog otpada i zemlje iz iskopa,
- učestvuje u procesu donošenja godišnjeg Operativnog plana rada KJKP „Rad“,
- izrađuje Plan zimskog čišćenja puteva na području Općine i obezbjeđuje njegovo provođenje
- izrađuje Plan ljetnjeg održavanja puteva na području Općine i obezbjeđuje njegovo provođenje, i
- edukaciju.

Općina Ilijaš ima Službu za prostorno uređenje i stambeno- komunalne poslove a u okviru ove službe je odsjek za stambeno komunalne poslove i komunalni inspektor, oni se u svom krugu djelovanja vrlo malo bave problematikom otpada. Odsjek za stambeno komunalne poslove trenutno nema šefa odsjeka. Viši referent iz stambeno komunalne oblasti i zaštitu okoliša nema jasno propisan referat koji se odnosi na oblast upravljanja otpadom.

Komunalni inspektor nema nadležnosti i ne djeluje u oblasti upravljanja otpadom. Nadležnost za kontrolu provedbe zakonskih odredbi iz oblasti upravljanja otpadom data inspeksijskim organima na kantonalnom i federalnom nivou.

Kontrolu u oblasti odlaganja i prikupljanja otpadom vrše komunalni redari KJKP „Rad“, koji utvrđuju identitet lica koje vrše radnje suprotne zakonskim odredbama, sačinjavaju zapisnike i prosleđuju ih Kantonalnoj upravi za inspeksijske poslove.

11.2 Pravni problemi

Zakonskim i drugim važećim propisima na nivou BiH i FBiH koji reguliraju upravljanje komunalnim i ostalim vrstama otpada obuhvaćeni su svi pogoni i postrojenja iz federalnog i kantonalnog pravilnika o pogonima i postrojenjima koji mogu biti pušteni u rad samo ako imaju okolišnu dozvolu i zdravstvene, farmaceutske i fitofarmaceutске ustanove, kojima je propisana obaveza izrade Plana upravljanja otpadom, u skladu sa načelima propisanim Zakonom o upravljanju otpadom, (S.N. FBiH 33/03,72/09). Proizvođači otpada su dužni pripremiti Plan upravljanja otpadom, razdvojiti i odvojeno skladištiti otpad na mjestu nastanka, te sklopiti odgovarajući ugovor ili sporazum sa ovlaštenim operaterom koji će preuzeti daljnu brigu o otpadu.

Pravilnik i vezani Zakon o upravljanju otpadom nije regulisao način upravljanja otpadom kod obavljanja djelatnosti malih obrtnika, proizvođači specijalnih vrsta otpada kao što su foto laboratorije, hemijske čistionice, autolakireri, benzinske stanice, sa spremnicima manjeg kapaciteta, mesnice i sl., koji ne podliježu procesu izdavanja okolišne dozvole niti se od njih zahtjeva da imaju pripremljen plan upravljanja otpadom. Da bi se prevazišao ovaj problem potrebno je:

1. Izvršiti dppunu člana 13. Zakonom o upravljanju otpadom, (S.N. FBiH 33/03,72/09) na način da će se provedbenim propisom uredit izdavanje saglasnosti za upravljanje

Plan upravljanja čvrstim otpadom

- otpadom za aktivnosti male privrede i obrtnike te na taj način stvoriti obaveza i za male proizvođače otpada da upravljanju otpadom u skladu sa načelima zaštite okoliša.
2. Izvršiti dopunu Pravilnik o izdavanju dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanja otpadom (S.N. FBiH 09/05) koji definira kategorije djelatnosti za koje ova saglasnost nije potrebna.
 3. Donjeti Zakon o hemikalijama na nivou FBiH koji bi trebao regulisati obaveze svih lica koji proizvode, uvoze, distribuiraju ili koriste hemikalije pojedinačno ili u smjesi pri obavljanju svoje industrijske ili profesionalne djelatnosti.
 4. Na osnovu Zakon o hemikalijama na nivou FBiH o posebnim uvjetima koji moraju ispunjavati pravne osobe koje se bave proizvodnjom, prometom ili korištenjem opasnih hemikalija i kojim treba propisati uvjete koje pravne i fizičke osobe moraju ispunjavati u pogledu tehničkih, sanitarno tehničkih i higijenskih uvjeta, odgovarajućih zaštitnih sredstava za radnike koji rade sa opasnim hemikalijama, te odgovarajuću opremu za rad s opasnim hemikalijama.
 5. Na osnovu Zakonom o upravljanju otpadom, (S.N. FBiH 33/03,72/09) donjeti Pravilnik o upravljanju animalnim otpadom kojim je potrebno propisati obavezu svim proizvođačima animalnog otpada da izrade plan upravljanja otpadom i sklope ugovor sa ovlaštenim operaterom za njegovo prikupljanje.

Općina može uputiti inicijativu prema kantonalnom i dalje prema federalnom ministarstvu za donošenje legislative kako je gore navedeno, te izraditi tehnička uputstva za male proizvođače otpada i način na koji treba upravljati svojim otpadom.

Na nivou Kantona Sarajevo trenutno se regulira oblast upravljanja komunalnim otpadom. U toku su aktivnosti na donošenju zakona o komunalnom otpadu. Uvidom u nacrt zakona utvrđene su određeni nedostaci po pitanju neusaglašenosti sa propisima višeg reda. Ukoliko se sveobuhvatno regulirati pitanje upravljanja otpadom, a ne samo komunalnim otpadom potrebno je:

- Zakon preimenovati u Zakon o upravljanju otpadom;
- Uskladiti Nacrt Zakona o čistoći i upravljanju komunalnim otpadom sa Zakonom o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (S.G. BiH 48/10, 75/06, 44/07, 06/06). U dijelu koji se odnosi na definiranje javnih saobraćajnih površina kako bi se izbjeglo postavljanje posuda na trotoare, pješačke staze i kolovozi;
- Predvidjeti mogućnosti za različite načine organizacije prikupljanja (u hajfišima, kantama i kesama) odvoza i naplate usluge.

Statut Općine Ilijaš nije usaglašen sa kantonalnim i federalnim propisima po pitanju upravljanja otpadom. Potrebno je izvršiti korekcije u dijelu koji se odnosi na nadležnosti u oblasti obavljanja komunalnih usluga i dopuniti Statut sa nadležnostima koje općina ima u oblasti upravljanja čvrstim otpadom uključujući planiranje upravljanja otpadom i edukaciju građana.

Kada je riječ o planskim i strateškim dokumentima, mali broj mjera iz Federalne strategije upravljanja otpadom je moguće realizirati na nivou Općine Ilijaš zbog nedostatka nadležnosti. Moguće projekte koji će doprinijeti postizanju cilja uklanjanja divljih deponija, te stvaranja uvjeta za pružanje kvalitetnih usluga i uvođenje sistema selektivnog prikupljanja otpada ulaganjem u komunalnu infrastrukturu.

Problem predstavlja i činjenica da prostorna planska dokumentacija ne tretira razmještaj infrastrukture za odlaganje otpada što predstavlja probleme u procesu izdavanja dozvola.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Ovaj problem je potrebno prevazići izdavanjem privremenih dozvola ili korjenitim rješenjem problema kroz službu za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove koja treba da insistira na uvažavanju ove problematike kod izrade regulacionih planova.

11.3 Infrastrukturni problemi

KJKP „Rad“ je najvećim dijelom adekvatno opremljen za obavljanje djelatnosti prikupljanja i odvoza komunalnog otpada. Međutim situacija na trenu koja je promjenljiva u skladu sa radnjama koje čine građani i koje su u suprotnosti sa Zakonom o komunalnoj čistoći, zahtjeva prilagodbu u smislu stalnog dopunjavanja kapaciteta za prikupljanje otpada.

Naime, na više lokacija postoje potrebe za dopunjavanjem broja raspoloživih kontejnera ali su mjesta na kojima se nalaze i sadašnji kontejneri neprikladna i neuređena te u većem broju slučajeva nema mjesta zadodatne kontejnere.

Neplanski izgrađena naselja bez javnih površina i uskim putevima te postavljenim ogradama uz puteve onemogućavaju planiranje i uređenje lokacija za nove kontejnere.

Svi trenutni problemi bi bili prevaziđeni uvođenjem novog sistema prikupljanja i odvoza otpada. Postepeno uklanjanje kontejnera sa saobraćajnica navelo bi građane i privrednike na razmišljanje o svom otpadu.

11.4 Financijski problemi

Za trenutnu cijenu komunalne usluge ne može se tvrditi da je ekonomska niti da nije ali je evidentno da se malo ulaže u opremu koja će omogućiti bolji kvalitet usluge građanima, posebno kada se radi o opremi za prikupljanje komunalnog otpada. O prikupljanju selektivnog otpada još niko i ne razmišlja a problem je i sa opremom za odvoz iz padinskih i dijelova i uskih ulica.

Općina do sada nije imala sredstva namijenjena za unapređenje komunalne infrastrukture, te grantove za mjesne zajednice i NVO. Razlog ovakvom stanju je u tome što se niko nije ozbiljno bavio ovom oblašću. Mjesne zajednice su uglavnom imale zahtjeve u formi dodatnih kontejnera ali za njihovo postavljanje nisu imali određene lokacije što je u velikoj mjeri onemogućavalo proširenje usluge prikupljanja i odvoza otpada. Mjesne zajednice u postupku izrade i utvrđivanje budžeta za narednu godinu nisu iskazivali potrebu za komunalnu infrastrukturu namijenjenu prikupljanju otpada.

11.5 Javna svijest

Postojeći mehanizmi komunikacije koji se nalaze u Općini i KJKP „Rad“ su nedovoljno iskorišteni u pravcu rješavanja problema iz oblasti upravljanja čvrstim otpadom koji se javljaju na terenu.

Raspoloživa finansijska sredstva u budžetu Općine i KJKP „Rad“ onemogućavaju realizaciju projekata podizanja javne svijesti, ali ostaje mogućnost učestvovanja u projektima gdje se iskaže potreba od strane implementatora.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Općina ima predviđena sredstva za rad nevladinih organizacija ali se nevladine organizacije koje primaju sredstva iz općinskog budžeta ne bave projektima koji imaju za cilj podizanje svijesti u upravljanju otpadom.

Sistem prikupljanja i odvoza komunalnog otpada isti je već petnaest godina iz navedenog razloga građani bi željeli vidjeti i nešto novo u ovoj oblasti.

Problem posebne vrste je niska svijest građana o potrebi plaćanja izvršenih komunalnih usluga u oblasti prikupljanja i odvoza otpada.

12 Ciljevi upravljanja otpadom za planski period

Analizirajući trenutno utvrđeno stanje po pitanju upravljanja otpadom na teritoriji Općine Ilijaš i Kantona Sarajevo, stekli su se uslovi za određivanje adekvatnih ciljeva i mjera koje će dovesti do poboljšanja u odnosu na trenutno situaciju. Poboljšanje sistema upravljanja otpadom ograničena su nadležnostima Općine. Općina može biti nositelj aktivnosti na poboljšanju trenutnog načina prikupljanja komunalnog otpada, uvođenju sistema odvojenog prikupljanja otpada, uklanjanju divljih deponija, te edukaciji građana i privrednika. KJKP „Rad“ kao nosilac aktivnosti na upravljanju otpadom u Kantonu Sarajevo i KJKP „Rad“ kao nosilac dijela aktivnosti na upravljanju otpada koje se odnose na sakupljanje otpada sa javnih zelenih površina na području Općine Ilijaš, sve navedene aktivnosti moraju provoditi u uskoj zajedničkoj saradnji. Paralelno sa aktivnostima u nadležnosti općina potrebno je jačanje saradnje sa nadležnim organima na višim nivoima vlasti, uočavanje problema i traženje zajedničkih rješenja. Angažovaniji odnos Službe za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijaš prema ovoj problematici je osnovni preduvjet za jačanje saradnje u ovoj oblasti.

Strateški i operativni ciljevi upravljanja otpadom za planski period su dati u Tabeli 32.

Tabela 33. Strateški i operativni ciljevi upravljanja otpadom za planski period

Cilj	Opis cilja
SC 1	Unaprijediti sistem za prikupljanje i odvoz otpada sa teritorije Općine Ilijaš
OC 1.1	Stvoriti uslove za sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava
OC 1.1	Proširiti usluge organizovanog prikupljanja komunalnog otpada sa sadašnjih 59% domaćinstava na 90% domaćinstava do 2019 godine na teritoriji Općini Ilijaš
SC 2	Unaprijediti sistem za iskorištavanje otpada
OC 2.1	Stvoriti uslove za iskorištavanje zelenog biorazgradivog otpada
OC 2.2	Stvoriti uslove za odvojeno prikupljanje otpada
SC 3	Unaprijediti sistem za tretman otpada
OC 3.1	Izraditi Projekat sanacije stare Općinske deponije u Lješevu
OC 3.2	Ukloniti divlje deponije i sanirati područja na kojem su se nalazile
OC 3.3	Uspostaviti aktivnu saradnju sa općinama Regije-7 i općinama u Kantonu Sarajevo u realizaciji zajedničkih Projekata
SC 4	Podići javnu svijest u upravljanju otpadom

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Cilj	Opis cilja
OC 4.1	Provoditi projekte podizanja javne svijesti
OC 4.2	Jačati komunikaciju sa građanima

*SC: strateški cilj; OC: operativni cilj

13 Program mjera (akcioni plan)

U nastavku se daje Akcioni plan koji se sastoji od mjera i aktivnosti koje je potrebno poduzeti kako se dostigli gore naznačeni ciljevi. Akcioni plan sadrži set aktivnosti koji se odnose na slijedeće mjere:

- mjere za unapređenje sistema za sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava i proširenje usluga,
- mjere za unapređenje sistema za korištenje komponenti iz komunalnog otpada i smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu i međuopćinska suradnja-transfer stanice,
- mjere za unapređenje sistema za sanacije općinskih deponija, sanacije divljih deponija i međuopćinska suradnja,
- mjere za unapređenje sistema za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom.

Neke od predviđenih mjera podrazumijevaju usku saradnju Općine sa KJKP "Rad", drugim ovlaštenim operaterima u oblasti upravljanja otpadom, nadležnim kantonalnim ministarstvom Kantona Sarajevo i općinama u sastavu Regije br. 7. Za implementaciju određenih projekata je potrebno jačati kapacitete općinskih službi i mjesnih zajednica za pisanje projektnih prijedloga i povlačenje grant sredstava za mjesne zajednice namijenjene projektima iz oblasti komunalne infrastrukture.

13.1 Program mjera za unaprjeđenje sistema za prikupljanje i odvoz otpada

(Program sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava, Program proširenja usluga)

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
Program sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava					
1.	Izraditi Projekat Postavljanje posuda za odlaganje neupotrebljenih lijekova i lijekova kojima je isteklo rok upotrebe Faza I Određivanje mjesta u sklopu domova zdravlja i apoteka Faza II Nabavka instaliranje posuda na određena mjesta unutar objekata	2016	Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša	10.000,00 KM	Kantonalni budžet
2.	Izraditi Projekat Postavljanje posuda za prikupljanje starih baterija Faza I Određivanje mjesta u sklopu trgovina koje vrše prodaju baterija	2017	Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša	10.000,00 KM	Kantonalni budžet

Plan upravljanja čvrstim otpadom

	Faza II Nabavka i instaliranje posuda na određena mjesta unutar tržnih objekata				
Program proširenja usluga					
1.	Izraditi općinski plan upravljanja otpadom i odluka kojim se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom	2014	Kantona Sarajevo	10.000 KM	Općinski budžet
2.	Izraditi Projekat proširenja broja stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanja komunalnog otpada za svaku mjesnu zajednicu u Općini Ilijaš sa procjenom sredstava	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijašu saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i KJKP "Rad" Savjeti MZ	9.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
2.1.	Izvršiti anketu građana o trenutnom stanju usluge prikupljanja, načinu odlaganja i odvoza otpada	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine, KJKP "Rad", Savjeti MZ	1.500,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
2.2	Izvršiti anketu pravnih i fizičkih lica o trenutnom stanju usluge prikupljanja, načinu odlaganja i odvoza otpada	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine, KJKP "Rad", Savjeti MZ	1.500,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
2.3.	Izvršiti analizu domaćinstava i pravnih subjekata koja su evidentirana za naplatu i domaćinstava i pravnih subjekata koja nisu obuhvaćena naplatom a fizički su obuhvaćena prikupljanjem i odvozom otpada	2014	KJKP "Rad"	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
2.4.	Izraditi plan i šemu odvoza otpada sa mjesta za prikupljanje kućnog otpada	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine,	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"

Plan upravljanja čvrstim otpadom

			KJKP "Rad", Savjeti MZ		
2.5.	Izvršiti razmještanje kontejnera za mješani otpad (postavljanje) jedan kontejnera na 9 (devet) domaćinstava	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine, KJKP "Rad", Savjeti MZ	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
2.6.	Utvrditi broj potrebnih posuda i broj novih lokacija za smještaj posuda za mješani otpad	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine, KJKP "Rad", Savjeti MZ	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
3.	Izrada Projekta prikupljanja kućnog otpada po sistemu "od vrata do vrata" u domaćinstvima na području Općini Ilijaš	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijaš u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	2.000.00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad"
4.	Nabavka vozila za prikupljanje reciklažnog otpada sa zelenih otoka	2014	Općina Ilijaš	152..706,00 KM	Donator- SIDA
5.	Realizacija Projekta prikupljanja mješanog otpada po sistemu "od vrata do vrata" u domaćinstvima na području Općini Ilijaš Nabavka 5100 kanti 120 l (godišnje 1020) posuda za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa sivim poklopcem)	2015-2018	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijaš u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i KJKP "Rad" Domaćinstva	258.152,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
5.1.	Nabavka 1020 kanti od 80l ili 120 l za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa sivim poklopcem)	2015	KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
5.2.	Nabavka 1020 kanti od 80l ili 120 l za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa	2016	KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva

Plan upravljanja čvrstim otpadom

	sivim poklopcem)				
5.3.	Nabavka 1020 kanti od 80l ili 120 l za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa sivim poklopcem)	2017	KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
5.4.	Nabavka 1020 kanti od 80l ili 120 l za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa sivim poklopcem)	2018	KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
5.5.	Nabavka 1020 kanti od 80l ili 120 l za mješani otpad, (siva posuda ili posuda sa sivim poklopcem)	2019	KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva

13.2 Program mjera za unaprjeđenje sistema za iskorištavanje otpada

(Program za korištenje komponenti iz komunalnog otpada i Program za smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu, međuopćinska suradnja-transfer stanice)

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
Program za korištenje komponenti iz komunalnog otpada					
1.	Donjeti odluku O selektivnom prikupljanju otpada na području Općine Ilijaš	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove i Općinsko vijeće Općine Ilijaš	100,00 KM	Općinski budžet
2.	Izraditi Projekat izgradnje zelenih otoka u mjesnim zajednicama za prikupljanje otpada za reciklažu	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijaš KJKP "Rad" Donator MZ	1.500,00 KM	Općinski budžet
3.	Izgraditi zelene otoke u mjesnim zajednicama za prikupljanje otpada za reciklažu	2014-2016	Općina Ilijaš	58.995,00 KM	Općinski budžet
3.1.	Faza I izgraditi 20 zelenih otoka na lokacijama mjesnih zajednica u jugozapadnom djelu Općine Ilijaš	2014	Općina Ilijaš	39.330,00 KM	Općina Ilijaš
3.2.	Opremanje zelenih otoka sa	2014	Općina Ilijaš	61.175,40 KM	Donator - SIDA

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
	namjenskim kontejnerima 1,1m ³ F I				
3.3.	Faza II izgraditi 10 zelenih otoka na lokacijama mjesnih zajednica u istočnom djelu Općine Ilijaš	2016	Općina Ilijaš	19.665,00 KM	Općina Ilijaš
3.4.	Opremanje zelenih otoka sa namjenskim kontejnerima 1,1m ³ F II	2016	Općina Ilijaš	30587,70 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Donator
4.	Izrada Projekat odvojenog prikupljanja otpada u javnoj administraciji	2015	Služba za zajedničke poslove Općine Ilijaš	200,00 KM	Općinski budžet
4.1.	Izrada Upustva za smanjenje i odvojeno prikupljanje otpada u javnoj administraciji i usvajanje Upustva na Općinskom vijeću	2015	Služba za zajedničke poslove Općine Ilijaš	200,00 KM	Općinski budžet
4.2.	Nabavka i podjela kartonskih kutija za odvojeno odlaganje otpada u prostorijama javne administracije i sklapanje ugovora ovlaštenim operaterima za preuzimanje otpada	2015	Služba za zajedničke poslove Općine Ilijaš	200,00 KM	Općinski budžet
5.	Izgradnja reciklažnog dvorišta	2015-2018		515.500,00 KM	
5.1.	Izbor i namjena lokacija za Reciklažno dvorište	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Ilijaš u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo KJKP "Rad"	500,00 KM	Općinski budžet
5.2.	Izrada idejnog rješenja i glavnog projekta	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općine Operater	15.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
5.3.	Dobivanje dozvole, uređenje lokacije i izgradnju potrebnih objekata	2016	Služba za prostorno uređenje i stambeno	200.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
			komunalne poslove Općine Operater		Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
5.4.	Nabavka potrebnih mašina i njihovo instaliranje	2017	Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo Operater	300.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
Program za smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu					
1.	Dvorišno kompostiranje			32.000,00 KM	
1.1.	Izraditi Projekat dvorišnog kompostiranja	2015	Služba za privredu, finansije i investicije	1.000,00 KM	Općinski budžet
1.2.	Identifikacija MZ i domaćinstava za učešće u pilot projektu	2016	Služba za privredu, finansije i investicije	1.000,00 KM	Općinski budžet
1.3.	Nabavka 100 dvorišnih kompostera i podjela domaćinstvima	2017	Služba za privredu, finansije i investicije	10.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Domaćinstva
1.4.	Nabavka 100 dvorišnih kompostera i podjela domaćinstvima	2017	Služba za privredu, finansije i investicije	10.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Domaćinstva
1.5.	Nabavka 100 dvorišnih kompostera i podjela domaćinstvima	2018	Služba za privredu, finansije i investicije	10.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Domaćinstva
2	Izrada Projekta prikupljanja ambalažnog otpada u domaćinstvima na području Općini Ilijaš	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš KJKP "Rad"	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Domaćinstva Budžet KJKP "Rad"
2.1.	Nabavka 1020 posuda (kesa) za ambalažni otpad, (plava posuda ili posuda sa plavim poklopcem za pair i karton, žuta posuda za plastiku i metal)	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
2.2.	Nabavka 1020 posuda (kesa) za ambalažni otpad, (plava posuda ili posuda sa plavim poklopcem za pair i karton, žuta posuda za plastiku i	2016	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
	metal)		Ilijaš KJKP "Rad" Domaćinstva		
2.3.	Nabavka 1020 posuda (kesa) za ambalažni otpad, (plava posuda ili posuda sa plavim poklopcem za pair i karton, žuta posuda za plastiku i metal)	2017	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
2.4.	Nabavka 1020 posuda (kesa) za ambalažni otpad, (plava posuda ili posuda sa plavim poklopcem za pair i karton, žuta posuda za plastiku i metal)	2018	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
	Nabavka 1020 posuda (kesa) za ambalažni otpad, (plava posuda ili posuda sa plavim poklopcem za pair i karton, žuta posuda za plastiku i metal)	2019	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš KJKP "Rad" Domaćinstva	57.120,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Budžet KJKP "Rad" Domaćinstva
3.	Izgradnja Pogona za kompostiranje	2015-2018	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	386.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
3.1.	Izbor i namjena lokacija za Pogon za kompostiranje	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	1.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
3.2.	Izrada idejnog rješenja i glavnog projekta	2014	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	15.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
3.3.	Dobivanje dozvole za gradnje, uređenje lokacije	2015	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	70.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
3.4.	Uređenje lokacije i izgradnja objekata prema glavnom projektu	2016	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	100.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
3.5.	Nabavka potrebnih mašina i njihovo instaliranje	2017	Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš Operater	200.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
Međuopćinska suradnja-transfer stanice					
1.	Sklopiti međuopćinske ugovore o zajedničkom osnivanju i korištenju budućeg RCUO i/ili CUO	2014-2018	Općina Ilijaš		Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
2.	Izraditi plan upoznavanja javnosti s planiranim aktivnostima gradnje RCUO/CUO – ciljano informiranje	2014-2018	Općina Ilijaš		Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
3.	Izgradnja reciklažnog dvorišta	2014-2018	Općina Ilijaš		Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
4.	Izgradnja Pogona za kompostiranje	2014-2018	Općina Ilijaš		Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
					nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater
5.	Izgradnja Pogona za preradu, odvajanje sekundarnih sirovina i reciklažu	2014-2018	Općina Ilijaš		Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša Operater

13.3 Program mjera za unaprjeđenje sistema za tretman otpada

(Program sanacije općinskih deponija, Program sanacije divljih deponija, Međuopćinska suradnja)

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
Program sanacije općinskih deponija					
1.	Sanacija stare lokalne deponije Do, u mjesnoj zajednici Lješevo	2015-2018	Općina Ilijaš, u saradnji Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša	130.000,00 KM	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Općina Ilijaš,
1.2.	Izrada Projekat sanacije stare lokalne deponije Do, u mjesnoj zajednici Lješevo	2015	Općina Ilijaš, u saradnji Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša	30.000,00 KM	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Općina Ilijaš,
2.3.	Realizacija Projekat sanacije stare lokalne deponije Do, u mjesnoj zajednici Lješevo	2018	Općina Ilijaš, u saradnji Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša	100.000,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
Program sanacije divljih deponija,					
1.	Izraditi Projekat uklanjanja i sanacije lokacija divljih deponija u mjesnim zajednicama na području Općine Ilijaš sa procjenom sredstava	2014-2017	Općina Ilijaš u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	11.500,00 KM	Općinski budžet Kantonalni budžet
2.	Uklanjanje divljih deponija	2014-2019		80.000,00 KM	
2.1.	Ilijaš Stari, Lješevo, Ljubnići, Vratuša,	2014	Služba za prostorno	10.000,00 KM	Općinski budžet

Plan upravljanja čvrstim otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
2.2.	Kadarići -1, Kadarići- 2, D. Vogošća, D. Luka,	2015	uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	10.000,00 KM	Kantonalni budžet Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
2.3.	D. Karaula, D. Bioča, Berovići, Mrakovo,	2016		15.000,00 KM	
2.4.	Čifluk, Salkanov Han, Drinčići, Solakovići,	2017		15.000,00 KM	
2.5.	Dragoradi,Vladajevići, Srednje, Udrabi,	2018		15.000,00 KM	
2.6.	Obala, Vrutci, G. Ivančići,	2019		15.000,00 KM	
	Međuopćinska suradnja				
1.	Izrada zajedničkih projekata uklanjanja divljih deponija i sniranje područja na kojima se nalaze		Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš	10.000,00 KM	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Općina Ilijaš, Fondovi
2.	Apliciranje zajedničkih projekata uklanjanja divljih deponija i sniranje područja na kojima se nalaze prema dostupnim fondovima		Služba za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove Općina Ilijaš	20.000,00 KM	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Općina Ilijaš, Fondovi

13.4 Program mjera za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom

R. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva	Izvor sredstava
1.	Edukacija građana			27.000,00 KM	
1.1.	Kampanja prema građanima preko MZ i škola o značaju i načinu korištenja zelenih otoka	2014	Općina Ilijaš KJKP „Rad“ NVO	5.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S Federalni fond za okoliš
1.2.	Edukacija građana o značaju selektivnog prikupljanju otpada na području Općine Ilijaš	2015	Općina Ilijaš KJKP „Rad“ NVO	5.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S KJKP „Rad“ Federalni fond za okoliš Dostupni EU fondovi Ostale domaće i međunarodne nevladine organizacije u oblasti zaštite okoliša
1.3.	Edukacija domaćinstava o značaju prikupljanja ambalažnog otpad	2016	Općina Ilijaš KJKP „Rad“ NVO	5.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S Federalni fond za okoliš
1.4.	Edukacija domaćinstava u dvorišnom kompostiranju	2017	Općina Ilijaš KJKP „Rad“	6.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog

Plan upravljanja čvrstim otpadom

			NVO		uređenja i zaštite okoliša K S Federalni fond za okoliš
1.5.	Implementirati javnu kampanju za podizanje svijesti o načinima postupanja sa otpadom, promocija integralnog sustava upravljanja otpadom	2018	Općina Ilijaš Osnovne škole MZ, NVO	3.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S
1.4.	Implementirati javnu kampanju za podizanje svijesti o posljedicama neadekvatnog odlaganja otpada na okoliš i ljudsko zdravlje	2019	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S MZ, NVO	3.000,00 KM	Općina Ilijaš Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša K S

14 Planirana sredstva za realizaciju aktivnosti

Tabela 34. Procjena sredstva za realizaciju plana upravljanja otpadom za period 2014-2019 godina

Budžetska stavka	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Program mjera za unaprjeđenje sistema za prikupljanje i odvoz otpada						
Program sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava						
Izraditi Projekat „Postavljanje posuda za odlaganje neupotrijebljenih lijekova i lijekova kojima je istekao rok upotrebe“ Faza I Određivanje mjesta u sklopu domova zdravlja i apoteka Faza II Nabavka instaliranje posuda na određena mjesta unutar objekata			10.000, 00			
Izraditi Projekat „Postavljanje posuda za prikupljanje starih baterija“ Faza I Određivanje mjesta u sklopu trgovina koje vrše prodaju baterija Faza II Nabavka i instaliranje posuda na određena mjesta unutar tržišnih objekata			10.000, 00			
Program proširenja usluga						
Izraditi općinski plan upravljanja otpadom i odluke kojim se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim	10.000,00					

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Budžetska stavka	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019
planom						
Izraditi „Projekat proširenja broja stanovnika (domaćinstava) obuhvaćenim organizovanim prikupljanja komunalnog otpada za svaku mjesnu zajednicu u Općini Ilijaš sa procjenom sredstava“	9.000,00					
Izrada Projekat prikupljanja miješanog otpada po sistemu "od vrata do vrata" u domaćinstvima na području Općini Ilijaš		2.000,00				
Nabavka vozila za prikupljanje reciklažnog otpada sa zelenih otoka	152.706,00					
Realizacija Projekta prikupljanja mješanog otpada po sistemu "od vrata do vrata" u domaćinstvima na području Općini Ilijaš		57.120,00	57.120,00	57.120,00	57.120,00	57.120,00
Program mjera za unaprjeđenje sistema za iskorištavanje otpada						
Program za korištenje komponenti iz komunalnog otpada						
Donošenje Odluke o selektivnom prikupljanju otpada na području Općine Ilijaš	100,00					
Izraditi i realizovati Projekat izgradnje zelenih otoka u mjesnim zajednicama za prikupljanje otpada za reciklažu	1.500,00					
Izgraditi zelene otoke u mjesnim zajednicama za prikupljanje otpada za reciklažu	39.330,00		19.665,00			
Opremanje zelenih otoka sa namjenskim kontejnerima 1,1m³	61.175,40		30.587,70			
Izrada i realizacija Projekat odvojenog prikupljanja otpada u javnoj administraciji		600,00				
Izgradnja reciklažnog dvorišta	500,00	15.000,00	125.000,00	125.000,00	125.000,00	125.000,00
Program za smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu						
Dvorišno kompostiranje	1.000,00	1.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
Izrada i realizacija Projekta prikupljanja ambalažnog otpada u domaćinstvima na	1.000,00	57.120,00	57.120,00	57.120,00	57.120,00	57.120,00

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Budžetska stavka	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019
području Općini Ilijaš						
Izgradnja Pogona za kompostiranje	1.000,00	85.000,00	50.000,00	100.000,00	50.000,00	100.000,00
Program mjera za unaprjeđenje sistema za tretman otpada						
Izrada Projekat sanacije stare lokalne deponije Do, u mjesnoj zajednici Lješevo		30.000,00				
Realizacija Projekat sanacije stare lokalne deponije Do, u mjesnoj zajednici Lješevo					100.000,00	
Izraditi Projekat uklanjanja isanacije lokacija divljih deponija u mjesnim zajednicama na području Općine Ilijaš sa procjenom sredstava	2.000,00	2.500,00	2.500,00	2.500,00	2.000,00	
Uklanjanje divljih deponija	10.000,00	10.000,00	15.000,00	15.000,00	15.000,00	30.000,00
Program mjera za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom						
Edukacija građana	5.000,00	5.000,00	5.000,00	6.000,00	3.000,00	3.000,00
UKUPNO	292.811,40	180.340,00	371.992,70	372.740,00	419.240,00	382.240,00

15 Analiza rizika

Analiza rizika koja je bazirana na SWOT analizi snaga, slabosti, prijetnji i mogućnosti za uspješno upravljanje otpadom u Općini Ilijaš je prikazana u Tabeli 34.

Tabela 35. SWOT analiza sistema upravljanja otpadom u Općini Ilijaš

Snage	Slabosti
- Općina ima nadležnosti za planiranje u oblasti upravljanja otpadom. - Općina ima zemljišne resurse. 72% kontejnera nije za upotrebu. - Općina je 59% pokrivena uslugama prikupljanja i odvoza otpada - Komunalna infrastruktura za odlaganje otpada nije ucrтана u prostorno-plansku dokumentaciju. - Ograničene mogućnosti za smještaj infrastrukture za prikupljanje otpada. - Poboljšanje obrazovne strukture stanovništva.	- Općina nema službenika koji ima referat upravljanja otpadom. - Komunalna infrastruktura za odlaganje otpada nije ucrтана u prostorno-plansku dokumentaciju. - Nepostojanje infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada. - Ograničene mogućnosti za smještaj infrastrukture za prikupljanje otpada i prilaz vozila za prikupljanje otpada. - Nedovoljna saradnja između Općine i KJKP „Rad“. - Nedovoljna komunikacija između Općine i KJKP „Rad“ sa građanima po pitanju upravljanja otpadom. - Nedostatak saradnje sa susjednim općinama i nadležnim kantonalnim ministarstvom i inspekcijom u oblasti upravljanja otpadom - Nedostatak propisa na višim nivoima vlasti koji regulišu upravljanje specijalnim otpadom. Način upravljanja otpadom u malim obrtima koji proizvode specijalni otpad također nije reguliran zakonom. - NVO sektor na teritoriji Općine je slabo razvijen što predstavlja problem u podizanju svijesti u UO. - Budžet općine ne omogućava finansiranje

Plan upravljanja čvrstim otpadom

	projekata iz oblasti komunalne infrastrukture i projekata podizanja javne svijesti
Mogućnosti	Prijetnje/Rizici
• Uključivanje osnovnih i srednje škole u podizanju svijesti u UO. • Kreiranje i emitovanje radio emisija o UO, te podizanju svijesti građana. • Potencijal mjesnih zajednica za direktnu komunikaciju sa građanima, prikupljanje informacija o zadovoljstvu pruženom uslugom i potrebama za komunalnom infrastrukturom, kao i podizanje svijesti građana. • Izgradnja određenog broj zelenih otoka, čime bi se građani uvjerili u odlučnost lokalne zajednice da oblast upravljanja otpadom podigne na viši nivo. • Značajan broj operatera ovlaštenih za prikupljanje specijalnog i reciklažnog otpada na teritoriji Kantona Sarajevo. • Poticajna regulativa za rad nevladinog sektora	• Nedonošenje Zakona o upravljanju otpadom na nivou Kantona. • Nedonošenje odluke općinske Odluke o selektivnom prikupljanju otpada. • Nedostatak finansijskih sredstava iz drugih izvora • Regulacioni planovi i druga prostorno-planska dokumentacija ne tretira aspekt razmještanja komunalne infrastrukture što onemogućava odabir lokacija i izdavanja dozvola za iste. • Svaka promjena u rasporedu i načinu prikupljanja otpada koju bi Općina planirala provodljiva je samo uz saglasnost KJKP „Rad“ • Tarifna politika nije poticajna za reciklažu. Obračun po m² je destimulativan. • Kaznena politika je u nadležnosti kantona. Komunalni redari nisu nadležni za kažnjavanje prekršaja.

Urađena SWOT analiza je identifikovala grupu "Slabosti" kada je u pitanju upravljanje čvrstim otpadom u općini Ilijaš koje je implementacijom aktivnosti iz ovog Općinskog plana upravljanja otpadom moguće pretvoriti u snage.

U SWOT analizi je identifikovno nepostojanje službenika koji ima referat upravljanja otpadom to je identifikovano kao "Slabosti", ignoriranje ove činjenice i zadržavanje "statusa quo" bi predstavljalo jedan od najvećih rizika za implementaciju ovog Općinskog plana upravljanja otpadom (OPUO). Za uspješno provođenje ovog plana neophodno je zadužiti jednu osobu iz Službe za prostorno uređenje i stambeno komunalne poslove sa referatom upravljanja otpadom.

Uspješnost implementacije također zavisi od uspješnosti saradnje između Općine i KJKP "Rad" kao i nadležnog Ministarstva i inspeksijskih organa na kantonalnom nivou. Činjenice kao što su da je Općina 59% pokrivena uslugama prikupljanja i odvoza otpada, te da 72% kontejnera nije za upotrebu trebaju predstavljati snagu argumenta u uvođenju novog sistema u prikupljanja i odvoza otpada. Ovi i drugi argumenti trebaju Radnoj grupi i relevantnim tijelima u institucijama da posluže za uspostavljanje saradnje i uspješnu realizaciju ovog OPUO.

Uvođenjem novog sistema "od vrata do vrata" prikupljanja i odvoza otpada, problematika regulacionih planova i ostale prostorno planske dokumentacije koja ne tretira aspekt razmještanja komunalne infrastrukture bi se riješio.

Problem tarifne politike nije moguće rješavati na nivou Općine, te je u tom smislu potrebno pokrenuti inicijativu prema nadležnom ministarstvu.

16 Monitoring implementacije

Monitoring podrazumijeva formiranje tijela u Opštini koje će pratiti indikatore i realizaciju plana, na godišnjem nivou.

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Praćenje implementacije Općinskog plana upravljanja otpadom u svim njegovim segmentima, prema utvrđenoj dinamici i rokovima za realizaciju će vršiti:

- šefovi i službenici Službe za prostorno planiranje, građenje i komunalne poslove i Službe za poljoprivredu, budžet i inspeksijske poslove
- direktor komunalnog preduzeća K JKP "Rad" Sarajevo,
- predstavnik udruženja građana.

Radnu grupu Rješenjem imenuje općinski načelnik na planski period određen Planom u roku od 30 dana od usvajanja Plana. Prvi osnivački sastanak Radne grupe se planira u roku 15 dana od imenovanja.

Imenovana lica mogu operativno delegirati odgovorna lica za učešće u radu Radne grupe, pri čemu se ne isključuje potreba za njihovim prisustvom i učešćem u procesu praćenja i ocjene postignutih ciljeva.

Zadaca Radne grupe je da:

- prikuplja podatke, obrađuje ih i analizira indikatore stanja okoliša,
- analizira, ocjenjuje i sumira rezultate završenih aktivnosti u tekućoj godini,
- planira aktivnosti i sredstva za narednu godinu,
- utvrđuje način pristupanja vanjskim izvorima finansiranja za one projekte za koje je to predviđeno.

U planskom periodu, Radna grupa će se inače sastajati najmanje dva puta godišnje i to:

- Prvi radni sastanak u mjesecu martu radi evaluacije aktivnosti u tekućoj godini. Nakon prvog radnog sastanka sastanka, Radna grupa priprema Prvi izvještaj o stepenu implementacije Plana koji se podnosi Općinskom vijeću na prvoj narednoj sjednici. Općinsko vijeće usvaja ili odbija izvještaj i predlaže korektivne akcije u cilju postizanja učinkovitosti i djelotvornosti na implementaciji Plana.
- Drugi radni sastanak u mjesecu septembru radi ažuriranja Akcionog plana i planiranja redoslijeda implementacije aktivnosti, sredstava potrebnih za njihovu realizaciju u općinskom budžetu za narednu godinu i načina pristupanja vanjskim izvorima finansiranja za one projekte za koje je to predviđeno. Nakon drugog radnog sastanka, Radna grupa priprema Konačni izvještaj o implementaciji Plana za tekuću godinu te na osnovu njega i Revidovani akcioni plan za narednu godinu sa prijedlogom budžeta. Svi dokumenti se podnose Općinskom vijeću na prvoj narednoj sjednici koje usvaja ili odbija izvještaj i odobrava planiranje sredstava u budžetu za narednu godinu.

Ocjena uspješnosti projekata se vrši u skladu sa indikatorima postavljenim u Akcionom planu. Ocjena uspješnosti Plana se vrši u skladu sa općim indikatorima stanja okoliša datim u tabeli u nastavku.

Prema Planu upravljanja otpadom Općine Ilijaš praćenje ostvarivanja navedenih ciljeva bit će osigurano:

- praćenjem stupnja sanacije lokalnog odlagališta "Do" Lješevu
- praćenjem broja područja i mjesnih zajednica sa kojih se organizirano prikuplja otpad
- praćenjem stupnja finalizacije kriterija i cijena za prikupljanje i zbrinjavanje otpada
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o odvozu smeća
- praćenjem smanjenja broja divljih deponija

Plan upravljanja čvrstim otpadom

Indikatori za praćenje i evaluaciju:

- Količina prikupljenog otpada t/god
- Broj domaćinstava uključenih u servis
- Broj stanovnika uključenih u servis
- Broj privrednih subjekata uključenih u servis
- Broj javnih subjekata uključenih u servis
- Stepennaplate (broj domaćinstava ili % koji plaća uslugu od ukupnog broja kojem je pružena usluga)
- Količina izdvojenog papira t/god
- Količina izdvojene plastike t/god
- Prihod od prodate sekundarne sirovine- papira KM/god
- Prihod od prodate sekundarne sirovine- plastike KM/god
- Rashodi za prikupljanje sekundarne sirovine- papira KM/god
- Broj akcija na podizanju javne svijesti
- Broj uključenih učesnika u programe podizanje svijesti
- Količina otpada smanjenja kroz programe podizanja svijesti
- Broj prijava inspekcije
- Broj saniranih divljih deponija
- Broj riješenih tužbi u odnosi na odnesene.